

VILLA SKEPPET
RAKENNUKSENA JA KOTINA

Sanna Tegel

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Arkkitehtuurin laitos / diplomityö / 2018

VILLA SKEPPET
RAKENNUKSENA JA KOTINA

Sanna Tegel

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Arkkitehtuurin laitos / diplomityö / 2018

Tekijä	Sanna Tegel
Työn nimi	Villa Skeppet rakennuksena ja kotina
Laitos	Arkkitehtuurin laitos
Professuuri	Arkkitehtuurin perusteet ja teoria
Valvoja	Jenni Reuter
Ohjaajat	Anni Vartola, TkT, arkkitehtuuri
	Marketta Kyttä, FT, ympäristöpsykologia
Vuosi	2018
Sivumäärä	181
Kieli	suomi

TIIVISTELMÄ

Villa Skeppet on Alvar Aallon kirjailija Göran Schildtille ja tämän vaimolle Christinelle suunnittelema, vuonna 1970 valmistunut pientalo Tammisaaressa. Schildtit olivat Aallon henkilökohtaisia ystäviä ja Göran Schildt tunnetaan myös Alvar Aallon elämänkerran kirjoittajana. Pääosan vuodesta Kreikan Leroksella asuneet Schildtit viettivät Villa Skeppetissä yleensä vain lyhyitä ajanjaksoja. Villa Skeppetin diplomityön kohteeksi on tarjonnut Christine ja Göran Schildtin säätiö, ja tutkimuksen tekeminen sijoittuu ajanjaksoon, jonka aikana asukas Christine Schildt muutti talosta. Säätiö on tarjonnut käytettäväkseni residenssin Villa Skeppetin viereisestä talosta sekä tukenut tämän diplomityön tekemistä.

Tämä diplomityö käsittelee Villa Skeppetiä kodin ominaisuudessa: millainen asunto se on ollut asukkailleen ja miten se arkkitehtuurinsa keinoin edistää asukkaansa hyvinvointia. Työ on kvalitatiivinen tutkimus, jossa hyödynnetään ympäristöpsykologian teorioita ja tutkimustietoa. Kohteesta kerätty aineisto muodostuu haastatteluista ja rakennuksen dokumentoinnista, minkä lisäksi rakennuksen tarkastelussa on hyödynnetty Alvar Aalto -museon ja Christine ja Göran Schildtin säätiön arkistomateriaaleja.

Villa Skeppetin käsittely rakennuksena ja kotina jakautuu kolmeen osaan. Aluksi selvitän rakennuksen syntyprosessia arkistomateriaalien avulla ja käsittelen Villa Skeppetiä pientalona Alvar Aallon tuotannon joukossa. Haastatteluosiossa keskustelen arkkitehti Tore Tallqvistin kanssa rakennuksen syntyprosessista. Tallqvist vastasi rakennuksen suunnittelusta ja rakentamisesta Alvar Aallon arkkitehtitoimistossa. Villa Skeppetin toisen tilaajan ja asukkaan Christine Schildtin haastattelu valottaa rakennuksen roolia asukkaansa kotina ja sitä kokemusta, jollainen Villa Skeppetissä asuminen on ollut. Lopuksi tarkastelen Villa Skeppetiä asuntona ja asukkaidensa kotina arvioiden ympäristökokemusta holistisena kokonaisuutena ympäristöpsykologian teoreettisesta viitekehyksestä. Tarkastelu on jaettu neljään osaan: (1) millaisia tunteita Villa Skeppetin arkkitehtuuri herättää ja edistää, (2) millaiseen toimintaan sen arkkitehtuuri kannustaa tai ohjaa, (3) millaiseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen sen arkkitehtuuri ohjaa ja millaisia sosiaalisia olettamuksia se vahvistaa, sekä (4) miten rakennuksen kautta asukas voi ilmaista minuuttaan ja asettaa talolle henkilökohtaisia merkityksiä.

Aineiston valossa Villa Skeppetistä paljastuu kuva pitkälti Aallon henkilöön liittyvänä rakennuksena, joka on edustanut kahdelle asukkaalleen erilaisia kodin rooleja. Rakennuksen toiminnalliset ja arkkitehtoniset ominaisuudet liittyvät pääosin talon muita tiloja korkeammalla tasolla sijaitsevaan olohuoneeseen. Villa Skeppetissä asumista on myös värittänyt yleisön Alvar Aallon tuotantoon kohdistaman uteliaisuuden seuraukset. Työ tarjoaa katsauksen arkkitehtuuristaan kuuluisassa kohteessa asumiseen ja ihmislähtöisen kodin ominaisuuksiin.

Avainsanat: Alvar Aalto, asuminen, asuntoarkkitehtuuri, Villa Skeppet, ympäristöpsykologia

Author	Sanna Tegel
Title of thesis	Villa Skeppet as a building and as a home
Deparment	Department of Architecture
Professorship	Basics and Theory of Architecture
Supervisor	Jenni Reuter
Advisors	Anni Vartola, D.Sc., Architecture
	Marketta Kyttä, Ph.D., Environmental psychology
Year	2018
Number of pages	181
Language	Finnish

ABSTRACT

Designed by Alvar Aalto for the author Göran Schildt and his wife Christine, Villa Skeppet is a detached house completed in 1970. The Schildts were personal friends of Aalto, and Göran Schildt is known as the author of Alvar Aalto's biography. The Schildts lived the majority of any given year on the Greek Island of Leros, spending only short periods at a time in Villa Skeppet. The subject of research for this master's thesis was proposed by the Christine and Göran Schildt Foundation, which also supported the work and provided me with a residence adjacent to the villa itself. The thesis work was done during a period of time in which Christine Schildt, the sole resident of the villa, relocated elsewhere.

This master's thesis studies Villa Skeppet as a home: what kind of dwelling it has been for its inhabitants, and how its architecture contributes to their well-being. The thesis is a qualitative study that utilises the theory and research outcomes of environmental psychology. The body of data is based on interviews and the author's documentation of the building as well as archive material from both the Alvar Aalto museum and Christine and Göran Schildt Foundation.

This study of Villa Skeppet as a building and as a home is divided in three parts. I begin by using archive material to describe its design process and approach Villa Skeppet as a detached house among Alvar Aalto's body of work. In the interview chapter I first discuss design with Tore Tallqvist, who was the architect in charge of design and construction oversight of Villa Skeppet while working in Aalto's architectural practice. The second interview with co commissioner and inhabitant Christine Schildt reveals the experience of living in Villa Skeppet and what kind of a home it has been for its inhabitants. Lastly I study Villa Skeppet as a dwelling and a home, examining the experience of living in the villa as a holistic whole from the theoretical framework of environmental psychology. This examination has been divided into four parts: (1) what emotions Villa Skeppet's architecture evokes; (2) what actions its architecture encourages; (3) what kinds of social interactions its architecture steers toward and what manner of social expectations it reinforces; and lastly (4) how an inhabitant can express selfness through the building and instill the house with personal significances.

In the light of the material at hand it becomes clear that Aalto's persona is inseparable from Villa Skeppet and that it represents both inhabitants with differing roles for home. The building's functional and architectural properties exist in relation to the living room that is elevated from the rest of the house. Life in Villa Skeppet has also been influenced by the curiosity of the general populace towards Alvar Aalto's work. This thesis provides a glimpse into living in an architecturally renowned building, and into the properties and qualities of a inhabitant centered home.

Keywords: Alvar Aalto, dwelling, environmental psychology, housing, Villa Skeppet

"We all know that we can bathe just as well under an eight-foot ceiling as we can under a 150-foot ceiling ... [but] there's something about a 150-foot ceiling that makes a man a different kind of man."

– Louis Kahn Caracallan kylpylöistä Roomassa

ESIPUHE

Tutustuttuani modernin psykologian esittämään kuvaan ihmisen tiedostamattoman psyykeen ja ajattelun harhojen maailmasta, olen pyrkinyt soveltamaan sitä myös tapaani lähestyä arkkitehtuuria. Erityisen kutkuttavina olen pitänyt sosiaalipsykologi Jonathan Haidtin ja psykologi Daniel Kahnemanin tekstejä. Haidt kuvaa ihmisen kognitiota vertaamalla sitä ratsastajaan ja elefanttiin: ratsastaja kuvastaa ihmisen tietoista, kontrolloitua ajattelua kuten logiikkaa, ja elefantti tiedostamattomia, automaattisia prosesseja kuten intuitiota ja tunnereaktioita. Ratsastaja on neuvoja, joka auttaa elefanttia tekemään kauaskatseisempia ja perustellumpia päätöksiä, mutta ei voi käskeä elefanttia toimimaan halunsa vastaisesti.[1] Tiedostamattomalla on ylivoima tiedostetun yli: elefantti kulkee haluamaansa suuntaan, ja ratsastaja vakuuttelee itselleen olevansa ohjaksissa.

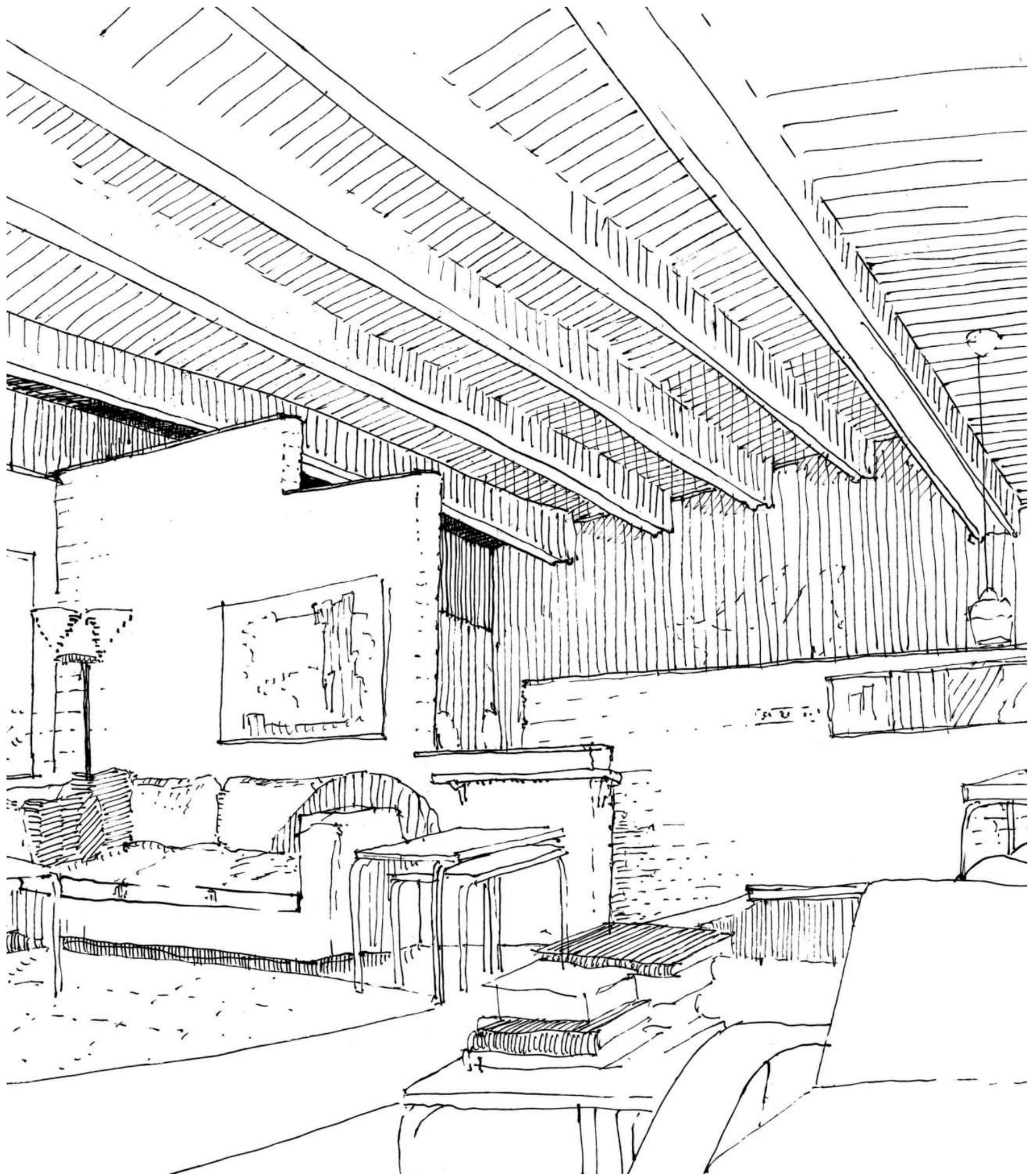
Tästä lähtökohdasta kumpuaa kiinnostus Alvar Aallon suunnitteleman Villa Skeppetin tarkasteluun ympäristöpsykologian näkökulmasta. Mitkä tiedostamattomat prosessit ovat arkkitehtuurin kokemisemme taustalla? Aalto esitti jo

1. "The controlled system ... is better seen as an advisor. It's a rider placed on the elephant's back to help the elephant make better choices. ... But the rider cannot order the elephant around against its will." Haidt 2006, 17.

1940-luvulla yhtenä arkkitehtuurin päämääränä psykologisen kokonaisuuden, ”tuntemattoman ihmisen” ymmärtämisen. Tuolloin ihmisen psykologiset reaktiot olivat osin selittämättömiä, mutta nykytiedon valossa voimme ymmärtää myös arkkitehtuurin kokemista ihmisen psyykeen näkökulmasta. Villa Skeppetin kontekstissa pyrin pääsemään näiden kysymysten jäljille empiirisen tutkimustiedon avulla.

Suomessa Alvar Aallon arkkitehtuurista käyty keskustelu on vaihdellut ylistävästä halveksuvaan. Erityisesti 1960–70-luvuilla Aallon arkkitehtuuria vähäteltiin kotimaassa, ja yleinen mielipide muuttui positiiviseksi vasta 1980-luvulta lähtien. Omana tavoitteenani on osallistua keskusteluun Aallon perinnöstä ilman tätä painolastia ja olettamuksia Aallon arkkitehtuurin hyveellisyydestä tai virheellisyydestä. Totesin itsekin olleeni tämän polarisoituneen keskustelun ja ympäristöpsykologian havaintojen ristitulessa muistellessani sitä, kun astuin ensimmäistä kertaa Aallon suunnittelemaan Kelakartanot-kerrostalokokonaisuuden asuntoon, jossa asuin muutamia vuosia arkkitehtuurin opintoja aloitellessani. Sisään paistava iltapäivän valo, lämpimänsävyinen parvekkeen puuovi ja puurimoista koottu erillinen ikkunalauta saivat itselleni selittämättömästä syystä tyhjän yksiön tuntumaan kodilta, mutta vuosien aikana omaksumani varautuneisuus Aaltoa kohtaan sai minut ottamaan tämän tunteen vastaan ristiriitaisella närkästyksellä. Haluan pureutua tuon närkästyksen pinnan alle, arkkitehtuurin aiheuttamiin positiivisiin ja negatiivisiin tunnereaktioihin ja siihen, mitä ympäristöpsykologia voi minulle kertoa käyttäytymisestäni. Toivon, että esiin nostamani seikat aiheuttavat myös lukijassa tunteen ilmiöiden tuttuudesta arkipäiväisessä elämässä.

Villa Skeppetin diplomityön kohteeksi on tarjonnut Christine ja Göran Schildtin säätiö, mutta kohteen tarkastelutapa ja diplomityöni aihe on ollut itseni päätettävissä. Säätiö on myös tukenut tämän diplomityön kirjoittamista ja tarjonnut mahdollisuuden vierailla talossa aina niin halutessani. Olen asunut Tammisaaressa säätiön residenssissä, jonka keittiön ikkunasta olen saanut tarkastella Villa Skeppetin kattomuotoa ja säännöllisesti taloa uteliaana kiertäviä ja valokuvaavia ohikulkijoita sekä talon edessä toisinaan pysähtyviä turistibusseja. Haluan kiittää suuresti tämän diplomityön tuottamisen mahdollisuudesta Christine Schildtiä, joka on uskaltanut päästää minut osaksi sitä hyvin henkilökohtaista kokemusta, joka Villa Skeppetissä asuminen on ollut, sekä Tore Tallqvistia, joka on valottanut rakennuksen syntytarinan vaiheita ja suunnittelun taustoja.



JOHDANTO

Kun Alvar Aalto tarjoutui vuonna 1968 suunnittelemaan kodin ystävälleen kirjailija Göran Schildtille (1917–2009) ja tämän vaimolle Christinelle (s. 1940), hän sanoi tekevänsä siitä "niin hyvän, että muutat takaisin Suomeen".[1] Keskustellessani Christine Schildtin kanssa Tammisaaressa Villa Skeppetissä* kesäkuussa 2017 hän toteaa: "Hän ei onnistunut!", ja nauraa.

1. Schildt 2003, 73.

* ruots. *skepp*, laiva

Schildtit viettivät suuren osan ajastaan maailmalla. Kirjailija Göran Schildt on tunnettu erityisesti Välimeren kulttuuriympäristössä tapahtuvista matkakertomuksistaan Daphne-purjeveneellä ja Schildtien vuonna 1965 Kreikan Lerokselta ostama koti mahdollisti syvemmän uppoutumisen hänelle tärkeään välimerelliseen elämäntapaan. Villa Skeppetin Schildtit rakennuttivat Suomen kodikseen, mutta Tammisaaresta ei koskaan tullut pysyvää asuinsijaa liikkuvaiselle pariskunnalle.

Schildtien kaksi kotia Leroksella ja Tammisaaressa ovat keskenään hyvin erilaiset. Villa Skeppet on Tammisaaren vanhan keskustan tuntumassa sijaitseva Aallon myöhäisten vuosien arkkitehtuurin edustaja. Rakennus on kompakti kirjailijan





Vasemmalla: Villa Skeppet kuvattuna talon ohi kulkevalta Snäcksundintieltä 1990-luvulla.

Oikealla: Göran Schildt Villa Skeppetin olohuoneessa 1990-luvulla.

edustusasunto suojaisella pihalla lummelampineen. Rakennukseen sisältyy näyttävä olohuone, juhlava aula, kirjailijan työhuone ja makuuhuoneen ja tupakeittiön sisältävä siipi. Villa Skeppet on Christine ja Göran Schildtin yhdessä rakennuttama koti, ja arkkitehtina toiminut Aalto oli Göran Schildtin läheinen ystävä. Göran Schildt oli myös Aallon elämänkerran kirjoittaja ja yksi Alvar Aalto -säätiön perustajista. Aallolla ja Schildtillä sanotaan olleen kuin isän ja pojan suhde. Aallon suunnittelemam talon rakentaminen oli Schildteille suuri ylpeyden ja ilon aihe, ja Schildtit luottavaisina laskivat suunnittelutehtävän Aallon käsiin uskoen hänen Göranin ystävänä tietävän, millainen koti heille olisi tarpeen.[2]

Schildtien toinen asunto, Kreikan Leroksen saarella kukkulaisessa kylässä sijaitseva Villa Kolkis edustaa puolestaan paikallista perinnerakentamista[3]. Kokonaisuus muodostuu yhdestä yli satavuotiaasta rakennuksesta sekä yhdestä uudisrakennuksesta. Rakennusten välissä on itse istutettu puutarha, joka Välimeren ilmastossa on oleellinen osa taloja. Villa Kolkiksen vanha talo on Schildtien itsensä vaivalla kunnostama, kreikkalaista kulttuuria huokuva talo, jonka sisustus on vuosien aikana kuljetettu meritse Välimeren eri kaupungeista. Uudisrakennus on Schildtien itse rakennuttama ja suunnittelema. Christine Schildtin kertoessa Leroksen kodistaan välittyy puheesta syvä kiintymys myös Kreikan kulttuurin avoimuutta ja lämpöä kohtaan.

2. Keskustelu Christine Schildtin kanssa Tammisaaressa 30.6.2017.

3. Iris Anderssonin diplomityö *Leros ja Villa Kolkis – Esseitä merkityksellisyydestä* käsittelee Schildtien Leroksen kotia ja avaa heidän suhdettaan Välimeren kulttuureihin. Andersson 2017.

Schildtien kaksi kotia ovat sijainnin, kulttuurin ja ilmaston osalta vertailukelvottomat. Jos unohdetaan nämä ilmeiset vertailukohdiksi kelpaamattomat seikat, ja tarkastellaan vain elämän välittömiä puitteita – arkipäivää ympäröivää rakennusta ja tuon rakennuksen välitöntä ympäristöä – olisiko Schildtien Tammisaaren asunto parhaassa tapauksessa voinut tarjota niin ihanteelliset olosuhteet arjelle, että se olisi voittanut Kreikan kulttuuriympäristön elämän houkutukset? Voiko asunto tosiaan olla Aallon tokaisun mukaisesti niin hyvä, että se vaikuttaisi asuinpaikan valintaan? Mikä saa meidät jossain tuntemaan olevamme kotona? Miten asunto voisi tarjota sellaiset olosuhteet elämälle, että siinä kokisi olevansa onnellinen?

Näiden työskentelyn alkaessa esittämieni lähtökysymysten pohjalta työlleni tarkentui sen edetessä kaksi tutkimuskysymystä:

1. Millainen asunto Villa Skeppet on ollut asukkailleen?
2. Miten Villa Skeppet arkkitehtuurinsa keinoin edistää käyttäjänsä hyvinvointia?

Alvar Aaltoa on arkkitehtina kuvailtu humanistiksi, joka suunnittelussaan asetti rakennuksen kokijan keskiöön. Funktionalismin periaatteet 1930–40-luvun vaihteessa hylättyään Aalto painotti tarvetta ulottaa aikansa modernistisen arkkitehtuurin rationaalinen menetelmä humanistisiin ja psykologisiin periaatteisiin,[4] "tuntemattoman ihmisen" ymmärtämiseen[5]. 1940-luvulla tiedeyhteisö alkoi vasta ymmärtää ihmisen ja ympäristön suhteen moniulotteisuutta, mutta nykyään meillä on käytettävissämme suuri määrä tutkimustietoa siitä, mitä humanistinen arkkitehtuuri voisi tarkoittaa. Tästä huolimatta Alvar Aallon tuotantoa on hyvin vähän tutkittu psykologian näkökulmasta.

Villa Skeppet on tiettävästi viimeinen Alvar Aallon suunnittelema pientalo, joka on edelleen ollut alkuperäisen asukkaan käytössä: Christine Schildt muutti talosta vasta joulukuussa 2017. Villa Skeppetiä on valokuvattu Alvar Aallon tuotannosta kertoviin teoksiin, ja sen syntytarinaa on lyhyesti selvitetty teoksissa *Villa Skeppet, Tammisaari*[6] ja *Alvar Aalto ja Tammisaari*[7]. Aallon suunnittelmaksi pientaloksi se on kuitenkin vähän julkaistu. Tässä tutkimuksessa täydennän tätä Villa Skeppetistä saatavilla olevaa tietoa. Diplomityöni on kvalitatiivinen tutkimus, jossa pyrin vastaamaan esittämiini kysymyksiin hyödyntämällä ympäristöpsykologian empiirisesti testattuja teorioita, haastatellen sekä kohdetta dokumentoiden.

4. Reed 1998, 30-31.

5. "[Rakennustaide], joka rakentaa edelleen sosiaalis-taiteellisia keinoja hyväksi käyttäen, mutta laajentaen sen käsittämään psykologiset ongelmat – "tuntemattoman ihmisen" kaikessa laajuudessaan. -- Rakennustaiteella on vielä käyttämättömiä resursseja ja keinoja, jotka ammentavat suoraan luonnosta ja ihmisen sielunelämän kirjoitetulla sanalla selittämättömistä reaktioista." Alvar Aalto "E.G. Asplund in memoriam", alunperin julkaistu Arkkitehti-lehdessä 1940. Schildt 1972, 47-48.

6. Hipeli, Mia, toim. 2009. *Villa Skeppet, Tammisaari*. Jyväskylä: Alvar Aalto -museo.

7. Hipeli, Mia, toim. 2003. *Alvar Aalto ja Tammisaari*. Tammisaari: Ekenäs Tryckeri Ab.

Työn metodiikka, rakenne ja rajaus

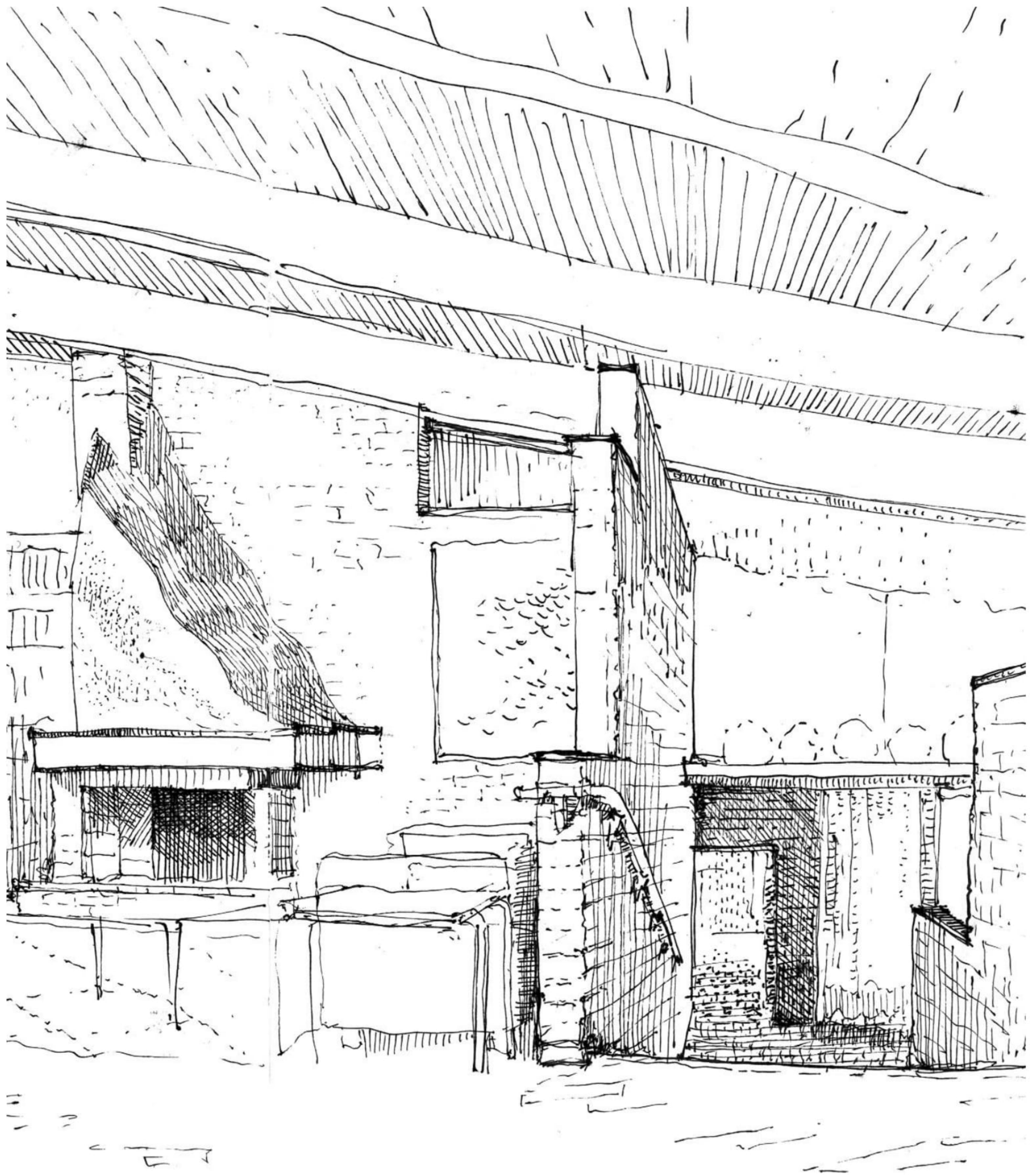
Työssä selvitän Villa Skeppetin suunnittelu- ja rakennusprosessia kirjallisuuskatsauksen sekä arkistomateriaalien, eli kohteen rakennuspiirustusten sekä Alvar Aallon toimiston ja Göran Schildtin välisen kirjeenvaihdon avulla. Haastattelen Villa Skeppetin suunnittelusta ja rakentamisesta vastannutta arkkitehti Tore Tallqvistia sekä rakennuksen toista tilaajaa ja asukasta Christine Schildtiä. Hyödynnän Alvar Aalto -säätiön valokuva-aineistoa talosta, sekä Christine ja Göran Schildtin säätiön Svenska Litteratursällskapetille lahjoittamia valokuvia rakennuksesta sen historian aikana. Lisäksi dokumentoin Villa Skeppetin sisustuksen sellaisena kuin se on ollut rakennuksen käytön aikana. Tarkastelen näin kerättyä materiaalia ympäristöpsykologian teoreettisesta viitekehyksestä käsin.

Työn ensimmäisessä luvussa esittelen tarkemmin työn teoreettisen viitekehyksen: käyn läpi ympäristöpsykologian yleispiirteitä ja sovellettavuutta arkkitehtisuunnitteluun sekä rakennetun ympäristön analysointiin, ja esittelen tämän diplomityön tarkastelukulman ja aiheen rajauksen.

Toisessa luvussa selvitän Villa Skeppetin suunnittelu- ja rakennusprosessia sekä asetan ne Alvar Aallon tuotannon ja ajan arkkitehtuurin kontekstiin. Kolmas luku koostuu Villa Skeppetiin läheisimmin liittyvien ihmisten haastatteluista. Neljännessä luvussa tarkastelen Villa Skeppetiä ympäristöpsykologian ja Christine Schildtin kertomuksen valossa arvioiden sitä ennen kaikkea asukkaansa kotina, sekä toiminnan mahdollistajana ja siihen vaikuttajana.

Viidennessä luvussa esitän yhteenvedon tutkimusasetelmasta ja sen tuloksista sekä arvioin tuloksia laajemmassa kontekstissa.

Työssä keskityn Villa Skeppetin tapauksessa toteutuneeseen arkkitehtuuriin, sen välittömiin taustoihin ja valmiin rakennuksen ominaisuuksien ja niiden mahdollisten vaikutusten erittelyyn. Tarkastellessani Villa Skeppetiä asuntona keskityn pääosin niihin ympäristökokemuksen osa-alueisiin, jotka ovat arkkitehtuurin piirissä laajemmassa kontekstissa sovellettavissa. Asukkaiden kokemuksia asunnosta hyödynnän arvioidessani rakennuksen toimivuutta sen tilaajan näkökulmasta. Rajaan aiheen käsittelyn teoriapohjan ympäristöpsykologian teorioihin ja psykologian tutkimustietoon, ja esimerkiksi fenomenologian ja ympäristöestetiikan näkökulma jää rajauksen ulkopuolelle. Työssä en myöskään käy läpi Aallon ajatuksia tai suunnitteluperiaatteita.



1 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Arkkitehtuurin piirissä arkkitehtonisen tilan vaikutuksia yksilön kokemusmaailmassa on perinteisesti tulkittu erilaisten filosofian teorioiden kautta. Esimerkiksi fenomenologialla on ollut suuri vaikutus arkkitehtuurin piirissä vallitsevaan käsitykseen siitä, miten rakennettua ympäristöä koetaan: muiden muassa Martin Heideggerin, Edmund Husserlin ja Maurice Merleau-Pontyn ajatukset ovat inspiroineet lukuisia arkkitehteja käsittelemään suunnittelutyönsä kautta ihmisen perimmäistä suhdetta rakentamaansa asumukseen ja häntä ympäröivään maailmaan. Filosofisen fenomenologian lähtökohtia konkreettisemmin ihmisen ympäristösuhdetta ja arkkitehtuurin kokemista ovat kuvailleet esimerkiksi Steen Eiler Rasmussen (esim. *Experiencing Architecture,* 1959) ja Christopher Alexander (esim. *A Pattern Language,* 1977), jotka esittävät samaistuttavia tarkkasilmäisiä huomioita ja hypoteeseja ihmisläheisestä ympäristöstä ja arkkitehtuurista. Rasmussenin ja Alexanderin tavoin ihmisen luontaisiin tarpeisiin pohjaavaa kritiikkiä ja teorioita hyvän kaupunkiympäristön suunnittelusta

ovat esittäneet esimerkiksi Jane Jacobs teoksessaan *The Death and Life of Great American Cities* (1961) ja Jan Gehl esimerkiksi kirjassaan *Life Between Buildings* (1971). Teokset esittävät lukuisia rakennus- ja kaupunkisuunnitteluun sovellettavia hypoteeseja ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta. Vaikka useat kaupunkisuunnittelun teoriat ovat yleisesti ottaen alalla hyväksyttyjä, niitä on kritisoitu heikosta tai puutteellisesta pohjautumisesta tieteelliselle todistusaineistolle.[1] Arkkitehtuurin teorioiden on kritisoitu perustuvan uskomuksille, arkkitehtien keskuudessa yleisesti hyväksytyille arvopohjaisille lausunnoille ja abstraktille spekulaatiolle.[2] Esimerkiksi arkkitehti Jeremy Till esittää, että filosofian korostunut asema arkkitehtuurin teoriassa pohjaa siihen helppouteen, jolla filosofian korkeammaksi nähdyn statuksen avulla voi tukea haluamaansa toimintatapaa tai arkkitehtuurifilosofiaa.[3] Toimimme haluamallamme tavalla ja esitämme sille perusteet jälkikäteen.

Jonathan Haidtin vertauksen[4] valossa arkkitehtuurin empiirisesti testaamattomiin ideoihin perustuvaa lähestymistapaa voi kritisoida sen rationaaliselle ajattelulle asettamasta suuresta painoarvosta. Ajattelu ja päätöksenteko muodostuvat pääosin tiedostamattomista, automaattisista prosesseista ja vain osittain tietoisesta toiminnasta.[5] Kognitiivisissa prosesseissa järki ainoastaan avittaa mielen automaatioita ja auttaa tekemään kauaskantoisempia päätöksiä, kykenemättä hallitsemaan mieltä. Toimintaamme ja tunteisiimme vaikuttavat suuresti tapahtumat, joista emme ole edes tietoisia. Koska emme voi arkielämässämme havainnoida näitä alitajuntaisia prosesseja, meille syntyy illuusio siitä, että järkiperäinen ajattelu pääosin ohjaisi ihmisen toimintaa.[6] Metodeiltaan logiikkaan perustuvana filosofinen lähtökohta ympäristön kokemiseen ei huomioi toiminnan ja ajattelun alitajuntaisten prosessien valtaa, ja sen on siksi kritisoitu olevan ympäristösuhteen ymmärtämiseksi riittämätön.[7]

Filosofiselle lähtökohdalle vaihtoehtoisesti tieteellisistä näkökulmista tila- ja arkkitehtuurikokemusta ovat käsitelleet esimerkiksi Juhani Pallasmaa (esim. *The Eyes of the Skin*, 1996) ja Harry Mallgrave (esim. *The Architect's Brain*, 2009), joiden tutkimukset pohjaavat neurotieteiden käyttöön arkkitehtuurissa. Empiiriseen tutkimukseen pohjaavana lähestymistapa tuo arkkitehtuurikokemuksesta esiin myös niitä asioita, jotka saattavat olla logiikkaan perustuvan ajattelun saavuttamattomissa. Pallasmaa ja Mallgrave perustavat tutkimuksensa kuitenkin vain neurotieteille, eivätkä juuri käsittele esimerkiksi sosiaalitieteiden asemaa arkkitehtisuunnittelun apuvälineenä. Myös neurotieteiden käyttö arkkitehti-

1. Marshall 2012. Cuthbert 2007.

2. Lang 1987, 12-17.

3. "There is an intellectual elitism at work here, with the supposedly superior status of philosophical thought being used to prop up the fragile constructions of architectural idea(l)s." Till 2009, 32.

4. Haidt 2006, 2012. Ks. myös esipuhe.

5. Kahneman 2011.

6. "When we think of ourselves, we identify with System 2, the conscious, reasoning self that has beliefs, makes choices, and decides what to think about and what to do. Although System 2 believes itself to be where the action is, the automatic System 1 is the hero of the book." ibid, 21.

7. "Within philosophy there is a long tradition that views emotion and reason in direct opposition. Such an oppositional relation has been questioned on the basis that, under certain circumstances, emotion-related processes can advantageously bias judgment and reason." Dolan 2002.

suunnittelussa on keskittynyt pääosin abstraktin tason ideoihin: lähestymistavan pääpaino on yleensä tunnelmien ja vaikutelmien tutkimisessa ja se käsittelee vähemmän esimerkiksi tutkimustietoa ympäristön vaikutuksista siinä tapahtuvaan päätöksentekoon tai sosiaaliseen toimintaan.

Villa Skeppetiä tarkastellessani lähestyn arkkitehtuurikokemusta ympäristöpsykologian näkökulmasta. Tästä lähtökohdasta ympäristökokemus on käsitettävä holistisena kokonaisuutena, jonka ymmärtämiseksi on huomioitava mahdollisimman laajasti kokemuksen eri osa-alueita ja sovellettava sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimustietoa. Tutkimustiedon yksi etu on sen väistämätön tiivis sitoutuminen konkreettisen maailman ilmiöihin: arkipäiväisessä ympäristössä saatu tutkimustulos on suoraan sovellettavissa arkipäiväisen ympäristön suunnitteluun. Ihmisten keskimääräistä ympäristökokemusta selvittävät tutkimukset kertovat myös siitä, miten arkkitehtuurin saattavat kokea ihmiset, jotka eivät ole kiinnostuneita käyttämiensä rakennusten suunnittelun takana olevista ideologioista ja tyylisunnallisista periaatteista, ja jotka muodostavat enemmistön rakennusten käyttäjistä.

1.1 YMPÄRISTÖPSYKOLOGIA

Ympäristöpsykologia on ihmisen ja ympäristön symbioottista suhdetta tutkiva tieteenala. Se on kiinnostunut erityisesti yksilön tavasta kokea ympäristönsä: havainnoinnista ja ympäristön herättämistä tunteista, ympäristön sosiaalisista ulottuvuuksista kuten uskomuksista ja asenteista, sekä persoonan ja ympäristön vuorovaikutuksesta.[8] Tarve ihmisen ja ympäristön suhdetta tutkivalle psykologian osa-alueelle havaittiin 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla, jolloin useat psykologian tutkimustulokset esittivät, että käyttäytymisemme on ympäristösidonnaista:[9] käyttäydymme eri tavoin kirkossa, saunassa ja ruokakaupassa. Itsestäänselvyydeltä vaikuttava väite sisältää sen tosiasian, että ympäristösidonnainen käyttäytymisemme on johdonmukaista ja ennustettavissa. Nykytietomme mukaan se, kuinka päätämme toimia, ei ole niin tahdonalaista kuin intuitiivisesti uskoisimme. Kuinka eri tavalla käyttäydymme esimerkiksi olohuoneessa, jonne on suora näköyhteys pihakadulta, kuin olohuoneessa, jonne ei näe ulkoa?

Käyttäytymistämme ohjaavat moninaiset ympäristöstä tietoisesti ja tiedostamatta tulkitsemamme viestit, joiden yhteisvaikutus kokijan yksilökohtaisten ominaisuuksien kanssa saa aikaan kulloinkin toteutuvan käytöksen. Ympäristöpsykologian erityispiirre psykologian alalla on sen lähtökohta ympäristön ja käyttäytymisen vuorovaikutuksen tutkimiseen nimenomaan kokonaisuuksina erillisten ympäristösuhteen komponenttien sijaan. Siinä missä perinteisessä psykologian tutkimuksessa ympäristön ärsykkeet* voidaan nähdä toisistaan irrallisina ja kokijan reaktioita niihin voidaan tutkia ympäristöstä irrotettuna esimerkiksi laboratorio-olosuhteissa, ympäristöpsykologia tutkii ärsykettä ja reaktiota yksikkönä, jonka tulkitseminen edellyttää lukuisten eri vaikutteiden huomioimista.[10]

8. Churchmann 2002, 191.

9. Eräässä varhaisessa tutkimuksessa 1950-luvulla seurattiin lasten toimintaa päivän aikana erilaisissa tilanteissa. Tutkimuksessa todettiin, että eri lasten käyttäytymisessä samassa tilanteessa oli vähemmän vaihtelua kuin yhden lapsen käyttäytymisessä koko päivän aikana. Goldhagen 2017, 196-97.

Myöhemmin Roger Barker selitti ilmiötä teorialla käyttäytymiskehyksistä (*behavior settings*): julkisiin tiloihin ja tilanteisiin liittyy käyttäytymismalleja ja -kaavoja, joiden avulla käsitämme sitä, millainen käytös niissä on soveliasta. Kopec 2006, 22.

* engl. *stimuli*

10. Bell et al. 1996, 7.

Ympäristöpsykologian näkökulmasta ympäristösuhteita voidaan ymmärtää useiden tarkastelukulmien kautta, joista merkittävimmät ovat:[11]

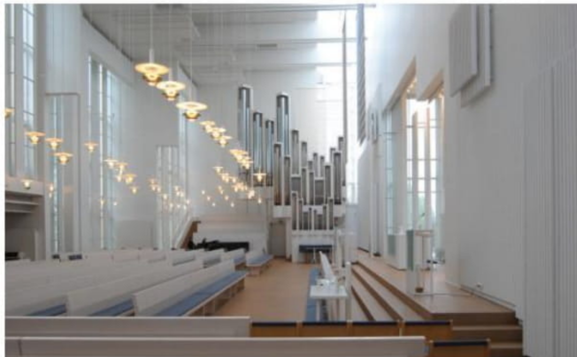
11. Kopec 2006, 4-7.

1. kognitiivinen näkökulma: ajattelu, päätöksenteko ja ongelmanratkaisu
2. humanistinen näkökulma: ihmisen taipumus pyrkiä toteuttamaan itseään ja käyttämään vapaata tahtoaan
3. behavioristinen näkökulma: ihmisen kyky oppia aikaisemmista kokemuksista
4. neurobiologinen näkökulma: fysiologiset reaktiot
5. sosio-kulttuurinen näkökulma: kulttuuri ja sosiaalisten normit
6. havaintopsykologinen näkökulma: aistit ja havainnot

Esimerkiksi ihmisen toimintaa pyhässä tilassa voidaan selittää yhdistämällä näitä kaikkia näkökulmia: Kirkkosali on paikka, jossa on kulttuuriperinteen mukaisesti määritetty hyväksyttävä tapa toimia (sosio-kulttuurinen näkökulma). Salissa esillä olevat esineet ja asiat viittaavat siihen, että kyseessä on nimenomaan kirkko: esimerkiksi ristit ja alttaritaulut merkitsevät pyhää tilaa, ja kirkkoarkkitehtuurissa tyypilliset vertikaaliset ulottuvuudet yhdistyvät kognitiivisissa prosesseissa ajatukseen Jumalasta[12] (kognitiivinen näkökulma). Kirkkojen sisätiloissa usein käytettävä valkoinen ja vaaleat värit koetaan rauhoittavina[13] (neurobiologinen näkökulma). Lapsena kirkossa käyneellä saattaa olla kokemus

12. Meier et al. 2007.

13. Valdez & Mehrabian 1994.



Juha Leiviskän suunnitteleman Myyrmäen kirkon (1984) sali ylävaloineen, vertikaalisine linjoineen ja hillittyine väreineen on tyypillinen esimerkki modernissa kirkkoarkkitehtuurissa usein toistuvista elementistä, jotka tekevät rakennuksesta tunnistettavasti instituutionsa edustajan. Kirkkosalissa on kristinuskoon oleellisesti liittyviä esineitä ja symboleja, kuten risti, alttari, urut ja kastemalja, jotka vahvistavat, että tila on kirkkosali. Luterilaisiin kirkkoihin tottunut kävijä tietää, että penkeillä on sopivaa istua, mutta kirkkosalissa ei ole tapana esimerkiksi syödä tai nukkua. Vaikka kulkeminen alttarille on mahdollista, sen eteen asetettu irrallinen alttarikaide on elementti, jonka toiselle puolelle kulkeminen ei tunnu soveliaalta, vaikka kirkko olisi tyhjä.

vanhemman kehotuksesta puhua hiljaisella äänellä tai muisto paheksuvista katseista väärällä tavalla pukeutuneita kohtaan (behavioristinen näkökulma). Päätös toimia näiden opittujen toimintatapojen mukaisesti on kuitenkin kirkkosalissa vierailijan oma (humanistinen näkökulma).

Ympäristön kokeminen ja siinä toimiminen ovat tiiviisti sidoksissa kokijan subjektiivisiin kokemuksiin, kasvuympäristöön ja persoonaan, eikä siten koskaan suoraan ennustettavissa yksinomaan ympäristön ominaisuuksien perusteella. Ympäristöpsykologia yhdistää kvantitatiivista tutkimusta, kuten neurotieteitä, joka pohjaa luonnontieteisiin (ja jossa samanlaisista olosuhteista voidaan olettaa seuraavan samanlaiset lopputulokset), sekä kvalitatiivisia sosiaalitieteitä. Ihmisten, kulttuurien ja sosiaalisten vaikutteiden moninaisuudesta ja muutosalttiudesta johtuen sosiaalitieteiden tutkimustulokset eivät ole yksiselitteisiä tai universaaleja.

Useat ympäristöpsykologian teoriat ovat hyvin sovellettavissa arkkitehtisuunnitteluun hanke- ja rakennussuunnitteluvaiheissa ja rakennettua ympäristöä arvioitaessa. Tällaista on esimerkiksi tutkimustieto, joka koskee ympäristön havainnointia, sen ominaisuuksien vaikutuksia toimintaan ja hyvinvointiin, sosiaalisten suhteiden ilmenemistä ympäristössä, osallistavan suunnittelun mahdollisuuksia, sekä eri ryhmien (esimerkiksi eri sukupuolten, lasten, vanhusten ja liikuntarajoitteisten) erilaisten tarpeiden huomioimista suunnittelussa.[14] Suomessa ympäristöpsykologiaa on arkkitehtuurin alalla käytetty erityisesti kaupunkisuunnittelun tukena.

14. Kopec 2006, 8-9.

Sovellettaessa ympäristöpsykologian tutkimustietoa arkkitehtisuunnitteluun on huomioitava, että ympäristösidonnainen käyttäytyminen on kontekstista ja kokijasta riippuvaista. Ympäristöpsykologian tapauksessa kyse on ennen kaikkea ympäristön ja käyttäytymisen välisen kausaalisuuden todennäköisyyksistä ja tilastollisesta sovellettavuudesta: ei voida olettaa, että asioilla olisi suoria syy-seuraussuhteita, jotka vaikuttaisivat kaikkien kokijoiden elämässä samalla tavalla. Vaikkei voida ennustaa, että tietty toimintapa ilmenisi kaikilla kokijoilla kaikissa tapauksissa, voidaan kuitenkin todeta, että tietty toimintatapa ilmenee suurimmalla osalla kokijoista pääosassa tapauksia. Tutkimustiedon valossa on hahmotettavissa ne periaatteet, joiden mukaisesti ihminen on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, ja joita tilannekohtaisesti tulkitsemalla voidaan ymmärtää ja ennustaa ihmisen käyttäytymistä ja suhdetta ympäristöönsä. Puhutaan ympäristöllisestä probabilismista:[15] tietyissä ympäristöissä tietyt valinnat ovat muita ympäristöjä todennäköisempiä.

15. Kyttä et al. 2013, 31.

1.2 YMPÄRISTÖPSYKOLOGIA ARKKITEHTUURISSA

Arkkitehdin ammatinkuvaan kuuluu ymmärrys siitä, että rakennettu ympäristö vaikuttaa kokijan toimintaan ja tunteisiin. Usein esimerkiksi tietyn tunnetilan aikaansaaminen on nimenomaisesti arkkitehtonisen tilan pyrkimys. Esimerkiksi Peter Zumthor kertoo arkkitehtuurissaan tavoittelevansa juuri tunnelmien ja vaikutelmien luomista: spontaanien tunnereaktioiden aikaansaamista, jotka toimivat nopeammin kuin tilaan reagoiminen logiikalla.[16] Tavallisesti tällaista suunnittelua ohjaa arkkitehdin intuitio ja omakohtaisiin kokemuksiin perustuva käsitys ympäristöstä. Asuntosuunnittelussa saatetaan kuitenkin esimerkiksi tunnetiloja aikaansaavan arkkitehtonisen tilan luomista tavoiteltaessa jättää huomiotta sellaisia ympäristön ominaisuuksia, jotka tekisivät tiloista asukkaansa näkökulmasta asuttavampia.

16. Zumthor 2006, 7-13.

Mies van der Rohen Edith Farnsworthille viikonloppuasunnoksi suunnittelemam Farnsworth Housen (1951) arkkitehtuuri on geometrialtaan äärimmäisen pelkistettyä avoimine pohjakaavoinen ja lasiseinineen. Miesille talon arkkitehtuurissa oli tärkeää lasitalon mahdollisuus tuoda asukastaan lähemmäksi luontoa.[17] Talossa oleskelu kuitenkin aiheutti tilaajassaan huomattavaa epämukavuutta: Farnsworth kuvaili *House Beautiful* -lehden haastattelemana talonsa lasiseinien ympäröimänä tuntevansa olonsa "valppaaksi kuin vaaniva eläin ja olevansa jatkuvasti rauhaton", sekä kertoi, ettei uskalla jättää henkilökohtaisia tavaroita esille, koska kaikki on nähtävissä ulkoa.[18] Siitä huolimatta, että rakennuksessa on sen suunnittelun aikaisten arkkitehtonisten pyrkimysten mukaisesti luonnon ympäröimänä, se ei vastaa ihmisen luontaiseen tarpeeseen suojapaikasta: ihmiset suosivat luontaisesti paikkoja, jotka tarjoavat avoimuutta mutta mahdollisuuden

17. "Before you live in a glass house you do not know how colourful nature is." "We must beware not to disrupt [nature] with the colour of our houses and interior fittings." Mies van der Rohe, ks. Mertins 2014, 446.

18. Barry 1953.

19. Näköala- ja suojapaikka -teoria (*prospect-refuge theory*) esittää, että ihmiset mitä luultavimmin evolutiivisista syistä suosivat paikkoja, jotka tarjoavat sekä näkymiä että suojaa, ja siten ikään kuin mahdollisuuden paeta tai piiloutua. Appleton 1975.

20. Kopec 2006, 83. Dosen & Ostwald 2017, 62.

piiloutua, näkemisen tulematta nähdyksi.[19] Hyvin avoimia tai hyvin suljettuja tiloja enemmän miellymme tarkasti rajattuihin tiloihin, jotka ovat tasapainoisesti avoimia ja suljettuja.[20] Farnsworth Housen asukkaassaan aiheuttama epämiellyttävyyden kokemus seuraa rakennuksen tilallisista ominaisuuksista mielen automaattisten ja tiedostamattomien prosessien seurauksena, eikä se ole riippuvainen loogisista perusteluista tai siitä, onko talossa tosiasiassa kenenkään katseiden kohteena. Huolimatta rakennuksen asemasta ikonisena arkkitehtuurikohteena, tilaustyönä Edith Farnsworthille toteutettuna asuntona se on kehno.

Toisaalta asuntosuunnittelun pyrkimykset saattavat täysin sivuuttaa rakennuksen aiheuttaman vaikutuksen asukkaassaan ja priorisoida sen sijaan esimerkiksi arkkitehtonisen ideologian tai tavoitteen ilmentämistä. House VI -nimellä tunnettua Dick ja Susanne Frankin asuntoa suunnitellessaan Peter Eisenman totesi asukkaan tarpeiden huomioimisen sijaan rakennuksen tavoitteena olevan "ravistella asukas irti tarpeistaan".[21] Rakennus on tarkoituksenmukaisen hankala asua. Sen ainoaan vessaan on kulku yläkerrassa sijaitsevan makuuhuoneen kautta, ruokailutilan keskellä on ruokapöytäkeskusteluja häiritseviä pilareja, ja makuuhuoneen lattiaa halkoo avaus, joka pakottaa sisustamaan huoneen kahdella erillisellä sängyllä parisängyn sijaan. House VI on mitä ilmeisimmin suunniteltu arkkitehtonista ilmaisua, ei asukasta varten: asukkaan toiveet ja inhimilliset tarpeet eivät olleet osa rakennuksen suunnitteluideologiaa.

21. "None of my houses is shaped for client's needs. They are designed to shake them out of those needs." Cuff 1991, 40.

Varhaisen modernismin aikaisia arkkitehtuuri-ihanteita yleensä on kritisoitu kodinomaisuuden vastaisuudesta.[22] Esimerkiksi Le Corbusierin ja Adolf Loosin ajamat pyrkimykset pelkistettyihin, puhtaisiin muotoihin ja materiaaleihin, tai lasin ja läpinäkyvyyden runsaus eivät sallineet asukkaan jättämiä ajan kulumisen ja elämisen jälkiä tai kodin hallinnan merkkejä[23]. Rakennuksen kodinomaisuus nähtiin jopa vastakohtaisena sen rakennustaiteelliselle arvolle.[24] Rakennusten käyttäjän poissaolo arkkitehtuurin kuvauksesta näyttää edelleen lisäävän rakennuksen vetoavuutta: arkkitehtuurijulkaisuissa tilat esitetään yleensä ilman ihmisten läsnäoloa.[25] Huippuarkkitehtuurin asukkaassaan mahdollisesti aiheuttamia vaikeuksia kuvailee esimerkiksi Tellervo Koivisto, joka presidentin puolisona asui Mäntyniemessä vuosina 1993–94. Raili ja Reima Pietilän suunnittelemaan, tuolloin vastavalmistuneen rakennuksen ilme ja yksityiskohdat olivat Koiviston kuvauksen mukaan niin tarkkaan harkitut, ettei sinne uskaltanut tuoda mitään omaa.[26] Koivisto ei pystynyt kokemaan rakennusta kodikseen, ja harmitteli, ettei sinne voinut tuoda edes omien mittojen ja maun mukaista tuolia:

22. Reed 1996, 7-11.

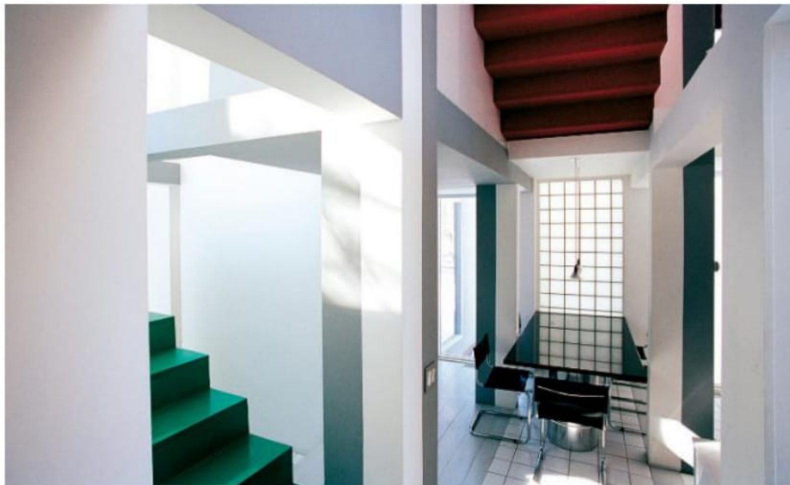
23. Till 2009; 77-79, 100-108.

24. Reed 1996, 7.

25. Arkkitehti-lehden kuvituksessa sadan viime vuoden aikana käytetyistä valokuvista 70-80 prosenttissa ei esiinny ihmisiä. Goodwin 2016, 69-70.

26. Sartti 1994.





Yllä: Ludwig Mies van der Rohen suunnittelema Farnsworth House (1951) tunnetaan ikonisena arkkitehtuuri-innovaationa johtuen sen asemasta ensimmäisenä "lasitalona" ja sillä on väistämättä erityinen asema arkkitehtuurin historiassa.

Alla: Muun muassa dekonstruktivistisesta arkkitehtuuristaan tunnetun Peter Eisenmanin suunnitteleman House VI:n (1975) arkkitehtuuri pakottaa sijoittamaan ruokapöydän tilaan, joka sijaitsee hankalasti pilareiden välissä.

Raili ja Reima Pietilän suunnittelema, vuonna 1993 valmistunut tasavallan presidentin virka-asunto Mäntyniemi koostuu edustamiskäyttöön suunnatuista tiloista ja presidentin perheen yksityistiloista.

Vasemmalla: yksityiskäyttöisen olohuoneen sohvanurkkaus.

Oikealla: presidentin makuuhuone.





"Ylimalkaan kaikki rikkoo tyyliä."[27] Mahdollisuus itseilmaisuun ja oman identiteetin ja minuuden esiintuomisen hyväksyttävyys on kuitenkin ihmisen kokemalle psyykkiselle hyvinvoinnille olennaista. Kun ihmistä kielletään ilmaisemasta yksilöyttään, häntä pyritään yleensä jollain tavalla hallitsemaan: esimerkiksi armeijassa sotilailta riisutaan yksilöllisyyden merkit. Toisaalta jopa vankilaan saa tuoda joitakin henkilökohtaisia esineitä.

Hyvin harvoin arkkitehdit tieten tahtoen suunnittelevat asuinrakennuksia, jotka aiheuttavat kokijassaan negatiivisia tunteita, tai joista käyttäjät eivät pidä. Jeremy Till esittää ongelman ytimen olevan siinä, että arkkitehtuurin kontekstissa "hyvän" olemusta etsittäessä suunnittelijoiden prioriteetit ovat väärät.[28] Esimerkiksi arkkitehdit ja maallikot huomioivat rakennetun ympäristön ominaisuuksia erilaisilla painoarvoilla ja siten muodostavat mieltymyksensä osin erilaisten osa-alueiden perusteella.[29] Tästä syystä intuitiiviset suunnitteluratkaisut eivät aina takaa arkkitehtuurin onnistuneisuutta käyttäjiensä näkökulmasta. Arkkitehtuurin esteettisiä tai esimerkiksi ideologiaa kuvastavia ominaisuuksia painotettaessa rakennuksen toiminnallisuus saattaa kärsiä. Rakennusten käyttä-

27. Sartti 1994.

28. Till 2009, 176.

29. Eräässä tutkimuksessa maallikkojen mielipiteisiin rakennuksista vaikuttivat erityisesti kattomuodot ja julkisivumateriaalit, ja arkkitehtien erityisesti rakennuksen arkkitehtonisen luonteen vahvuus. Fawcett et al. 2008.

Toisessa tutkimuksessa havaittiin, että arkkitehdit kiinnittävät huomionsa erityisesti rakennuksen geometriaan, maallikot kaksiulotteisiin ominaisuuksiin. Cinn et al. 2015.

jille tärkeintä rakennetussa ympäristössä on kuitenkin käytettävyys,[30] eikä sen visuaalinen laatu pysty korvaamaan arkkitehtuurin aiheuttamaa negatiivista käyttökokemusta, kuten arkea hankaloittavia sisätilan dimensioita.

Sen sijaan näyttää siltä, että arkkitehtuurin esteettinen laatu huomioidaan erityisesti silloin kun ympäristö koetaan rumaksi,[31] tai kun yksittäisen rakennuksen ei koeta sopeutuvan kunnioittavasti ympäristöönsä. Lukuisat tutkimukset ovat lisäksi vahvistaneet käsityksen estetiikan mieltymysten eroavaisuuksista: arkkitehtuurin suhteen suunnittelun ammattilaisten mieltymykset poikkeavat ei-ammattilaisten mieltymyksistä merkittävästi.[32] Ympäristön miellyttävyyden kokemiseen vaikuttavien muuttujien puitteissa on kuitenkin löydettävissä arkkitehtuurin ominaisuuksia, jotka keskimääräisessä kokijassa lisäävät tilan kokemista miellyttävänä[33].

Käyttäytymistieteiden näkökulmasta asukkaassaan tahattomasti epämiellyttäviä tuntemuksia herättävän rakennuksen asema arkkitehtuuriklassikkona on kyseenalainen huolimatta sen arkkitehtonisista ansioista. Ihmisen ja ympäristön suhdetta koskevan tutkimuksen valossa voidaan arvioida, millaiset painoarvot rakennussuunnittelun eri osa-alueilla (kuten visuaalisella miellyttävyydellä, avoimuudella, huollettavuudella ja yhteensopivuudella ympäristön kanssa) tulisi olla ihmisystävällistä ympäristöä tavoiteltaessa, ja millaista voisi olla rakennettu ympäristö, jonka sekä arkkitehdit että maallikot kokisivat miellyttäväksi. Arkkitehtuurin esteettisen miellyttävyyden ja toiminnallisuuden lisäksi rakennusten onnistuneisuus käyttäytymistieteiden näkökulmasta on riippuvaista niiden tavasta vastata sellaisiin inhimillisiin perustarpeisiin kuin itseilmaisuun, turvaan ja sosiaaliseen elämiseen. Onnistuneisuutta voidaan arvioida paitsi sen perusteella, aiheuttaako rakennettu ympäristö käyttäjälleen haittaa, myös sen kautta, mahdollistaako se ihanteellisesti käyttäjälleen mielekkääseen elämään pyrkimisen.

30. Kyttä 2004; 30, 58.

31. ibid, 42.

32. Arkkitehdit yleensä suosivat yksinkertaista, minimalistista tyyliä, ja maallikot usein pitävät koristeellisemmasta, uusvanhasta tyylistä, joka liittyy kunnioittavasti ympäristöönsä.
ibid, 33-38.
Nasar 1994.

Tutkimuksissa arkkitehdit ovat myös osoittautuneet huonoiksi ennustamaan maallikoiden arkkitehtonisia mieltymyksiä.
Brown & Gifford 2001.

33. Esimerkiksi suomalaisessa tutkimuksessa tilan esteettistä miellyttävyyttä johdonmukaisesti lisäsivät mm. vertikaaliset aiheet, symmetria ja yksityiskohtaisuus.
Pihlajarinne 2018.

1.3 DIPLOMITYÖN TARKASTELUKULMA

Tässä diplomityössä hyödynnän ympäristöpsykologian näkökulmaa tarkastellessani Villa Skeppetin ominaisuuksia asuntona: miten rakennuksen fyysiset ominaisuudet vaikuttavat siinä koettuihin tunnetiloihin ja mahdollistavat ja ohjaavat toimimista, millaista ihmisten välistä kanssakäymistä ja ihmiskuvaa se edistää, sekä miten se ilmentää ja toteuttaa tehtäväänsä asuntona ja kotina sekä kodin roolia minuuden tukena.

Tarkastelen aluksi Villa Skeppetin arkkitehtuurin suoria vaikutuksia siinä koettaviin tunteisiin ja siellä tapahtuvaan toimintaan, laajentaen tarkastelun sitten rakennukseen liittyviin sosiaalisiin maailmoihin ja viimeiseksi henkisiin merkityksiin. Kodin fyysiset ominaisuudet havaitaan, ymmärretään ja käsitellään pohjimmiltaan sen tunne- ja toimintaulottuvuuksien kautta: millaisia toiminnallisia mahdollisuuksia ympäristö tarjoaa, ja miten sen aiheuttamat tunnereaktiot vaikuttavat siihen, mikä toiminta toteutuu. Tunnereaktiot ovat keskeinen osa ihmisen toimintaa ja kognitiota.[34] Toimiminen on mielen tapa lähestyä maailmaa,[35] ja sen mahdollistaminen on myös yksi arkkitehtuurin keskeisimpiä suunnittelukysymyksiä. Rakennukset ovat lisäksi osa sosiaalisia maailmoja. Kodilla on yleensä rakennusten joukossa erityisen paljon merkityksiä ihmiselle henkilökohtaisesti: niiden avulla ymmärretään ja jäsennetään omaa itseä ja niihin liittyy merkityksiä niissä vietettyjen aikojen vuoksi. Villa Skeppetin tarkastelu näiden osa-alueiden kautta on jaettu neljään alakategoriaan: tunteet, toimiminen, sosiaaliset ulottuvuudet ja henkilökohtaiset merkitykset.

Selvitän sitä, millainen Villa Skeppet on ollut nimenomaan kotina, ja miten se kodin asemassa on edistänyt asukkaidensa hyvinvointia. ”Koti” on moniulotteinen

34. Haidt 2012; 39-41, 61-72.

35. "We should think of the brain not as a machine for thinking but 'essentially an organ for action'." Goldhagen 2017, 110.

käsite, joka tarkoittaa eri ihmisille, eri aikoina ja eri kulttuureissa hieman erilaisia asioita.[36] Koti on sen todellisista ominaisuuksista ja käsitteen ideaaleista koostuva kokonaisuus, joka voi tarkoittaa esimerkiksi turvapaikkaa, vetäytymistä ja tilaa rentoutumiselle. Se voi merkitä myös vapautta ja hallintaa, turvaa, mahdollisuutta luovalle itseilmaisulle ja palautumiselle. Koti tarjoaa toisaalta kontekstin läheisille, hoivaaville ihmissuhteille, ja toisaalta mahdollisuuden välittää statusta ja omistajansa saavutuksia.[37] Se on myös oman itsen ilmaisemisen väline ja symboli:[38] sen kontekstissa voimme pyrkiä niin sanotusti tulemaan omaksi itseksemme.[39] Koti tarjoaa paitsi puitteet oman itsen etsimiselle, myös välineen sille: sen kautta kuvastamme itsellemme ja sosiaalisille maailmoillemme käymäämme prosessia ja sitä mitä koemme olevamme, ihmisenä muiden ihmisten joukossa. Koti on paikka, josta käsin tarkastelemme maailmaa, ja jonka ulkopuolisessa maailmassa "olemme käymässä". Kodin voidaan sanoa koostuvan fyysisistä, sosiaalisista ja henkilökohtaisista ulottuvuuksista, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tarkastellessani Villa Skeppetiä kotina käsittelen sitä rakennuksena, jonka kokonaisuus muodostuu näistä ulottuvuuksista.

36. Mallett 2004.

37. ibid, 68-75.

38. ibid, 82.

39. Cooper Marcus 1997, 8.

Asukkaansa hyvinvointia edistääkseen kodin on vastattava ihmisen perimmäisiin tarpeisiin fyysisestä mukavuudesta ja turvallisuudesta. Sen on lisäksi mahdollistettava optimaalinen psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi minimoimalla stressireaktiot, jotka aiheutuvat esimerkiksi aistien ali- tai ylikuormituksesta,[40] sekä mahdollistamalla asukkaan psyykkisen itsesäätelyn, eli stressistä palautumisen. Ihanteellisesti koti myös mahdollistaa itseilmaisun ja yhteyden muistoihimme ja toiveisiimme, tarjoaa mahdollisuuden ihmistenväliseen yhteyteen, tarjoaa fyysistä ja symbolista lämpöä ja turvaa ja on yhteensopiva fyysisten ja psyykkisten tarpeidemme kanssa.[41]

40. Kopec 2006, 101-2.

41. ibid, 130.

Tunteet

Toimintaamme ohjaavat pääasiassa nopeat, intuitiiviset tunnereaktiot: aivot arvioivat kaiken havaitsemansa sen potentiaalisen hyödyn tai haitallisuuden perusteella, ja reagointi tapahtuu välittömästi ja ilman tietoista, rationaalista väliintuloa.[42] Tunnetilat värittävät sitä, miten koemme ja jopa näemme maailman, ja ne ovat erottamattomasti yhteydessä ajatteluun ja päätöksentekoon.[43]

42. Haidt 2012, 64-66.

43. Kahneman 2011.

Arkkitehtuurin merkitys tunnetiloja herättävänä ympäristönä on merkityksellinen, koska ympäristöstä saatavat aistihavainnot vaikuttavat tunnetiloihin

44. Lee 2016.

45. Koehenkilöille esitettiin valokuvia ihmisistä, joiden "energisyyttä" ja "hyvinvoinnin" tasoa he arvioivat. "Kaunis" huone oli valoisa, siisti ja huoliteltu, ja "ruma" epäjärjestelmällinen ja huonokuntoinen. Maslow & Mintz 1956.

46. Tutkimuksessa lämpimän kahvikupin piteleminen johti sosiaalisen kanssakäymisen kokemiseen lämpimämpänä. Kyselyyn vastaaminen kantaen painavaa ostoskassia lisäsi kyselyn aiheen kokemista tärkeänä. Lee 2016, 40.

47. Barsalou 2008.

48. Niedenthal 2007.

49. Suuri osa ihmisten ilmoittamista lempipaikoista oli luonnonympäristöjä. Korpela et al. 2001.

suoraan, ja usein alitajuntaisesti[44]. On virheellistä ajatella, että arkkitehtuurin vaikutukset tunteisiin rajoittuisivat tietoisiin, esimerkiksi ihmetyksen tai tylsyyden, kokemuksiin. Ympäristön miellyttävyyden tärkeyttä psyykeelle ilmentää klassikkotutkimus, jossa selvitettiin ympäristön vaikutuksia arviointikykyyn. Tutkimuksessa ihmisten todettiin arvioivan näkemänsä ilmeet ja kasvonpiirteet positiivisemmiksi "kauniissa" kuin "rumassa" huoneessa istuessaan.[45] Tutkimus viittaa siihen, että tosiasiassa tulkitsemme maailman positiivisemmaksi, kun meitä ympäröi hyväkuntoinen, siisti ja valoisa ympäristö. Ympäristön ja sen elementtien havaitseminen ja ymmärtäminen on siis kehollista, eli sidottua paikkaan ja kehon tilaan. Kehollisuuden vuoksi ympäristöä ja tilaa ei hahmoteta objektiivisesti.

Mielen automaatiot yhdistelevät ympäristöstä saamiaan aistihavaintoja tunteisiin ja ajatuksiin siitä riippumatta, ovatko ne todellisuudessa loogisesti lainkaan yhteydessä toisiinsa. Ympäristön olosuhteet muuttuvat tunteiksi (ja sen kautta toimintatavoiksi) muun muassa käsitteellisten metaforien ohjaamina. Käsitteelliset metaforat viittaavat yhden asian ymmärtämiseen jonkin toisen asian kautta, esimerkiksi: "lämmin ihmissuhde" tai "painavaa asiaa". Lämpimän tunneaistimuksen on myös tosiasiassa todettu voimistavan sosiaalisen kanssakäymisen tulkitsemista lämpimänä ja painavan asian kannattelemisen keskustelun aiheen kokemista tärkeänä.[46] Fyysinen tunneaistimus ei ole välttämätön vaikutelman saamiseksi: jo esimerkiksi metallisen pinnan katsominen riittää aiheuttamaan aivoissa samanlaisen reaktion kuin kylmän metallin koskeminen.[47] Myös kehon tila vaikuttaa tunteisiin: pakotettu hymyileminen lisää iloisuuden tunnetta ja seisominen ryhdikkäässä asennossa (verrattuna seisomiseen hartiat lysyssä) lisää ylpeyden tunnetta.[48] Fyysinen mukavuus tai epämukavuus ilmenevät siten myös psyykkisinä olotiloina.

Ympäristön kokemista miellyttävänä voidaan selittää useilla tavoilla. Kalevi Korpelan tutkimuksessa suomalaisten kuvailemia lempipaikkojen ominaisuuksia olivat niiden psyykkistä palautumista tukevat ominaisuudet (mahdollisuus rentoutumiseen, rauhoittumiseen, ja palautumiseen raskaista kokemuksista ja sosiaalisesta paineesta) sekä tiloissa koetut miellyttävät tunteet ja vapaus (tilan kauneus, hallinnan tunne ja ilmaisunvapaus).[49] Ihanteellisesti siis myös koti vastaa ainakin näihin tarpeisiin.

Elpymisen ja stressistä palautumisen mahdollistavat erityisen hyvin luonnonympäristöt. Myös kodin rooli elpymisen mahdollistajana on erityisen tärkeä,

koska se on säännöllisesti saatavilla. Elpymiselle olennaiseksi kokemukseksi on esitetty tunnetta arkipäivästä irrottautumisesta sekä tunnetta lumoutumisesta, eli vaivattomasta huomion kiinnittymisestä.[50] Lisäksi elvyttävän tilanteen on tunnuttava jatkuvan välittömän havainnoinnin ulkopuolellakin, ja se on koettava yhteensopivaksi omien tarpeiden ja toiveiden kanssa.[51] Kokemus ympäristön lähes henkeäsalpaavasta ihmeellisyydestä on psykologisilta vaikutuksiltaan erittäin positiivinen: voimakkaat ympäristökokemukset sitovat täysin kokemaan parhaillaan tapahtuvaa hetkeä.[52] Tällaisten kokemusten on todettu parantavan tunnetta elämän mielekkyydestä ja johtavan myös mielekkäämpään ihmistenväliseen toimintaan. Voisiko myös kodin arkkitehtuuri edistää asukkaansa hyvinvointia tarjoamalla tilaisuuksia arkiseen lumoutumiseen?

Ihminen on riippuvainen ympäristöstä saamastaan informaatiosta. Kodin miellyttävyyttä voidaan arvioida esimerkiksi sen kykynä vastata ihmisen luontaiseen tarpeeseen ymmärtää havaitsemaansa ympäristöä ja kerätä siitä lisää tietoa:[53] kuinka paljon katseltavaa ympäristössä on, ja miten sen sisältämä informaatio on saatavilla? *Kohtalaisen* monimutkaiset ympäristöt ovat miellyttäviä, koska ne tarjoavat sopivasti tietoa: ne ovat elementeiltään moninaisia ja visuaalisesti rikkaita olematta sekavia tai ylistimuloivia. Hakeudumme ympäristöihin, jotka ovat mielenkiintoisia, mutta jäsentyneitä.[54] Ihanteellisesti tilojen stimulaatiotarjonta on jotakin tylsistymistä aiheuttavan ja keskittymistä vaikeuttavan väliltä.[55] Erityisen miellyttäviä ovat niin sanotusti salaperäiset ympäristöt, joihin sisältyy lupaus tiedosta, joka on saatavilla, muttei vielä läsnä.[56] Salaperäisyyttä ei tule sekoittaa yllätyksellisyyteen: salaperäinen ympäristö paljastaa itsensä jatkuvasti hetki hetkeltä ilman esimerkiksi avattavien ovien aiheuttamaa äkkinäistä yllätystä. Juuri osittain peittyvät näkymät ovat erityisen salaperäisiä. Hakeudumme myös paikkoihin, jotka samanaikaisesti tuntuvat intuitiivisesti turvallisilta ja tarjoavat katseltavaa: näköala-suojapaikka-teorian mukaisesti turvaa ja selustaa sekä näkymiä samanaikaisesti tarjoavat tilat ovat miellyttäviä.[57]

50. Esimerkiksi tulta, veden solinaa tai puun oksien heiluntaa tuulessa voi usein seurata loputtoman pitkään tarvitsematta tietoisesti suunnata huomiotaan siihen. Kaplan & Kaplan 1989, 177-96.

51. ibid.

52. Tutkimuksessa selvitettiin ympäristön herättämän ihmettelevän kunnioituksen (*awe*) psykologisia vaikutuksia. Kokemuksen johdosta ihmiset mm. tekivät pitkällä aikavälillä tarkasteltuna kestävämpiä päätökisä ja käyttäytyivät altruistisemmin. Rudd et al. 2012.

53. Kaplan & Kaplan 1989, 49-59.

54. Pihlajarinne 2018, 275-81.

55. Ali- ja ylistimuloinnin haittavaikutukset ovat selvät, mutta ihanteellinen ärsykkeiden määrä on yksilökohtainen ja tilanteittain vaihteleva. Kopec 2006, 23-24.

56. Kaplan & Kaplan 1989, 55-57.

57. Appleton 1975.

Toimiminen

James Gibsonin vuonna 1979 kehittämä tarjoumateoria* esittää, että ympäristön elementit havaitaan sen kautta, millaisia toiminnallisia mahdollisuuksia ne tarjoavat.[58] Asiat havaitaan merkityksineen, jotka ovat havaitsijasta riippuvaisia: muuri tarjoaa sen päällä istumista tai sen taakse piiloutumista, tuoli lepäämistä tai

* engl. *affordance theory*

58. Gibson 1986, 127-43.

59. Raymond et al. 2017, 7. Kopec 2006, 28.

60. Barsalou 2008. Jelic et al. 2016.

* engl. *embodied / grounded cognition*

ulottumista korkealle, puu nojaamista, kiipeämistä tai puutavaraa. Elementit, jotka eivät ole havaitsijalle toiminnallisesti relevantteja jäävät havainnoinnin ulkopuolelle.[59] Ympäristön ominaisuuksien käsittely toimintojen kautta on sittemmin todennettu aivokuvantamisella.[60] Teoria kognition kehollisuudesta* esittää, että kukin aistihavainto prosessoidaan simuloimalla sitä vastaavaa toimintaa. Kahvikupin korvan näkeminen aiheuttaa alitajuntaisen simulaation siihen tarttumisesta, portaan katsominen sen nousemisesta ja oven näkeminen siitä kulkemisesta. Ympäristö siis havaintopsykologian näkökulmasta koostuu asioista, joihin kohdistuu toiminta.

Lähtökohtainen tapa prosessoida havaitut asiat on alitajuntainen ja tunneperäinen. Tunteeseen pohjaava reagointi on keskeinen osa kognitiivisten prosessien muotoutumista. Olemme jopa niin riippuvaisia tunneperäisistä reaktioista, ettemme pysty toimimaan ilman niitä: ihmiset, joiden tunteita käsittelevä osa aivoista on vaurioitunut, ovat lähes kyvyttömiä toimimaan, tai tekevät huonoja päätöksiä, koska ilman tunneperäistä painotusta kaikki toimintamahdollisuudet näyttäytyvät heille samanarvoisina.[61] Ympäristön herättämät tunteet ovat siis tärkeitä niiden toimintaa ohjaavan kyvyn vuoksi. Tarjolla olevat toimintamahdollisuudet voidaan kokea kutsuviksi, miellyttäviksi tai saavutettaviksi,[62] ja ne voivat vaikuttaa toimintaan joko tiedostamatta tai täysin tietoisesti. Suurin osa ympäristön ominaisuuksista havaitaan tiedostamatta ja ne vaikuttavat toimintaan ilman tietoista päätöksentekoa.[63] Arkkitehtuurin herättämät tunneperäiset reaktiot siis pitkälti määrittelevät sitä, miten päätämme käyttäytyä siinä.

61. Neurotieteilijä Antonio Damasio tutki potilaita, jotka olivat täysin toimintakykyisiä, mutta jotka eivät aivovamman vuoksi kokeneet lainkaan emootioita. "Every option at every moment felt as good as every other. The only way to make a decision was to examine each option, weighing the pros and cons using conscious, verbal reasoning." Haidt 2012, 39-40.

62. Withagen et al. 2012. Proffitt 2006.

63. Kahneman 2011.

Ympäristön käyttämisen tiedostamattoman simuloinnin aikana arvioidaan myös toiminnan mahdollinen miellyttävyys tai haitallisuus. Toimintoja verrataan aiempiin kokemuksiin ja tietoihin. Esimerkiksi pehmeiden, lämpimien tai pyöreiden muotojen näkeminen aiheuttaa simulaation toiminnasta, joka kokemuksesta tiedetään miellyttäväksi. Pyrimme myös voimankäytön taloudellisuuteen: kun toiminta edellyttää fyysistä vaivannäköä, se myös tosiasiassa havaitaan todellisuutta hankalampana.[64]

64. Esimerkiksi mäet *näyttävät* jyrkemmiltä kun kannamme raskasta reppua. Barsalou 2008, 624-25.

Ympäristöt voivat lisäksi luoda vaikutelmia, joilla on vaikutus toimintaan niiden aiheuttamien automaattisten assosiaatioiden takia. Ilmiötä kutsutaan pohjustamiseksi tai virittämiseksi**: ympäristön kokonaisuuksia ja symboleita tulkitaan etsimällä assosiatiivisesta muistista niihin liittyviä käsityksiä, joiden mukaiseksi tiedostamatta muutamme käytöstämme.[65] Symboli tai käsite siis virittää havaitsijan ajattelemaan tietyllä tavalla, mistä seuraa pohjustuksen kanssa yhdenmukaista käytöstä.

** engl. *priming*

65. Ilmiötä todistavat useat tutkimustulokset. Eräässä tutkimuksessa kokelaiden tiedostamaton ajattelu viritettiin vanhuuteen liittyvillä termeillä, minkä seurauksena he kävelivät merkittävästi hitaammin kuin vertailuryhmä. Termit virittivät heidät ajattelemaan vanhuutta, ja tämä ajattelu viritti toiminnan (hidas kävely), joka yhdistetään noihin ajatuksiin. Kahneman 2011, 52-58.

Mielen tiedostamattomiin ja automaattisiin prosesseihin verrattuna tiedostava, looginen ajattelu on työlästä, ja aivot pyrkivät siksi välttelemään sitä.[66] Tämän seurauksena keksimme käyttää ympäristöjämme pääosin sillä tavalla kuin ne meille näyttäytyvät. Kun ympäristö ei sisällä visuaalisia merkkejä siinä tarjolla olevasta toiminnasta, toiminnan toteutumisen todennäköisyys on pienempi: jos toimintatarjoumaa ei näe, käytön simulaatiota ei tapahdu, eikä alitajuntainen prosessi toiminnan harkinnasta ala. "Poissa silmistä, poissa mielestä" on siis ymmärrettävissä hyvin konkreettisesti.

66. Kahneman 2011, 31-38.

Toimintaa mahdollistavien kokonaisuuksien havainnoimisella suodatetaan ympäristön loputtomasta määrästä visuaalisia vihjeitä yksilölle kulloinkin tarpeellinen tieto. Nämä merkkien ja vihjeiden kokonaisuudet voidaan ymmärtää käyttäytymiskehyksinä, joihin sisältyvien fyysisten ja sosiaalisten ominaisuuksien perusteella arvioidaan, miten niissä on sopivaa käyttäytyä.[67] Näiden hyväksyttyjen käyttäytymis- ja käyttötapojen monipuolisuus on yksi onnistuneen rakennetun ympäristön ominaisuuksista, koska se tarjoaa laajasti eri käyttäjille toiminnallisia merkityksiä.

67. Roger Barker kehitti teorian käyttäytymiskehyksistä (*behavior setting*). Kopec 2006, 22-23.

Arkkitehtoninen tila määrittelee sen, millainen toiminta sen sisällä on todennäköistä, ja mitä siinä on ylipäätään mahdollista tapahtua: ympäristö voi tarjota houkuttelevat olosuhteet jonkin toiminnan toteuttamiselle, toistuvasti kehottaa johonkin toimintaan, tai suoranaisesti estää jotakin toimintaa. Miten arkkitehtuurin tarjoamat toimintamahdollisuudet tukevat kodin käyttämistä asukkaan elämäntavan mukaisesti? Voiko asuntoarkkitehtuuri edistää myös sellaista toimintaa, joka on hyvinvoinnin kannalta suotavaa, riippumatta asukkaan tietoisista tavoitteista?

Sosiaaliset ulottuvuudet

Päätös siitä, miten toimia rakennetussa ympäristössä, tapahtuu kehollisen kognition prosessien ja sosiaalisten vaikutusten yhteistoiminnan kautta. Kodin arkkitehtuuri edustaa aina jonkinlaisia sosiaalisia asetelmia, joiden mukaisesti se vaikuttaa kodissa toteutuvaan toimintaan. Kussakin ympäristössä asianmukaiseksi koetun käyttäytymisen arvioiminen tehdään sosiaalisen maailman normien rajoissa: yksilöstä huolimatta kaikki käyttäytyvät pääosin samojen kaavojen mukaisesti samoissa käyttäytymiskehyksissä. Sosiaaliset odotukset säätelevät toimintaa erityisen voimakkaasti julkisissa tiloissa, ja toimivat hienovaraisemmin kodin sosiaalisessa maailmassa. Kodissa tapahtuvaa sosiaalista käyttäytymistä

säätelevät erityisesti sen sisäiset, asukkaiden väliset sosiaaliset ulottuvuudet, mutta myös se, miten koti vastaa ulkoisiin sosiaalisiin vaikuttimiin.

68. Itsesäätely kattaa ne keinot, joilla yksilö pyrkii psyykkiseen tasapainoon ja hyvinvointiin epävarmassa maailmassa. Korpela 2001, 573.

69. Bell et. al. 1996, 303-06.

70. Kopec 2006, 63-66.

71. ibid, 63.

Jotta koti palvelisi asukkaansa psyykkistä hyvinvointia ihanteellisesti, sen on annettava asukkaalleen optimaalinen mahdollisuus itsesäätelyyn[68] ja kokemukseen tilan hallinnasta. Tilan omistajuuden ilmaiseminen on yksi keino tähän: territorioiden eli reviirien avulla voidaan säädellä rakennuksen ja ulkomaailman, tai rakennuksen sisäistä, sosiaalista toimintaa ja avautumista.[69] Säätelemällä kodin käytön mahdollisuuksia varmistetaan tunne ympäristön ja siten oman toimimisen hallinnasta. Territorioiden muodostaminen, eli fyysisen alueen käsitetyn omistajuuden ilmaiseminen, on ihmiselle luontainen tarve.[70] Territorion merkkeihin liittyy voimakkaita sosiaalisia viestejä, joita emme tavallisesti halua loukata. Omalla reviirillämme ollessamme olemme myös itsevarmempia ja koemme turvallisuudentunnetta.[71] Tilan hallintaa ilmaistaan tilaa ja sen käyttöä rajaamalla, merkitsemällä ja personalisoimalla. Asunnon fyysiset ominaisuudet ovat voimakkain väline asunnon sisäisten territorioiden muodostamiseen. Asunnossa territorioita ilmaisevat esimerkiksi oven sulkemisen mahdollisuus, näkymien rajaus ja henkilökohtaisten esineiden asettelu. Niillä viestitään paitsi rakennuksen sisäisiä sosiaalisia käytäntöjä, myös vieraiden oikeutta kulkea talossa.

72. Pedersen 1997, 147-56.

Kodin eroa ulkomaailmasta ja sen haluttua avautumista säädellään yksityisyyden astetta hallitsemalla. Yksityisyyden inhimillinen perustarve sisältää tarpeet vapaudelle häirinnästä, sekä mahdollisuuden luovaan itseilmaisuun sekä itsen ja toiminnan kätkemiseen.[72] Yksityisyys on siis paitsi oikeutta olla näkymättömissä, myös vapautta häiriöiltä. Mahdollistaako kodin arkkitehtuuri sellaiset yksityisyyden tasot, mitä asukkaat kokevat tarvitsevansa? Millaiset olosuhteet tukevat luovan työn tekemistä?

73. Hubbard 1996.

Asukkaalle merkityksellistä saattaa olla myös kodin sosio-kulttuurinen suhde ulkomaailmaan. Miten koti ilmenee sen ulkopuoliselle tarkastelijalle, tai vastaa talon ulkopuolisiin sosiaalisiin mieltymyksiin? Myös esteettiset mieltymykset muodostuvat osittain sosiaalisessa ympäristössä ja kulttuurissa,[73] ja rakennus toimii siksi myös sosiaalisena ilmaisuvälineenä.

Kodin arkkitehtuuri edustaa aina jonkinlaisia sosiaalisia asetelmia, joiden toteuttamiseen se asukkaitaan työntää: arkkitehtuurin luomat toiminnan tarjoumat yhdessä sosiaalisten tapojen ja normien kanssa vaikuttavat siihen, mitä toimintaa keneltäkin niissä odotetaan, ja mikä kullekin toimijalle on mahdollista ja suotavaa. Koti saattaa siksi esiintyä eri asukkailleen eri tavoin. Asuntojen

pohjaratkaisut ovat eläneet yhteiskunnassa vallitsevien ideaalien ja arvojen mukana, ja ne aina jossain määrin ilmentävät aikansa käsitystä sosiaalisista hierarkioista ja käyttäytymistavoista.

Henkilökohtaiset merkitykset

Yksilön henkilökohtainen suhde johonkin fyysiseen sijaintiin muodostuu tunneperäisistä, osin tiedostamattomista ja osin tiedostetuista ulottuvuuksista. Tunneperäinen side paikkaan ilmenee paikkakiintymyksenä* ja kognitiivinen kokemuksena paikkasidonnaisesta identiteetistä**, käsityksestä itsestä osana fyysistä paikkaa.[74] Sijainnit mielletään "paikkoina" kun niille asetetaan merkityksiä, ja merkitykset mahdollistavat kiintymisen kotiin, kaupunginosaan tai kaupunkiin. Paikat, joihin kiinnymme, koetaan kuvastavan omaa minuutta, ja niissä koetaan kuuluvuuden ja turvallisuuden tunteita.[75]

Kiintyminen paikkaan tapahtuu varsinkin hitaasti, ajan kuluessa:[76] minäkuvaa muodostetaan itsensä määrittelemisellä omien kokemusten kautta, jolloin kokemusten ympäristö myös koetaan osaksi minuutta. Kiinnymme paikkoihin, joista meillä on erityisiä muistoja ja kokemuksia. Kiintymys paikkoihin muodostuu myös välittömästi esimerkiksi ympäristölle annettavien henkilökohtaisten merkitysten kautta.[77] Paikkasidonnaisesta identiteetistä ja paikan merkityksistä seuraavaa kiintymystä asuinpaikkaan pidetään erittäin positiivisena tunteena, jonka kautta koemme parannuksia elämänlaatuun, tyytyväisyyteen ja turvallisuuden tunteeseen.[78] Paikkakiintymyksellä on myös yhteyksiä asuinalueeseen liitettävien sosiaalisten siteiden voimistumiseen ja kuuluvuuden tunteen vahvistumiseen.[79]

Arkkitehtuuri voi edistää henkilökohtaisten merkitysten muodostumista suoraan tarjoamalla asukkaalle tämän oman identiteetin kanssa yhteenkuuluvan tai sille merkityksellisen ympäristön. Arkkitehtuuri voi luoda paikan merkityksellisyyden tunnetta myös epäsuorasti, mahdollistamalla henkilökohtaisten merkitysten liittämisen paikkaan esimerkiksi sallimalla muutosten tekemisen, tai mahdollistamalla samassa asunnossa asumisen niin pitkään kuin asukas sitä haluaa.

Ihmiset käyttävät kotiaan mitä suurimmissa määrin itseilmaisun välineenä.[80] Itseilmaisu tapahtuu erityisesti kodin personalisoinnin, kalusteiden ja henkilökohtaisten esineiden avulla. Kodin personalisoiminen on osa ihmisen luontaista halua ottaa käyttämänsä tila haltuun ja ilmaista minuuttaan sen kautta.[81] Asukkaat, joilla ei ole mahdollisuutta asunnon personalisointiin, muodostavat tutkitusti

* engl. *place attachment*

** engl. *place identity*

74. Käsitys paikasta (*sense of place*), paikkakiintymys ja paikkasidonnainen identiteetti ovat keskenään limittyneitä käsitteitä, joiden tarkat määritelmät vaihtelevat ympäristöpsykologian kontekstissa. Käsitteet kuvaavat eri painotuksin ihmisen johonkin fyysiseen ympäristöön muodostamia tunnesiteitä. Rollero 2010, 199.

75. Scannell & Gifford 2017, 265.

76. Kiintymystä lisäävät myös esim. suvun historia alueella tai paikassa, omistajuus, paikkojen hengelliset merkitykset ja niihin liittyvät tarinat tai uskomukset. Myös paikan menettämisen kokemus voi voimistaa kiintymyksen tunnetta siihen. Kopec 2006, 61-63.

77. Raymond et al. 2017.

78. Scannell & Gifford 2017.

79. ibid.

80. Cooper Marcus 1997, 1-15.

81. ibid, 66.
Kopec 2006, 132.

82. Kopec 2006, 131-33.

83. Elämäntilanteissa, joissa koemme menettävämme kontrollin tunteen jollakin elämän osa-alueella, pyrimme usein kompensoimaan tunnetta ottamalla ympäristömme (esim. kodin sisustuksen tai puutarhan) tiukemmin hallintaan. Cooper Marcus 1997, 66.

84. Horelli 1993, 175.

heikompia kiintymyssuhteita asuntoihinsa.[82] Personalisoinnin avulla koetaan myös psyykkisen hyvinvoinnin kannalta välttämätöntä kontrollin tunnetta ympäristöstä ja siten elämästä.[83] Koti heijastaa usein voimakkaasti asukkaansa psyykettä. Myös kodin koskemattomuus voi olla merkki siihen liitetyistä, ehkä jopa tiedostamattomista merkityksistä: ihminen, joka kokee negatiivisia tunteita kotiaan kohtaan tai kokee sen väliaikaiseksi, saattaa kieltäytyä sen personalisoimisesta.[84]

Villa Skeppet kontekstissaan

Suuri osa Alvar Aallon suunnittelemien rakennusten arvosta on sidoksissa siihen, kuinka hyvin talo ilmentää alkuperäistä, Aallon suunnitelmien mukaista tilaansa. Lisäksi esimerkiksi Aallon oma kotitalo on suojeltu, ja myös suurella osalla muista Aallon suunnittelemista rakennuksista on asemakaavan suojelumerkintöjä. Vaikka Villa Skeppet ei ole suojeltu rakennus, sen arkkitehtuuri pyritään luonnollisesti pitämään alkuperäisessä asussaan. Jos asuntojen personalisoinnin suoranaisella kieltämisellä on negatiivinen vaikutus asukkaiden mahdollisuuksiin kiintyä koteihinsa, miten kiintymiseen vaikuttavat sosiaalinen tai taloudellinen paine asunnon koskemattomuuteen? Villa Skeppet vertautuu mielenkiintoisella tavalla Schildtien Leroksen kotiin: Villa Kolkis on pariskunnan itsensä kunnostama, ja he ovat tehneet myös talon arkkitehtuuriin runsaasti lisäyksiä. Myös rakennuksen yhteydessä sijaitseva suuri puutarha on täysin Schildtien itsensä istuttama. Schildtit viettivät Leroksella pitkiä aikoja, mutta Christine Schildtin kertoman mukaan Villa Skeppetissä yleensä vain muutamia viikkoja kerrallaan. Onko Villa Kolkikseen voinut esimerkiksi sen kunnostamisen aikana muodostua sellaisia tunnesiteitä, joiden kanssa Villa Skeppet ei ole voinut kilpailla?

Villa Skeppet on myös herättänyt kiinnostusta arkkitehtuuriturismikohteena. Vuoteen 2004 asti toistuneet vierailut ja kodin valokuvaus julkaisuihin on ollut Christine Schildtin mukaan uuvuttavaa. Schildt kuvailee Iris Anderssonin haastattelemana kokeneensa Villa Skeppetissä painetta siivota asumisen jäljet rakennuksen esittelyä varten, ja toteaa, ettei kodissa saa olla rauhassa.[85] Villa Skeppetistä loppuvuonna 2017 pois muuttanut Christine Schildt kertoo yhdeksi muuton taustalla olevaksi syyksi sen, että hän haluaa ”olla ihminen museokappaleen sijaan”.[86]

85. Andersson 2017, 148.

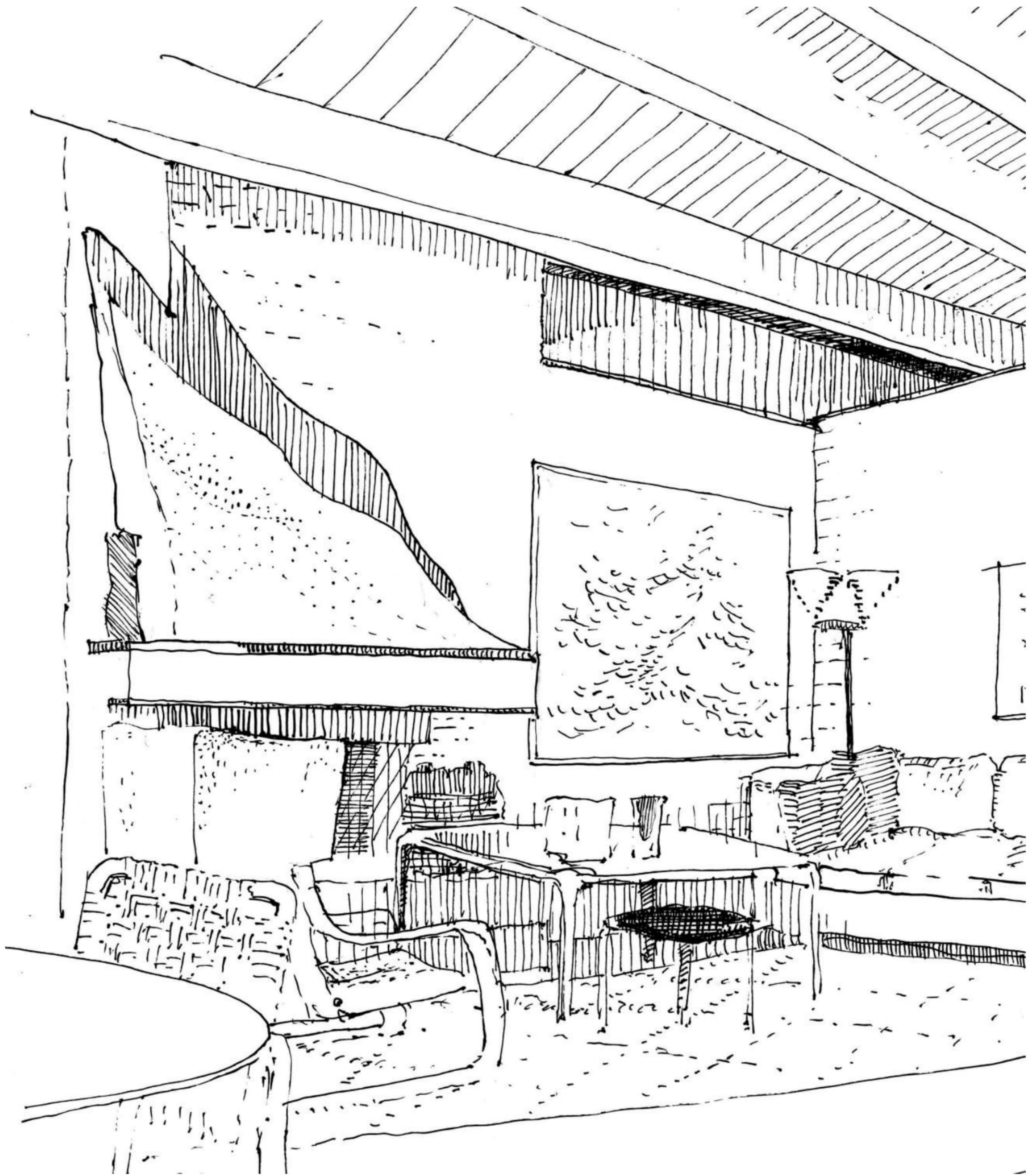
86. Keskustelu Christine Schildtin kanssa Tammisaaressa 30.6.2017.

Tarkastelukulman huomioita

Asukkaan suhde kotiinsa ja sen arkkitehtuuriin on ymmärrettävä holistisena kokonaisuutena. Sen eri komponentit vaikuttavat toisiinsa ja ovat osittain toisistaan riippuvaisia, eikä niiden tarkastelu toisistaan irrallisina osa-alueina ole mielekästä. Tämän työn puitteissa tarkastelemani ympäristösuhteen osa-alueet toimivat kohteen tarkastelua ohjaavina ja aihealuetta rajaavina elementteinä, ja ovat rakennuksen kokemisen näkökulmasta kategorioina osittain keinotekoisia. Valitut näkökulmat edustavat vain osaa ympäristökokemuksen koko laajuudesta.

Tämän diplomityön tavoite on tutkia Villa Skeppetiä asuntona ja kotina, ja tämä näkökulma edellyttää ensinnäkin sen ymmärtämistä, miten rakennuksen ovat nähneet sen varsinaiset asukkaat, ja toiseksi miten sen voisivat hypoteettiset asukkaat kokea. Tässä diplomityössä käsite arkkitehtuurin kokijasta jakautuu kolmeen osaan. Minulla on ensinnäkin tietoa asunnon tosiasiallisesta roolista Schildtien elämässä, ja toiseksi tutkimustuloksiin perustuvaa tietoa todennäköisistä vaikutuksista hypoteettiseen kokijaan. Kolmanneksi tarkkailen omaa henkilökohtaista kokemustani paikassa ja tapaani kokea sitä. Tarkastelen Villa Skeppetiä omista lähtökohdistani käyttäen aina mahdollisuuksieni mukaan hyväksi Christine Schildtin vuosien aikana muodostumaa kokemusta talossa asumisesta. Schildtien kokemus asunnostaan on erityisen merkittävä, koska Villa Skeppet on juuri heidän tarpeitaan varten suunniteltu. Koska yksilön kokemus kodistaan on hyvin henkilökohtainen, syvällinen, ja usein terapeuttinenkin, sen käsittely on kuitenkin osittain arkkitehtuurin menetelmien saavuttamattomissa eikä siksi mielekästä diplomityön kontekstissa.

Vaikka sovellan rakennuksen tarkastelussa empiiristä tutkimusaineistoa, on ympäristökokemus aina enemmän tai vähemmän subjektiivinen. Ympäristön havainnointi on hyvin riippuvainen havaitsijasta: sitä ohjaa tarkkailijan henkilökohtainen kokemusmaailma, ennakkoasenteet, mieltymykset sekä kiinnostuksen kohteet ja jopa mieliala. En itsekään Villa Skeppetiä tarkastellessani voi irrottautua tästä lähtökohdasta. Pystyn siis esittämään Villa Skeppetin arkkitehtuurin kokemisesta tutkimustietoon ja henkilökohtaiseen paikkakokemukseeni perustuvia arvioita, jotka eivät välttämättä vastaa Schildtien kokemuksia talosta.



2 VILLA SKEPPET RAKENNUKSENA

Tässä luvussa käsittelen Villa Skeppetin syntyprosessia: sen toteuttamiseen johtaneita olosuhteita ja suunnittelun lähtöasetelmia sekä suunnitteluprosessia. Lisäksi esittelen rakennuksen ja sen suunnitelmat pääpiirteissään sekä kuvailen sen suhdetta Alvar Aallon muuhun tuotantoon.

2.1 HANKKEEN TAUSTAT

Göran Schildtin ja Alvar Aallon ystävyyden juuret ovat 1930-luvulla Schildtin opiskeluajoissa. Schildt kuului taidehistoriaa opiskellessaan avantgardistisia elokuvia esittäneeseen elokuvakerho Projektioon, jonka puheenjohtaja Aalto tuolloin oli. Ystävyys syventyi kuitenkin vasta 1950-luvulla Schildtin tutustuttua läheisemmin Aallon tuotantoon muun muassa vieraillessaan hänen kesäasunnossaan Muuratsalossa. Läheinen ystävyys jatkui Aallon kuolemaan asti. Aalto nautti Schildtin teksteistä ja innosti häntä kirjoittamaan myös arkkitehtuuristaan. Hän



Alvar Aalto ja Göran Schildt Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun työmaalla 1950-luvulla.

pyysi lopulta 1960-luvun lopulla Schildtiä kirjoittamaan "henkisen testamenttinsa", Aallon ja Schildtin yhteistyössä toteuttaman teoksen, jossa käsiteltäisi erityisesti Aallon arkkitehtonisia ajatuksia ja työtä. Suunnitelmat teoksen toteuttamisesta kuitenkin jäivät hiljalleen Aallon vanhetessa, eikä teosta lopulta kirjoitettu. Schildtille sen sijaan jäivät dokumentit keskusteluista Aallon kanssa ja runsas hänen seurassaan vietetty aika, joiden innoittamana hän Aallon kuoltua kokosi tämän elämänkerran.[1] Elämänkerran lisäksi Schildt julkaisi lukuisia Aallon arkkitehtuuria käsitteleviä teoksia ja artikkeleita erityisesti 1960–70-luvuilla Aallon ollessa usein kotimaisen kritiikin kohteena.

1. Schildt 2007, 15-22.

Christine ja Göran Schildt joutuivat vuonna 1968 luopumaan kodistaan Sipoon Östersundomissa (nykyään osa Helsinkiä), minkä seurauksena Alvar Aalto tarjoutui suunnittelemaan ystävälleen kodin.[2] Schildtit etsivät sopivaa tonttia Länsi-Uudeltamaalta, mm. Tammisaaresta, jonka läheisyydessä Karjaalla myös Christine Schildtin vanhemmat asuivat. Aalto oli mieltynyt Tammisaareen toimiessaan Tammisaaren Säästöpankin rakennuksen suunnittelijana vuodesta 1962, ja

2. Schildt 2003, 73.





Vasemmalla: Göran Schildt kirjoituspöytänsä ääressä Leroksella Villa Kolkiksessa 1960-luvulla.

Oikealla: Christine Schildt Daphne-purjeveneessä 1960–70-luvulla.

kehotti Schildtejä etsiytymään sinne. Tammisaaresta löytyi pariskunnalle sopiva tontti aivan kaupungin keskustan sekä 1700–1800-luvuilla rakennetun puutaloalueen tuntumasta.

Villa Skeppetin suunnittelu lähti Göran Schildtin mukaan käytännöllisistä lähtökohdista. Schildt työskenteli kotona kirjailijana, ja hänen vaimonsa Christine kotirouvana sekä ajoittain vanhempiensa omistamassa kukkakaupassa, eikä pariskunnalla ollut lapsia. Rakennuksen oli mahdollistettava elämäntyyli, jossa kirjailijan työhuoneessa olisi työrauha, vaikka kotona olisi ollut vieraita. Tilaohjelmaan ei kuulunut muuta kuin välttämättömät olohuone, työhuone, makuuhuone ja tupakeittiö sekä peseytymis- ja varastotilat. Schildtit kokivat, että Aalto tunsi heidät – varsinkin Göranin – ihmisinä niin hyvin että kodin suunnittelu olisi hänelle luontevaa. Aallon elämäntyön ihailijana ja tallentajana Göran Schildtille oli myös tärkeää se, mitä hänen kotinsa tulisi kuvastamaan: ”Talon oli oltava sen elämänkatsomuksen arvoinen, jota hänestä kirjoittamassani elämänkerrassa niin innostuneena tulisin kuvaamaan ja perustelemaan.”[3] Christine ja Göran Schildt

3. ibid, 84.

oleskelivat suuren osan ajastaan Kreikan kodissaan Villa Kolkiksessa, sekä viettivät kesäisin aikaa kesämökillään Lappvikissa Tammisaaren lähellä. Tämän lisäksi pariskunnalla oli 1980-luvun lopulle asti asunto Tukholmassa. Talon ei siksi oletettu toimivan Schildtien kokoaikaisena kotina vuoden ympäri.

Göran Schildt kertoo, että vuonna 1987 perustetun Christine ja Göran Schildtin säätiön on lopulta määrä tehdä Villa Skeppetistä yleisölle avoin Alvar Aalto- ja Välimeri-museo.[4] Christine Schildt muutti pois Villa Skeppetistä joulukuussa 2017, jolloin Villa Skeppetin hallintaoikeus siirtyi Christine ja Göran Schildtin säätiölle.

4. Schildt 2003, 88.

Oikealla: Ilmakuva kaakosta. Villa Skeppetin tonttia erottaa merestä katu ja rantapuistikko. Rakennuksen pohjoispuolella on lähin naapuritalo. Tontti jatkuu rakennuksen eteläpuolella, missä sijaitsee vanha 1800-luvun huvila (kuvassa etualalla) sekä 1970-luvulla rakennettu paritalo (kuvan vasemmassa laidassa). Huvilassa toimii Christine ja Göran Schildtin säätiö.



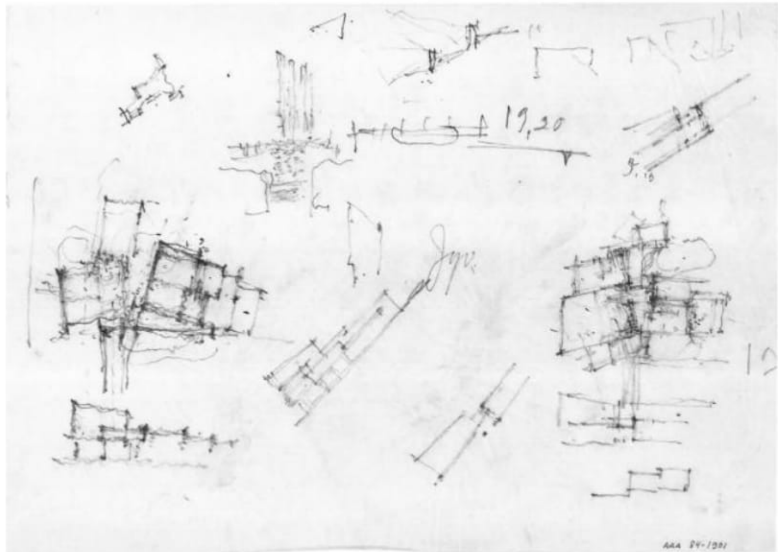


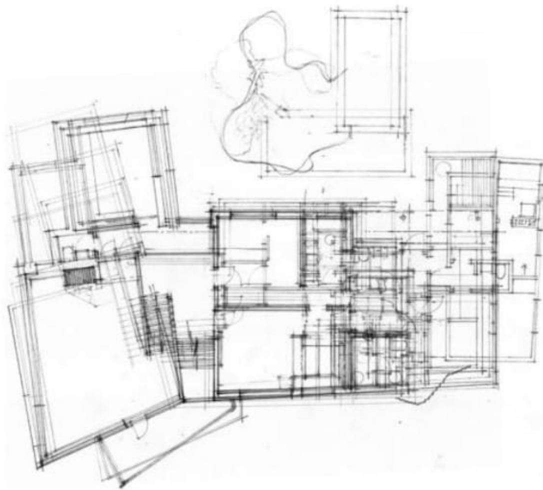
Alla: **Viitteellinen asemapiirustus 1/3000**

Rakennuksen edestä kulkevaa Snäcksundintietä kuljetaan Ramsholmenin luonnonsuojelualueelle, joka on suosittu virkistyslue. Villa Skeppetin naapurustoa ja Tammisaaren keskustaa erottaa puistokaistale.

Vasemmalla: Alvar Aallon varhaisia luonnoksia Villa Skeppetistä suunnittelun alkaessa (päiväämätön).

Alla: **Luonnoskooste:** tutkielma luonnosten kehittymisestä. Alustavien hahmotelmien jälkeen pohjapiirustuksesta luonnosteltiin muutamia erilaisia versioita. Kaikissa suunnitelmissa halli, olohuone ja työhuone ovat lähes identtisiä, ja makuuhuoneen ja tupakeittiön paikat pysyvät samoina. Aputilojen suunnitelmat muuttuivat eniten.





2.2 SUUNNITELMAT JA PROSESSI

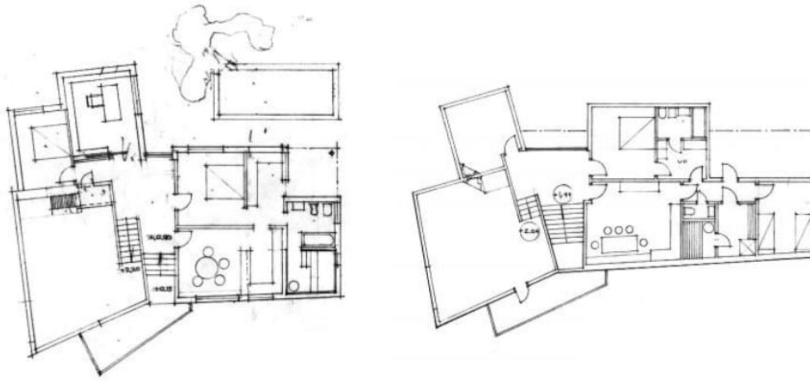
Villa Skeppetin suunnittelu alkoi Schildtien sekä Alvar ja Elissa Aallon yhteisellä vierailulla tontilla keväällä 1969. Göran Schildtin mukaan hankkeesta keskusteltiin tiiviisti kesän aikana, ja syksyllä Schildtit kutsuttiin Aallon Riihitien kotiin käymään läpi erilaisia vaihtoehtoja. Suunnitelmista keskusteltiin tunnin ajan, minkä jälkeen Schildtit saivat antaa Alvar ja Elissa Aallolle kahden tunnin työrauhan piirtää suunnitelma loppuun.[5]

5. Schildt 2003, 75.

Suunnitteluvaiheessa Villa Schildtin nimellä kulkeneen rakennuksen suunnittelusta ja rakentamisesta vastasi Alvar Aallon toimistolla arkkitehti Tore Tallqvist. Ensimmäiset piirustukset lähetettiin rakennusurakoitsijoille kilpailutettaviksi jo marraskuussa 1969, ja rakentaminen alkoi huhtikuussa 1970. Valmiiseen taloonsa Schildtit muuttivat saman vuoden lopulla juuri ennen joulua, ja keväällä 1971 viimeisteltiin piha rakentamalla pihavaja, lummelampi ja lankkuaitoja.

Luonnokset

Villa Skeppetin luonnosvaiheesta säilyneet Alvar ja Elissa Aallon piirtämät luonnokset viittaavat siihen, että Villa Skeppetin pohjapiirustuksen lievästi viuhkamainen muoto on päätetty hyvin aikaisessa vaiheessa. Varhaisimmissa luonnoksissa aulan kiilamainen muoto, olohuoneen sijainti sisäänkäynnistä vasemmalla, sekä olohuoneen ja asuinsiiven akseleiden poikkeama toistuvat lähes samanlaisina. Julkisivuluonnoksista käy ilmi, että massoitteluperiaatteena on alusta asti ollut muutoin yksikerroksinen vaaleansävyinen rakennusmassa, josta kaksikerroksiseksi osaksi nousee autotallin päällä sijaitseva tummansävyinen



Varhaisia, päiväämättömiä luonnoksia pohjakaavasta. Saunaosasto oli pitkään osa rakennuksen päämassaa, mikä vaikutti koko asuinsiiven järjestelyihin. Saunatilat ja vierashuone päätettiin lopulta toteuttaa päämassasta irrotettuna rakennuksena.

6. Käsialasta päätellen varhaisimmat luonnokset ovat Alvar Aallon ja työstetymmät Elissa Aallon piirtämiä.

olohuone. Olohuoneen vesikaton ja parvekkeen muodostama viuhka-aihe löytyy jo Alvar Aallon piirtämistä luonnoksista[6].

Rakennuksen muoto pääpiirteittäin esiintyy luonnoksissa varhain. Aulan perällä sijaitseva työhuone, joka on ainoa suorakaiteen muotoisesta päämassasta sivuun työntyvä tila, näyttää olleen suunnittelua ohjanneena elementtinä lähes yhtä merkittävä kuin olohuone. Työhuoneen sijoittelulla on ilmeisesti pyritty rajaamaan pihaa, jonka ympäröiminen rakennusmassalla on pienestä tilaohjelmasta johtuen ollut muuten vaikeaa. Myös yhteys sisäänkäynniltä talon yksityiselle pihalle hallin läpi suoraan kuljettaessa ilmenee jo aikaisimmissa luonnoksissa. Pohjapiirustuksesta löytyy myös luonnoksia, joissa pihaa rajaavan taustaseinän pidentämisen mahdollisuuksia on tutkittu erimuotoisilla vaihtoehdoilla työhuoneesta.

Asuinsiiven huonejärjestys ja saunan osuus rakennusmassassa ratkesivat pohjapiirustuksessa viimeisinä. Saunaa hahmoteltiin aluksi osaksi rakennusmassaa, mutta se lopulta irrotettiin omaksi rakennuksekseen. Saunarakennukseen sijoitettiin puku- ja pesutilojen lisäksi vierashuone ja erillis-wc. Asuinsiipeen suunnitellut keittiö, makuuhuone, pukeutumistila, kylpyhuone ja varasto saivat saunarakennuksen eriydyttyä lopulliset paikkansa. Villa Skeppetin pohjapiirustus pysyi ensimmäisten viimeisteltyjen piirustusten laatimisen jälkeen lähes muuttumattomana. Aputilojen mitoitus ja kulkureitit täsmentyivät suunnitelmien edetessä, mutta muuten muutokset seurasivat julkisivun jäsentelyn täsmentymisestä.

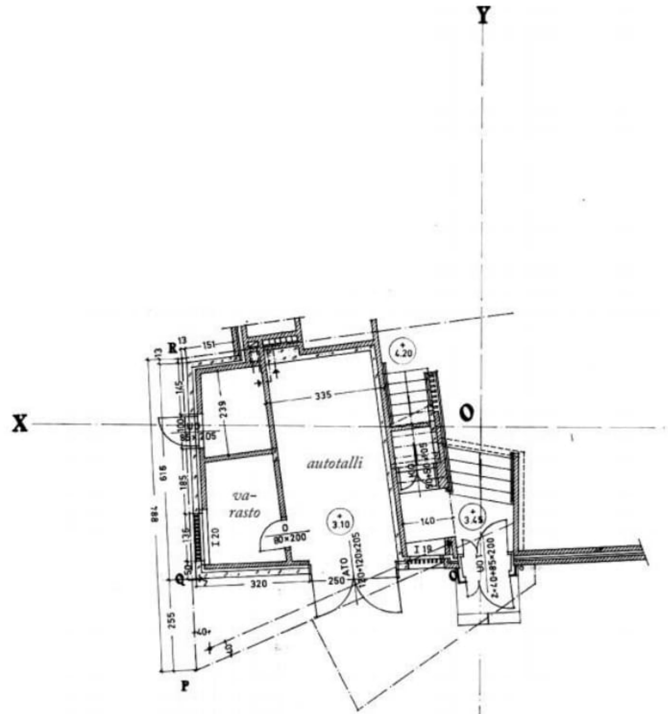
Suunnitelmat

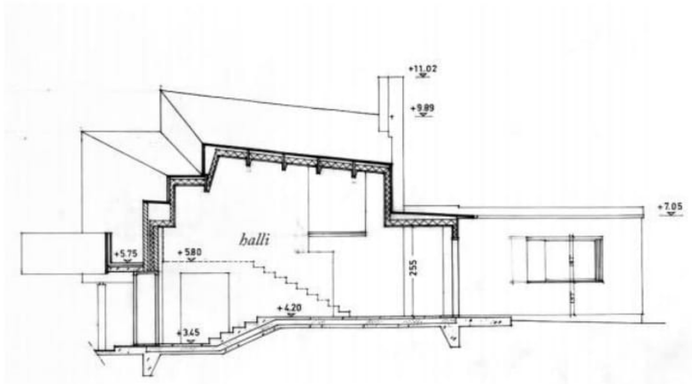
Villa Skeppetiä varten laadittiin suuri määrä piirustuksia. Aallolle tyypillisesti myös yksityiskohdat on tarkasti suunniteltu. Aallon pitkäaikaisena ystävänä Göran Schildt hoiti hanketta koskevan kommunikoinnin Aallon toimiston kanssa, ja Christine Schildt oli puolestaan vähemmän rakennushankkeessa osallisena. Göran Schildt esitti kirjeitse useita pieniä muutostoiveita suunnitelmiin.

Villa Skeppet koostuu varsinaisesta rakennuksesta, sekä siitä hieman erillään sijaitsevasta saunarakennuksesta, joka yhdistyy päärakennukseen katoksella. Päärakennus on hahmotettavissa keskeisen hallin ympärille sijoittuneina tiloina, jotka halli jakaa kahteen: toisella puolella on olohuone ja työhuone, ja toisella puolella muut asuintilat sisältävä siipi. Rakennuksen suurin ja arkkitehtonisesti monimuotoisin tila on olohuone. Olohuone on korkea tila, joka on lisäksi puolella kerroksella korotettu suhteessa asunnon muihin tiloihin. Hallin sisäänkäynnin vastaisesta nurkasta on käynti työhuoneeseen, joka muodostaa oman ulokkeensa rakennuksen muuten suorakaiteen muotoiseen massaan. Hallista on kulku lisäksi siipeen, jossa sijaitsevat tupakeittiö, makuuhuone ja näiden aputilat. Hallin yhteydessä kadun puolella on tupakeittiö. Keittotila ja ruokailusali ovat samaa tilaa, jota jakaa korkea, molempiin suuntiin avautuva keittiökaluste. Pihan puolella hallin yhteydessä sijaitsee makuuhuone, jonka jatkeena on käytävämäinen pukeutumistila, josta päästään kylpyhuoneeseen ja takaisin keittiöön. Siivestä on kulku lisäksi saunarakennukselle, jota erottaa rakennuksen päämassasta kivetty patio ja katos. Pohjakaavassa erilaisille asunnon sisäisille toiminnoille, kuten oleskelulle, nukkumiselle, työskentelylle, ruoanlaitolle ja ruokailulle on varattu omat selkeästi rajatut tilansa, joiden mitoitus perustuu vähittäisvaatimuksiin. Aalto kertoi Schildtille kuitenkin kasvattaneensa tiloja minimimitoista siirtämällä seiniä "puolisen metriä ulospäin antamaan lisää tilan tuntua ja hyvinvoinnin vaikutelmaa".[7]

7. Schildt 2003, 82.

Julkisivut ovat osin tummaksi maalattua pystypuusauvaverhousta tai lautaverhousta, ja osin valkoiseksi slammattua tiiltä. Villa Skeppet on Aallon pientalosuunnitelmille tyypillisesti kadun suunnasta sulkeutunut, ja avautuu sen sijaan yksityiselle pihalle. Kadulta näkymät sisätiloihin ovat hyvin rajatut erityisesti maantason ja sisätilojen välisen korkeuseron johdosta. Pihan julkisivuilla ikkunat ovat kadun puoleisia suurempia ja lievän korkeuseron vuoksi pihaa rajaava rakennusmassa on myös kadun puolta matalampi. Vierekkäiset ikkunat on yleensä puuverhouksella yhdistetty kokonaisuuksiksi, joissa ikkunalaudat ovat vaihtelevilla korkeuksilla.



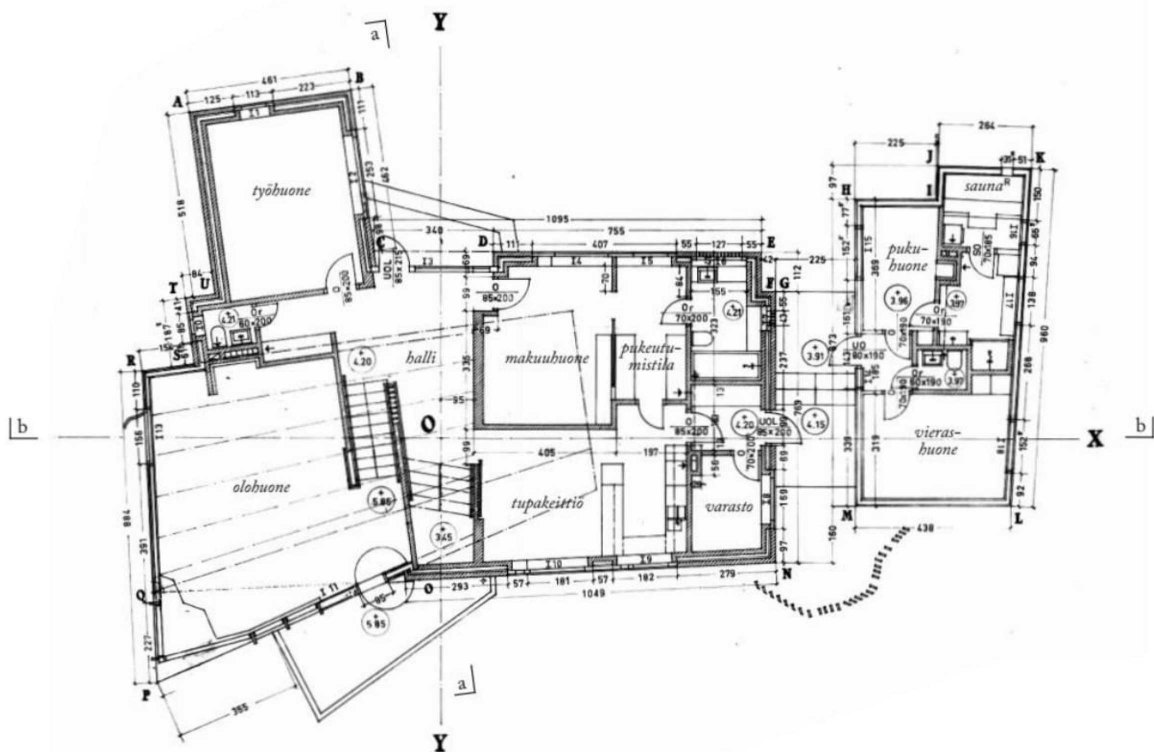


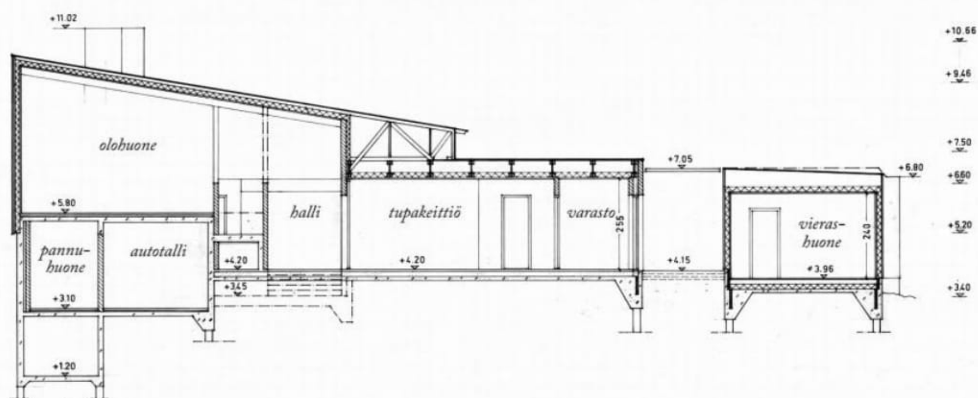
Pohjapiirustus 26.6.1970 ja leikkaukset 9.4.1970.

Oikealla: **Pohjapiirustus sisäänkäyntitasolta, leikkaus a-a, pienennös 1/200.**

Viereisellä sivulla: **Pohjapiirustus perustasolta, leikkaus b-b, pienennös 1/200.**

Rakennuksen sisätilat sijaitsevat pääosin sen yksityisen pihan tasolla, eli hieman yli metrin katutasoa ylempänä. Muista rakennuksen tiloista puolella kerroksella korotettuun olohuoneeseen noustaan hallista tiiliseinäkkeiden reunustamia portaita. Halli on osin samaa korkeaa tilaa olohuoneen kanssa. Olohuoneen alla sijaitsee autohalli. Makuuhuoneen, tupakeittiön ja huoltotilat sisältävä siipi on huonekorkeudeltaan tavanomainen.


työhuone
halli
makuuhuone
pukeutumistila
olohuone
tupakeittiö
varasto
pukuhuone
sauna
vierashuone


olohuone
halli
tupakeittiö
varasto
vierashuone
pannuhuone
autotalli

Olohuoneen suuresta nurkkaikkunasta piirrettiin lukuisia erilaisia vaihtoehtoja ennen lopulliseen suunnitelmaan päätymistä. Luonnoksissa esiintyy sekä täyskorkeita, kapeita ikkunoita että matalia, suorakaiteen muotoisia ikkunoita. Lopullisen ratkaisun ikkunat ovat ehdotetuista suurimmat, mistä myös Schildt ilmaisi olevansa mielissään.[8] Schildt toivoi lisää luonnonvaloa myös kylpyhuoneeseen, jonka idän puoleisen ikkunan korkeutta hän pyysi kasvattamaan yhdellä tiilivarvilla.[9] Työhuoneensa ikkunan Schildt taas valitteli olevan liian pieni ja liian korkealla: "Det är ju så att fönstret vid mitt skrivbord trots mina protester gjordes alltför litet och högt, så att man sittande bara ser trädtopparna och inte alls marken".[10]

Villa Skeppetin sisätilojen väritys on osittain Schildtien itsensä valitsema. Keittiö ja kylpyhuone oli alunperin suunniteltu valkoisiksi, mutta Schildt toivoi elävämpää väriskaalaa ja ehdotti kylpyhuoneeseen sinistä, vihreää tai keltaista, ja pyysi nähtäväkseen kaakeleiden ja myös kiintokalusteiden puuosien värimalleja, joista valita.[11] Vierashuonetta ja keittiön viereistä varastoa lukuun ottamatta kaikki alakatot on verhottu kapealla mäntypaneloinnilla. Hallin ja tupakeittiön lattia on tummanruskeaa klinkkeriä. Työhuoneessa on tummanvihreä kokolattiamatto Göran Schildtin toivomuksesta. Muissa huoneissa on parkettilattia.

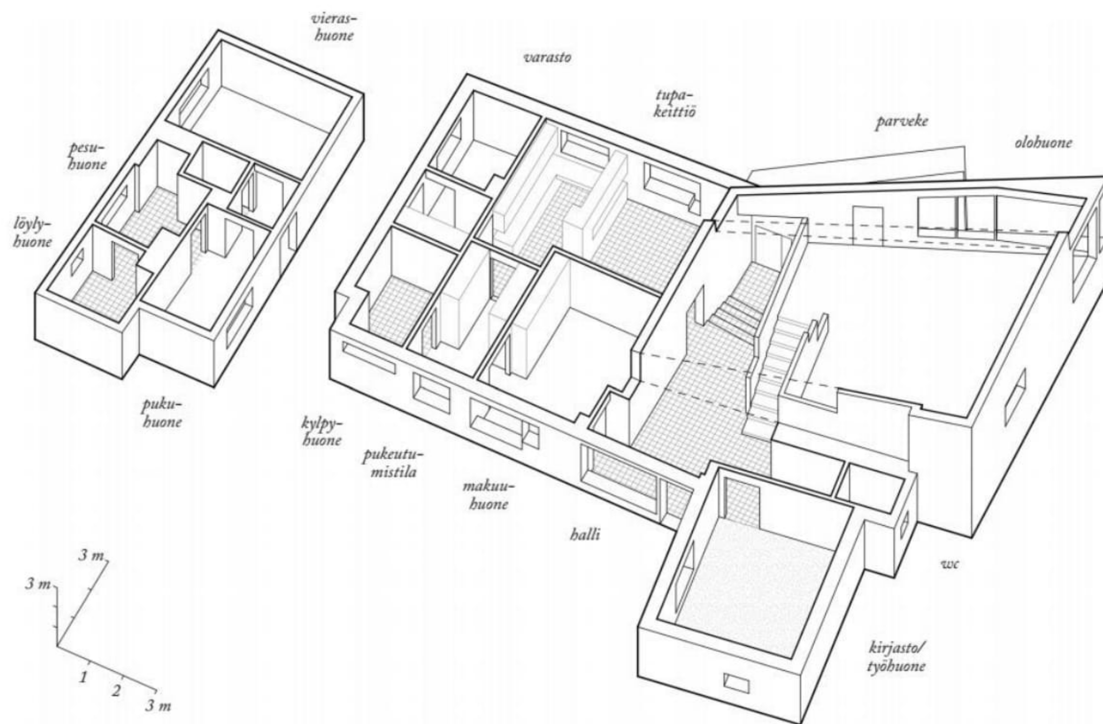
Villa Skeppetin sisätiloja varten tehtiin runsaasti erillissuunnitelmia. Kaikki kiintokalusteet suunniteltiin Alvar Aallon toimistossa. Keittiön ja ruokailutilan välillä on Aallon myös Helsingin Riihitien kotiinsa Villa Aaltoon suunnittelema kaluste, joka koostuu molempiin suuntiin avautuvista kaapeista ja vetolaatikoista. Kalusteet ovat tiikkiviilutettuja, ja niiden alapintoihin on upotettu valaisimet. Myös kylpyhuoneen tiikkipuisesta lavuaaritasosta ja siihen liittyvistä vetolaatikoista, sekä kylpyhuoneen kiinteästä penkistä on tehty erilliset suunnitelmat. Kylpyhuoneessa ja kaikissa vessoissa on lisäksi puusepän valmistamat tiikkiset hyllyt peilin edessä. Keittiön ja kylpyhuoneen kiintokalusteiden lisäksi puusepäntyönä on teetetty makuuhuoneen ja hallin kaapistot, eteisen kenkä- ja hattuhylly, sekä työhuoneen kolmea seinää kiertävät kirjahyllyt. Saunaan on teetetty lauteiden ja neljän penkin ja jakkaran lisäksi lattiatrallit sekä lauteille irrallinen niskatuki.

8. Göran Schildtin kirje Tore Tallqvistille 14.7.1970. Alvar Aalto -museo, kirjekokoelma.

9. "Det går ju bra att ha en liten gardin som hindrar insyn, men nog är det trevligt när morgonsolen piggar upp morgontoaletten och rummet är väl upplyst utan elljus."Göran Schildtin kirje Tore Tallqvistille 13.6.1970. Alvar Aalto -museo, kirjekokoelma.

10. Göran Schildtin kirje Tore Tallqvistille 25.4.1971. Alvar Aalto -museo, kirjekokoelma.

11. "Kunde man inte tänka sig att sätta litet must of färg på det hela, så det inte blir så kliniskt? -- Jag förstår att paletten är torftig jämfört med den Du har till Ditt förfogande när du målar, men något enkelt ackord kanske ändå kunde anslås?" Göran Schildtin kirje Alvar Aallolle 11.11.1969. Alvar Aalto -museo, kirjekokoelma.



Viitteellinen aksonometria.
Tilat esitetty huonekorkeuksien mukaisesti kiinteine kalusteineen.



Villa Skeppet Snäcksundintieltä lännestä. Autotallin päällä sijaitseva olohuone ja sen yhteydessä oleva parveke on verhottu tummaksi maalatulla puusauvalla. Autotallin julkisivu on betoninen. Sisäänkäynnin oikealla puolella sijaitsevat muut asuintilat, joista ruokailutilalla ja keittotilalla on ikkunat kadun puolelle. Rakennuksen matala osa on valkoiseksi slammattua tiiltä. Kuva 1970-l.



Idän puoleinen, yksityisen pihan julkisivu on kadun puolta avoimempi: sinne avautuvat ikkunat makuuhuoneesta, pukeutumishuoneesta ja työhuoneesta, sekä käynti hallista. Pihan sisäänkäynnin yhteydessä on kivetty patio, jonka keraamiset laatat on myöhemmin vaihdettu liuskekivisiksi. Pihalla sijaitsee lummelampi, pensaita, sekä muutamia puita. Pohjoisessa pihaa rajaa kiinteä tummanruskeaksi maalattu aita. Kuva 1970-l.



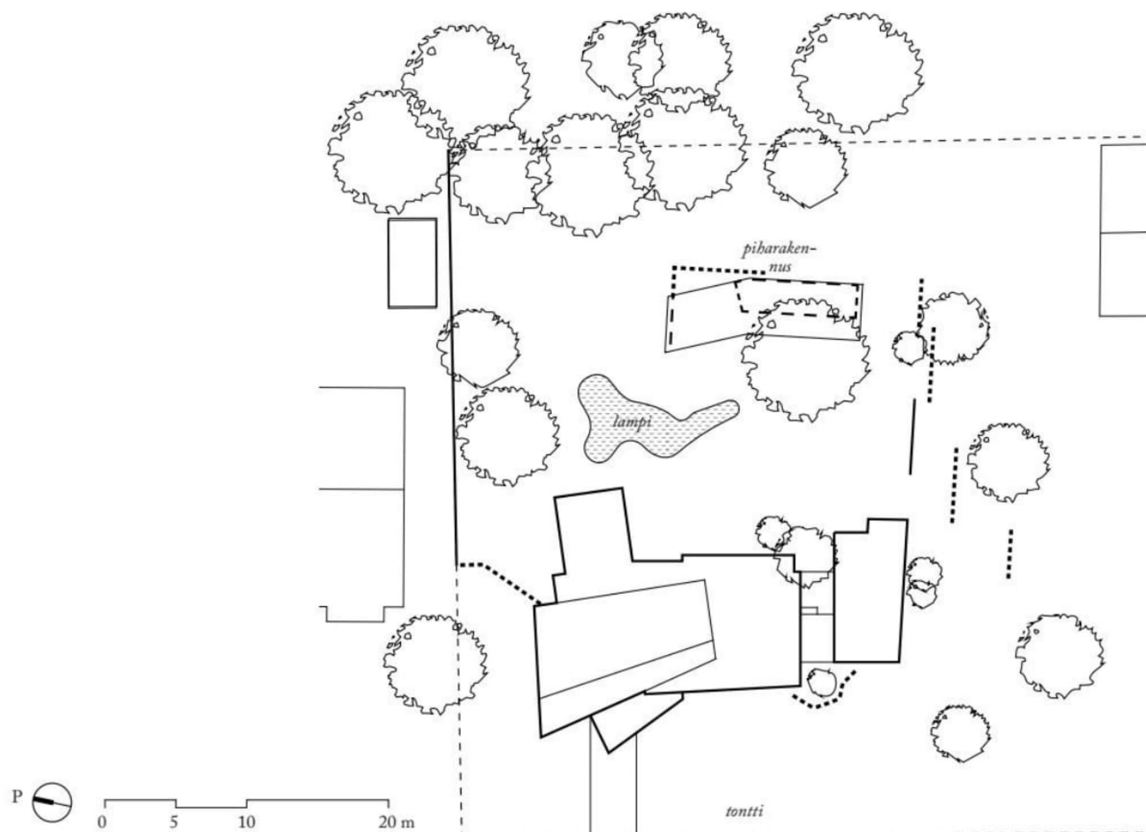


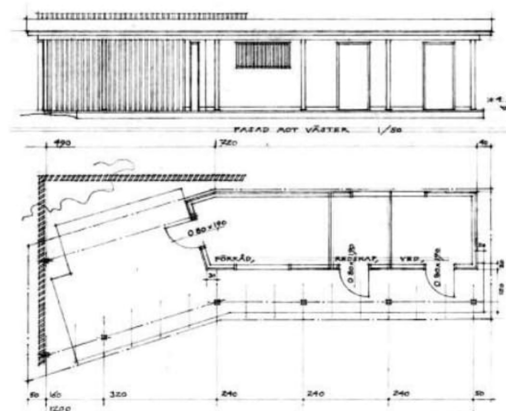
Yllä: Villa Skeppet etelästä. Tummansävyinen saunarakennus yhdistyy päärakennukseen katoksella ja niiden välissä on kivetty patio. Vierashuoneesta ja saunan pesutiloista avautuu näkymiä tontin puistomaiselle alueelle. Päärakennuksen ja saunan väliseen tilaan estää näkymiä kadulta kaareva sermi valkoiseksi maalatusta puusta. Kuva 1990-l.

Yllä: Pihan itälaidalla sijaitsee varastorakennus, jonka takana on pieni metsikkö. Kuva 1990-l.

Alla: Piha saunarakennuksen suuntaan. Kuva 1970-l.



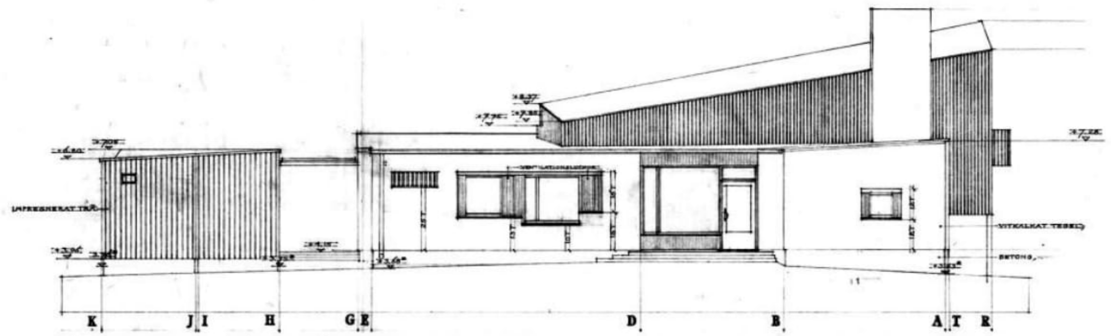


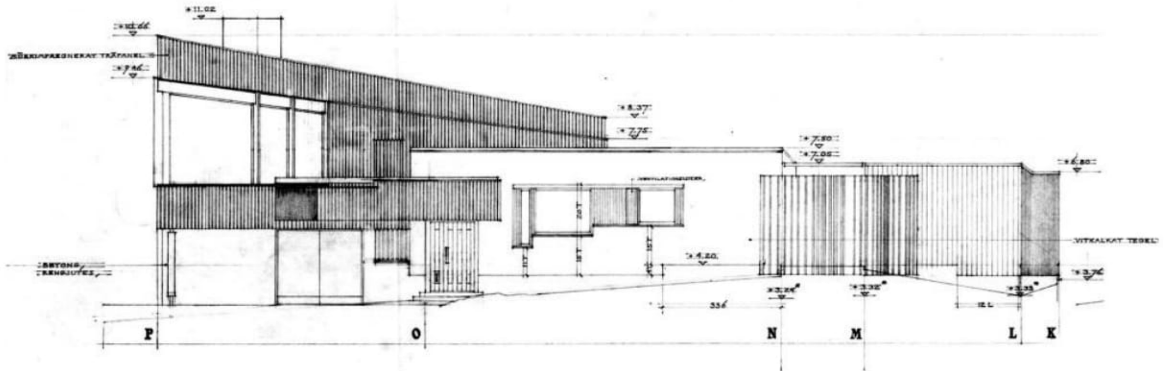


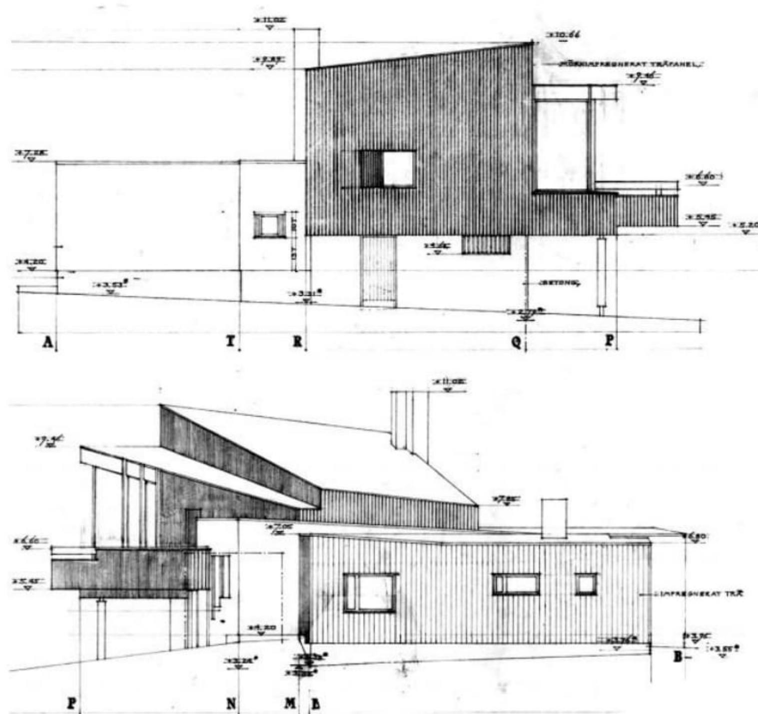
Yllä: **Pihakaavio 1/500**

Viitteellinen. Piha-alueella on muutamia suuria puita sekä runsaasti pensaita. Piha on pääosin nurmea. Tontin pohjoisreunalla on kiinteä aita ja pihan etelälaidalla yksi kiinteä seinäke sekä useita lankkuaitoja. Idässä piharakennuksen takana pihaa rajaa metsikkö.

Oikealla: **Piharakennus, pohja ja julkisivuprojektio 4.6.1971, pienennös 1/200.** Piharakennuksessa on pihavarasto, työvälinevarasto ja puuliiteri, sekä keraamisin laatoin kivetty tila ruokapöydälle.


K
J I
H
G E
D
B
A T R


+ 11.02
P
O
N
M
L
K



Viereisellä sivulla: **Julkisivut itään (pihalle) 16.4.1970 ja länteen (kadulle) 18.4.1970, pienennös 1/200.**

Yllä: **Julkisivut pohjoiseen 16.5.1970 ja etelään 18.4.1970, pienennös 1/200.**



Halliin noustaan muutama askelma sisäänkäyntitalosta. Hallista nousevat kahden tiiliseinäkkeen välistä portaat olohuoneeseen. Sisäänkäynniltä nähtynä ensimmäisenä oikealla on käynti tupakeittiöön. Kuva 1990-l.

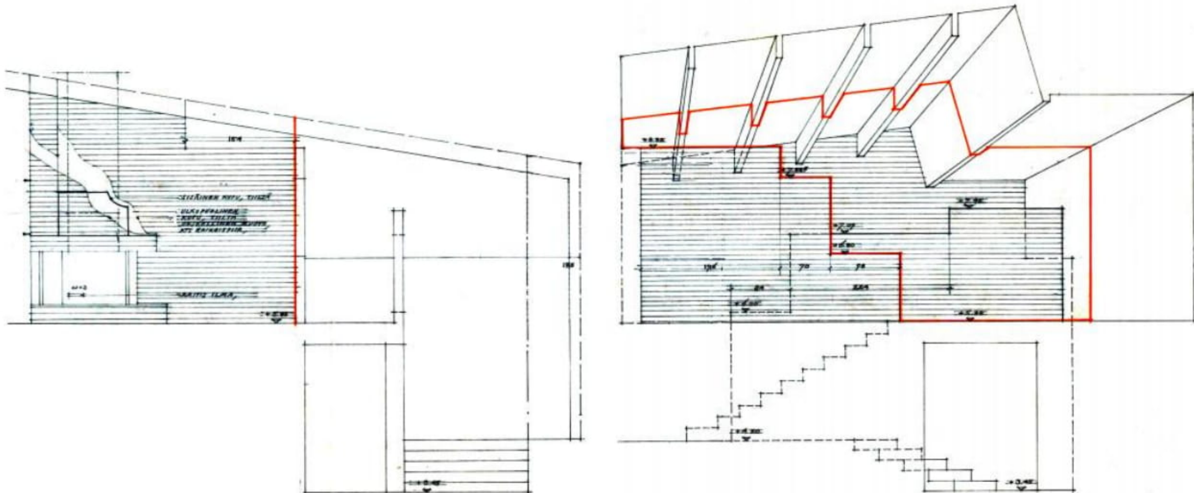


Olohuoneeeseen nousevia portaita reunustavat tiiliseinäkkeet estävät näkymiä olohuoneesta halliin. Hallin ja olohuoneen yhteisen sisäkaton palkit jatkuvat koko tilan yli. Kuva 1990-l.

Olohuone nähtynä takan suunnasta. Olohuoneen suurista ikkunoista aukeaa näkymä meren rannassa olevaan puistikkoon ja pienestä ikkunasta kohti vanhan kaupungin kirkontornia. Olohuoneen puurakenteisten ulkoseinien sisäpinta on verhottu pellavakankaalla. Kuva 1990-l.



Alla: **Olohuoneen tiiliseinäkkeet ja takka 3.9.1970, pienennös 1/100.** Tiiliseinäkkeistä laadittiin useita hieman erilaisia suunnitelmia, mutta ne saivat lopullisen muotonsa vasta työmaalla. Portaiden alla on eteisen naulakko ja säilytystilaa.





Olohuone ja hallista nousevat portaat. Olohuoneen keskiössä on takka, jonka suunnittelu ilmeisesti aloitettiin jo rakennuksen ensimmäisiä luonnoksia tehtäessä. Kuva 1970-l.



Olohuoneen keskeisin
oleskelutila on takan edustan
sohvaryhmä. Kuva 1970-l.



Göran Schildtin työhuoneesta
on näkymät pihalle kahteen
suuntaan. Huonetta kiertävät
kolmelta seinustalta kiinteät
kirjahyllyt, jotka piirrettiin
Aallon toimistossa ja teetettiin
puusepällä. Huoneessa on muista
tiloista poiketen kokolattiamatto.
Kuva 1970-l.





Yllä: Vierashuone sisustettiin Göran Schildtin isovanhempien kodista peräisin olevilla 1880-luvun kalusteilla. Schildt ehdotti huoneeseen sisustukseen sopivia muutoksia: tapetoituja seiniä, sekä paperilla, pingotetulla kankaalla tai maalatulla puulla verhoiltua kattoa. (Göran Schildtin kirje Alvar Aallolle 11.11.1969, Alvar Aalto -museo, kirjekokoelma.) Kuva 1990-l.

Alla: Makuuhuone pukeutumistilasta nähtynä. Makuuhuoneessa on tammiparketti ja samanlainen kapeista rimoista koostuva sisäkatto kuin olohuoneessa ja työhuoneessa. Kiintokalusteiden ovet ovat pellavakangaspäällysteisiä. Pukeutumistilasta on kulku kylpyhuoneeseen ja keittiöön.





Saunan pukuhuone ja löylyhuone. Pukuhuoneen lattia on muusta rakennuksesta poikketen oksaista mäntyä. Pukuhuoneen ja pesutilojen välisellä seinällä on avoin takka, ja se on muurattu ja maalattu kuten muualla rakennuksessa.

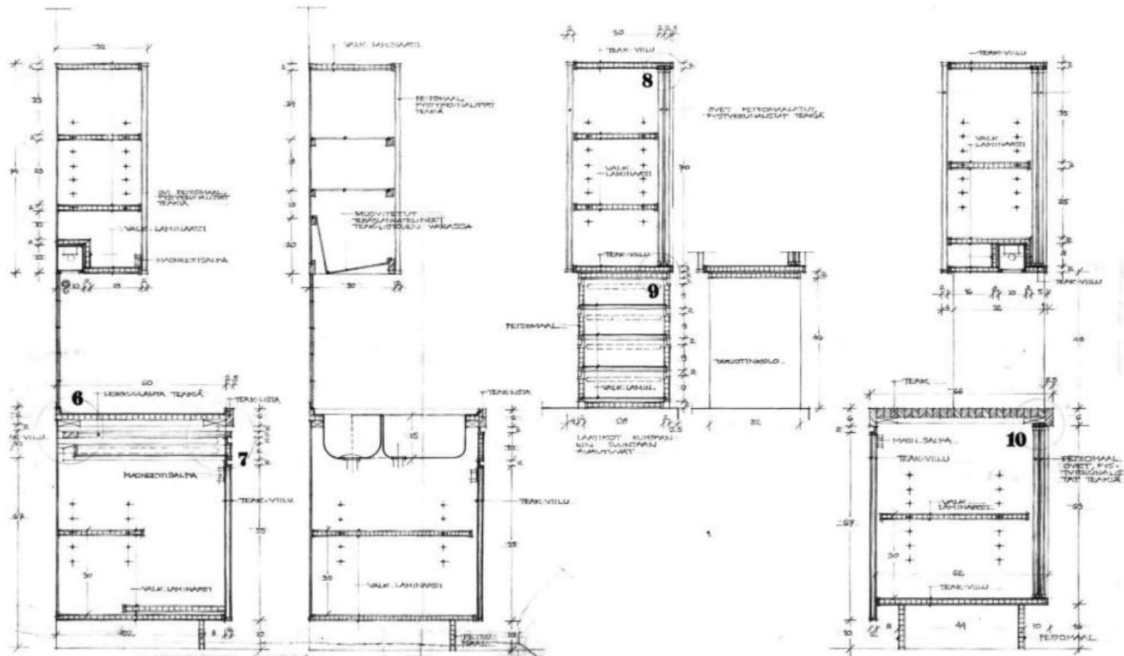
Löylyhuoneessa on lauteiden lisäksi irtopenkki ja haapainen irtonainen niskatuki. Kiukaan ja lauteiden välinen seinäke on kiukaan puolelta päällystetty kaakelein ja lauteiden puolelta puupaneloinnilla.

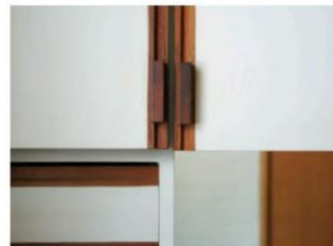


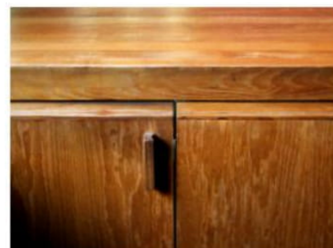


Yllä: Keittotilaa ja ruokailutilaa erottaa kahteen suuntaan avautuva korkea keittiökaluste. Keittotilasta on käynti pihan eteisen kautta varastotiloihin sekä saunarakennukselle. Kuva 1990-l.

Alla: Keittiö. Ikkunoista on näkymät kadun ja merenrantapuistikon suuntaan.







Yllä: **Keittiökalusteiden leikkauksia 22.5.1970, pienennös 1/25.**

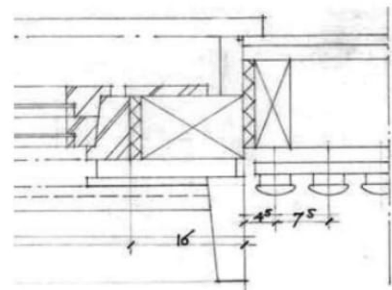
Yläkaappien ovet sekä ruokailutilan puoleiset liukuovet ovat valkoiseksi maalatut tiikkisin reunalistoin. Keittotilan puoleiset alakaappien ovet ovat tiikkiviilutettuja. Tasot ovat tiikkisiä, minkä lisäksi lieden toisella puolella on keraamisilla laatoilla päällystetty taso. Ruokailutilan puoleiset kaapit ja vetolaatikot aukeavat myös ruokailutilan suuntaan liukuovin.



Käynti hallista pihalle. Ikkunalaudat ovat yleensä kaakelipäällysteiset tammilistoin. Olohuoneen ikkunoissa on puiset ikkunalaudat.

Alla: **Olohuoneen ikkunaliittymä 29.5.1970, ote piirustuksesta, pienennös 1/10.** Olohuoneen ja parvekkeen julkisivuverhous on leikkauspinnaltaan sienen muotoinen ja koostuu suorakaiteen muotoisesta ja kaarevasta rimasta.



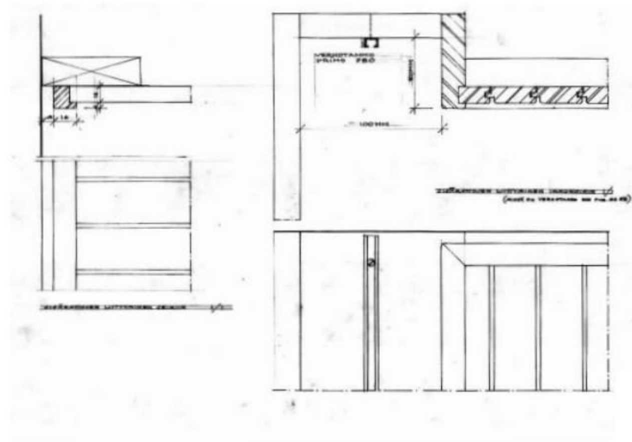






Yllä: Tamminen käsijohde ja kannatin olohuoneen portaiden yhteydessä. Muuratun seinäkkeen päällä on tamminen lauta, jonka alareunassa on varjoura.

Oikealla: **Sisäkaton detaljeja 17.9.1970, pienennös 1/5.** Verhouksen reunalistan ja seinän välissä on varjoura. Verhokiskoille on sisäkattoverhouksen reunassa upotukset.



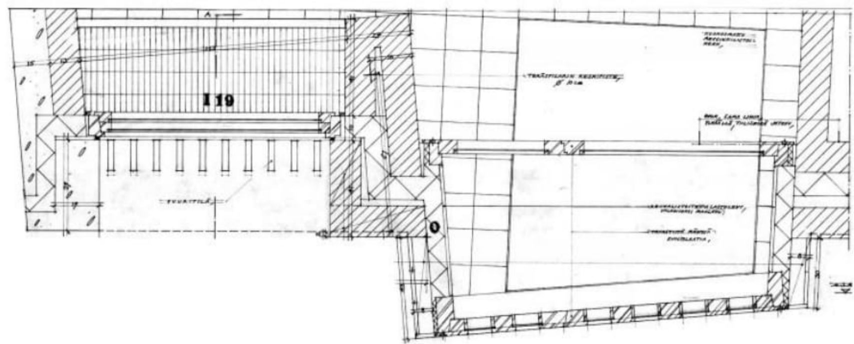
Olohuoneeseen johtavat portaat ovat tammiset olohuoneen lattian tavoin. Portaista piirrettiin myös versio, jossa oli mattopäällinen. Sisäänkäynniltä halliin nousevat portaat ovat klinkkeripäällystetyt tammisin reunalistoin.











Yllä vasemmalla: Pääsisäänkäynti ja eteisen puusäleiköllä suojattu ikkuna. Mäntyisessä ulko-ovessa on Aallolle tyypillinen vedin.

Yllä oikealla: Olohuoneen nurkkaa kannattelee pilari, joka ulottuu sallitun perustusten rajan ulkopuolelle, ja jolta "viranomaiset onneksi sulkivat silmänsä". (Schildt 2003, 86.) Sisäänkäynnin portaiden laattapäällyste on myöhemmin korvattu liuskekivellä. Kuva 1990-l.

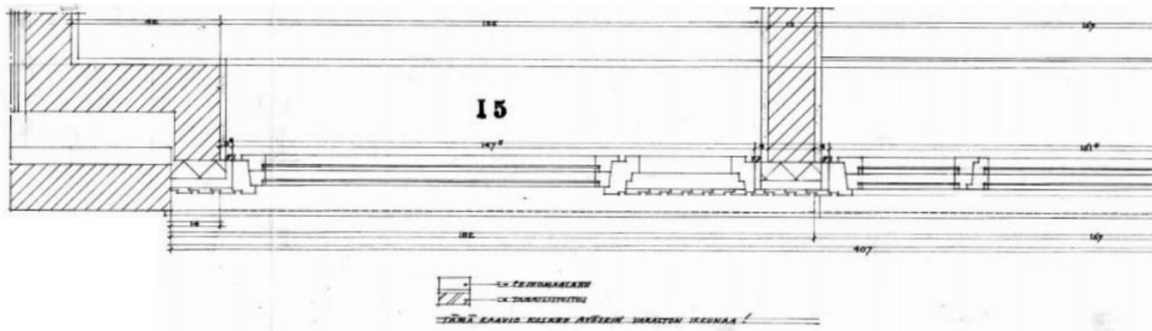
Alla: **Pääsisäänkäynti ja ikkuna, vaakaleikkaus 7.9.1970, pienennös 1/30.** Tuulikaapissa ja eteisessä on kynnysmattosyvennys messinkilistoin.





Vasemmalla: Pukeutumishuoneen ja makuuhuoneen ikkunat on yhdistetty puuverhouksella yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Kylpyhuoneen ikkunassa on näkösuojasäleikkö.

Yllä: Työhuoneen ikkunan ja pihan sisäänkäynnin välissä on ulkovalaisin. Tuuletusluukut on verhoiltu paneloinnilla.



Pukeutumishuoneen ja makuuhuoneen ikkunat, vaaleikkaus 14.4.1970, pienennös 1/25.

Villa Skeppetin suunnitelmiin tehtiin runsaasti muutoksia rakennustyömaalla. Christine Schildt kertoo, että suuri osa rakennuksen arkkitehtuuria koskevista päätöksistä tehtiin työmaalla osittain yhteistyössä Schildtien kanssa.[12] Suunnitelmien lopullinen muotoutuminen vasta rakentamisvaiheessa on ollut Aallolle tyypillinen työskentelytapa.

12. Christine Schildtin haastattelu, ks. luku 3, s. 101-113.

Olohuoneen suuren nurkkaikkunan koko ja muoto muuttuivat useita kertoja suunnittelun aikana, ja Aalto päätti muuttaa olohuoneen nurkkaikkunan muotoa vielä sen jälkeen, kun yhdet suunnitelmien mukaiset ikkunat olivat jo saapuneet työmaalle. Tämän seurauksena työmaalle oli tilattava sekä uudet ikkunat että lämpöpatterit.[13] Myös olohuoneen tiiliseinäkkeiden lopulliset muodot ja korkeus päätettiin vasta työmaalla. Ne ehdittiin kertaalleen muurata suunnitelmien mukaan, mutta purettiin sitten osittain Aallon muutettua mielensä seinäkkeiden korkeudesta. Christine Schildtin mukaan myös esimerkiksi ovien paikkoja muuteltiin työmaavaiheessa.

13. "Meitä ei kovasti ilahduttanut, kun Alvar hylkäsi jo paikalle tuodut olohuoneen suuret näköalaikkunat ja lämpöpatterit, koska hän oli päättänyt vetää terävästi ulostyöntyvää ikkunanurkkaa sisäänpäin puolella metrillä. Oli tilattava uudet ikkunat ja patterit." Schidlt 2003, 84.

Alvar Aalto ja Göran Schildt tapasivat myös Villa Skeppetiin liittymättömissä yhteyksissä. Aallon tuotannon taltioijana Schildt jatkuvasti keräsi kirjojaan varten anekdootteja ja materiaalia myös Aallon persoonasta ja toimintatavoista ja ajan viettäminen hänen kanssaan oli Schildtille siksikin erittäin tärkeää. Asetelmasta kuitenkin seurasi Villa Skeppetin suunnittelusta ja rakentamisesta vastanneen arkkitehti Tore Tallqvistin mukaan kommunikaation vaikeuksia, kun tieto ei täysin kulkenut tilaajan ja rakennusta piirtäneiden arkkitehtien välillä.[14] Tallqvist arvelee, ettei arkkitehtitoimiston sisäinen työjärjestys myöskään ollut Schildtille tuttu, ja hän siksi oletti Aallon suunnittelevan enemmän kuin hän tosiasiassa suunnitteli. Sen lisäksi, että ongelmia oli tiedon välityksessä tilaajalta Aallon kautta Tallqvistille, Göran Schildt myös valitteli kirjeenvaihdossa Alvar Aallon toimiston suuntaan tiedonpuutteesta rakennushankkeen kulkua koskevissa asioissa.[15] Hankkeen osapuolien väliset kommunikaatiokatkokset varmasti monimutkaistivat työmaan toimintaa, hidastivat rakentamista ja kasvattivat hankkeen hintaa. Käytännöllisten ongelmien lisäksi on myös mahdollista, että jotkin tilaajien Aallolle esittämistä toivomuksista eivät lainkaan välittyneet rakennusta piirtäville arkkitehdeille.

14. Tore Tallqvistin haastattelu ks. luku 3, s. 89-100.

15. Göran Schildtin kirjeet Tore Tallqvistille 15.6.1970 ja 4.7.1970. Alvar Aalto -museo, kirjekokoelma.

Villa Skeppetistä ei Göran Schildtin mukaan tullut erityisen halpa. Schildt kuvaa hinnan johtuneen Aallon työskentelytavasta seuranneiden työmaa-ai-

kaisten muutosten lisäksi rakennuksen geometriasta, josta johtuen kalusteita ja varusteita oli erikseen teetettävä puusepällä.[16] Rakennuksen sisätilojen ja detaljien yksityiskohtainen suunnitteleminen oli kuitenkin Aallolle tyypillistä. Hintaa nosti myös rakennusmateriaaleilta vaadittu laatu. Esimerkiksi sisäkattoja varten varatusta materiaalista suurta osaa ei kelpuutettu liian oksaisena. Kustannuksia karsittiin muun muassa katon osalta päällystämällä se Aallolle tyypillisen kuparin sijaan bitumikermillä. Kustannussyistä myös päärakennuksen ja saunarakennuksen välinen pergola ja vapaamuotoinen katos toteutettiin piirustuksia yksinkertaisempana. Arkkitehdin palkkiosta tilaajat maksoivat tavanomaista vähemmän: Aalto lahjoitti Villa Skeppetistä tehdyt piirustukset Schildteille ja kieltäytyi omasta suunnittelijan palkkiostaan. Palkkiot maksettiin vain projektin parissa työskenneille Aallon toimiston arkkitehdeille.[17]

16. "Alvar periaatteessa hylkäsi Euklideen geometrian huoneen seinien ja katon suunnittelun lähtökohdiksi. Hänen huoneidensa nurkat eivät aina ole 90 asteen kulmassa eivätkä katot vaakasuorassa. Tästä seurasi, ettemme voineet ostaa valmiita nelikulmaisia kaappeja, vaatekomeroita tai ikkunalautoja (saati sitten valmiita ikkunoita, ovia tai portaita). Kaikki tämä piti piirtää Aallon toimistossa ja valmistaa yksilöllisesti puusepänverstaissa." Schildt 2003, 83.

17. ibid, 84.

2.3 VILLA SKEPPET KONTEKSTISSAAN

Villa Skeppet lukeutuu Alvar Aallon myöhäiseen tuotantoon. Rakennuksen arkkitehtuurissa on nähtävissä runsaasti yhtenemiskohtia Aallon aikaisempien pientalosuunnitelmien kanssa, sekä tyylillisesti Aallon tuotannon kanssa yleensä. Villa Skeppetiä voi verrata Aallon tuotannon joukosta erityisesti Villa Kokkoseen (1969) ja Aallon omaan kotiin Villa Aaltoon (1936). Molemmat ovat kokoluokaltaan ja varustelutasoltaan Villa Skeppetiin verrattavia, vaikkakin tilaohjelmiltaan suurempia. Villa Kokkonen on suunnittelun lähtökohtien osalta Villa Skeppetin kaltainen ja myös samalta aikakaudelta. Se on niin ikään kotonaan luovaa työtä tekevälle tilaajalle, muusikko Joonas Kokkoselle, suunniteltu pientalo, joka valmistui samana vuonna kuin Villa Skeppetin rakentaminen käynnistyi. Villa Aalto on paitsi varustelutasoltaan, myös tyylillisesti Villa Skeppetiin verrattavissa. Villa Skeppetiä voi tyylillisten ratkaisujensa puolesta verrata Aallon tuotannon joukossa myös julkisiin rakennuksiin.

Villa Skeppet Aallon tuotannon joukossa

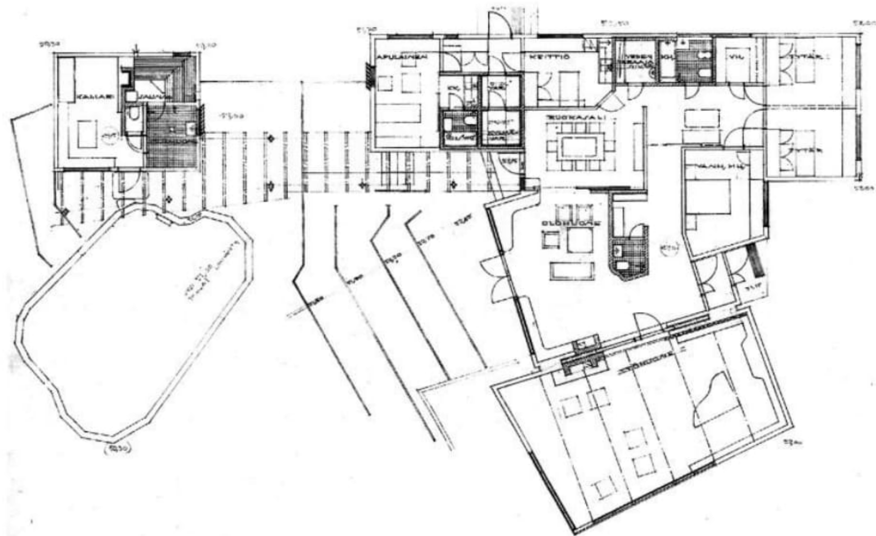
Pieneen kokoonsa ja tilaohjelman vaatimattomuuteen nähden Villa Skeppet on olohuoneensa arkkitehtuurin osalta poikkeuksellisen näyttävä pientalo Aallon suunnitelmien joukossa. Hallin ja olohuoneen yhdistävä tila on arkkitehtuuriltaan erityisen monimuotoinen, ja myös ulkoiselta olemukseltaan Villa Skeppet olohuoneensa massan vuoksi poikkeaa useista, vaatimattomammista pientaloista. Tilallisesti suunnitelmaa voi verrata jopa Villa Mairean (1939), Maison Louis Carrén (1959) ja suunnitelmien tasolle jääneen Villa Erican (1967) arkkitehtuu-



Vasemmalla: Villa Kokkonen nähtynä yksityiseltä pihalta uima-altaan luota. Vasemmalla varsinaisesta rakennuksesta erillinen saunarakennus.

Alla: **Villa Kokkonen, pohjapiirustus.**

Villa Kokkosen keskiössä on muusikko Joonas Kokkosen työhuone, jota on käytetty myös konserttitilana. Työhuoneesta ja olohuoneesta etäämpänä sijaitsevat makuuhuoneet sekä keittiö ja kotiapulaisen tilat, jonne on myös oma sisäänkäyntinsä. Sauna sijaitsee muusta rakennuksesta pergolan erottamana.

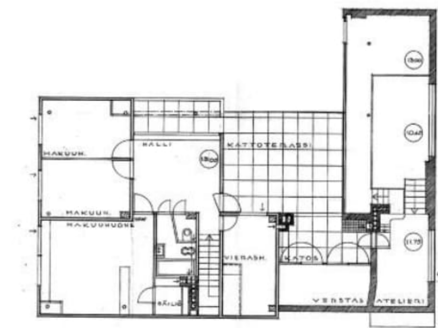






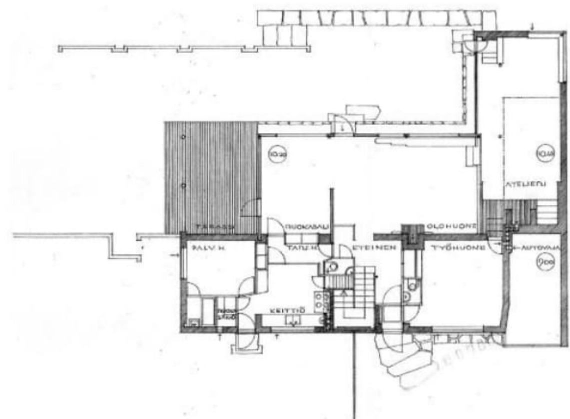
Alvar Aallon omassa kodissa Villa Aallossa kodin julkisemmat ja yksityisemmät tilat on erotettu toisistaan ala- ja yläkertaan. Yläkerran yksityiset tilat erottuvat julkisivun muusta rakennuksesta poikkevalla tummalla puuverhouksella.

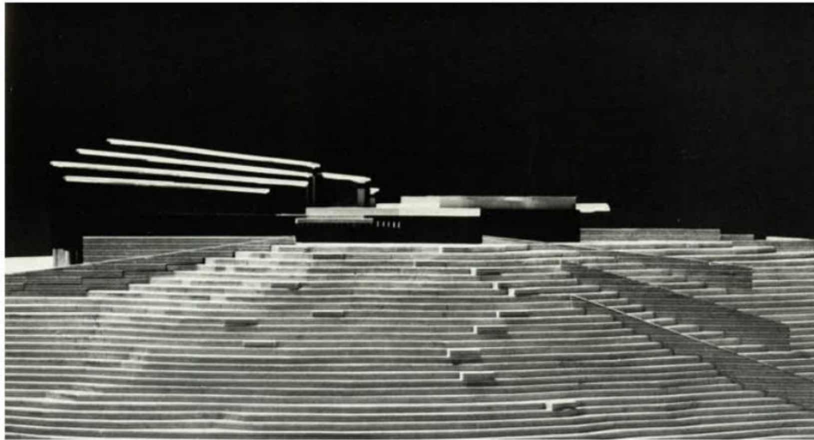
Villa Aalto on kadun suunnasta erityisen sulkeutunut. Pääsisäänkäynnin ovessa ei ole edes vedintä. Rakennusta ympäröivät lisäksi erityisesti kadun puolella korkeat, muuratut aidat.



Alla: **Villa Aalto, Pohjapiirustukset 1. ja 2. kerros.**

Ensimmäisessä kerroksessa sisäänkäynnistä oikealle sijaitsevat Aallon arkkitehtitoimiston tilat, jotka ovat olohuoneesta vain suuren liukuoven erottamat. Kerroksessa on lisäksi olohuone, ruokailutila, keittiö ja kotiapulaisen huone. Toisessa kerroksessa sijaitsevat makuuhuoneet, halli ja vierashuone.





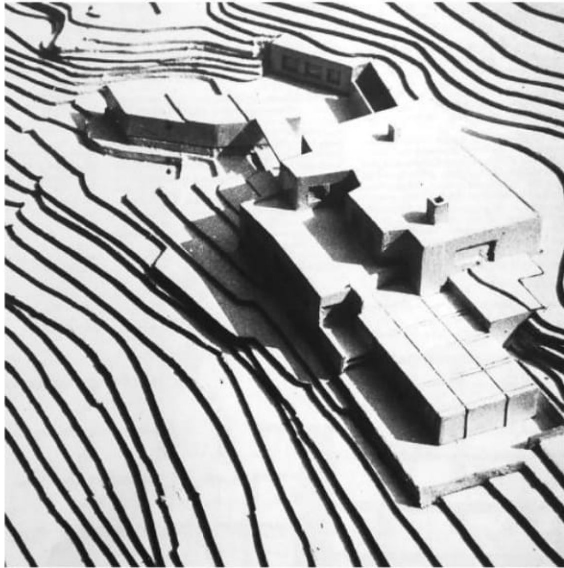
Pienoismalli suunnitelmasta Shirazin taidemuseota varten. Hanke oli Iranin Shaahin puolison toimeksianto, mutta se eteni hitaasti jo Villa Skeppetin suunnittelun aikaan ja peruuntui lopullisesti vuonna 1979. Museon näyttelytilojen viuhkamaisen kattomuodon taustalla oli Aallon mukaan tavoite sulauttaa museo ympäröivään maastoon ja vuoriin. (Kolehmainen & Laaksonen 2002, 94-99.)

riin. Tästä syystä Villa Skeppet on myös verrattavissa Aallon suunnittelemien julkisten rakennusten tilallisuuteen ja ulkoiseen näyttävyyteen.

Villa Skeppetin ulkoisen arkkitehtuurin huomattavimmat aiheet ovat olohuoneen ulkoisen massan ja parvekkeen muodostama viuhkateema ja olohuoneen erottautuminen muun rakennuksen ilmeestä. Molemmat ovat Aallolle ominaisia teemoja. Erilaisia viuhka-aiheita on nähtävissä Aallon uran eri aikakausilta erilaisissa yhteyksissä, esimerkiksi Kotkan Sunilan asuntoalueen (1936–38) rakennusten sijoittumisessa maastoon tai Bremenissä Neue Vahrissa sijaitsevan asuinkerrostalon (1962) pohjakaavassa.

Villa Skeppetin suunnittelun ja rakentamisen aikaan, vuosina 1969–73, Aalto piirsi myös Iranin kaupunkiin Shiraziin taidemuseosuunnitelmaa, jonka kattomuotoja läheisesti muistuttava viuhka-aihe on myös Villa Skeppetin arkkitehtuurissa. Lopulta toteutumatta jääneen museosuunnitelman kattomuodot ja julkisivun massoittelu toteutuivat osittain Villa Skeppetin suunnitelmissa.

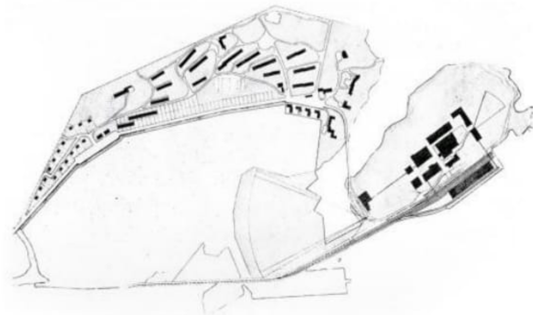
Villa Skeppetin olohuoneen massan erottuminen rakennuksen matalammasta osasta on teema, jota Aalto oli aikaisemmin hyödyntänyt joissakin pientaloissaan

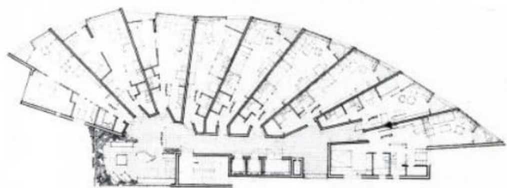




Yllä vasemmalla: Italiaan Torinon lähelle suunniteltu Villa Erica (1967) on yksi Aallon näyttävimpiä pientalosuunnitelmia. Rakennusta ei toteutettu.

Yllä oikealla: Säynätsalon kunnantalo muodostuu korkealla sijaitsevasta pihasta ja sitä ympäröivästä rakennusmassasta. Kunnantalossa esiintyy teema, jossa rakennuksen käyttötarkoituksen kannalta oleellinen tila erottautuu rakennuksen massasta muita tiloja korkeampana.





Vasemmalla: Viuhka-aiheita Sunilan tehdasalueen asuintalojen sijoittelussa (yllä) sekä Bremenissä sijaitsevan asuinkerrostalon pohjakaavassa (alla).

ja julkisissa rakennuksissa. Valokuvaaja Eino Mäkisen "möykyksi"* nimittämä aihe on rakennuksen matalammasta päämassasta nouseva osa, jossa sijaitsee jokin rakennuksen toiminnan kannalta oleellinen tila.[18] Teema on esimerkiksi Säynätsalon kunnantalossa (1949) ja Seinäjoen kaupungintalossa (1962), joissa molemmissa istuntosalin hahmo korkeana tilana on nähtävissä rakennuksen ulkoisessa arkkitehtuurissa. Shirazin taidemuseosuunnitelmassa rakennuksen massasta erottuu korkeampana näyttelytilat. Joissakin Aallon suunnittelemissa rakennuksissa "möykky" on myös materiaaliltaan ja väriltään muusta rakennuksesta erottuva osa. Villa Aallossa rakennuksen yläkerrassa sijaitsevat yksityisimmät tilat erottuvat rakennuksen muuten valkoiseksi maalatuista tiilijulkisivuista tumman puuverhouksen vuoksi.

* ruots. *bumling*

18. Tore Tallqvist on kirjoittanut Villa Skeppetissä esiintyvästä möykkyteemasta kirjassa *Alvar Aalto ja Tammisaari*. Tallqvist, ks. Hipeli 2003, 52-75.

Kuten Villa Skeppetissä, portaikot ja tasoerot ovat keskiössä useissa Aallon suunnittelemissa rakennuksissa. Sisäänkäynniltä noustaan ensin lyhyet portaat halliin, minkä jälkeen noustaan vastakkaiseen suuntaan kulkeva pitempi porrassyöksy ylös olohuoneeseen. Portaiden suuntautuminen ohjaa katselukulman ensin hallin läpi pihalle ja sen jälkeen päinvastaiseen suuntaan kohti olohuonetta ja lopulta merelle. Myös esimerkiksi Villa Maireassa on portaiden muodostama kokonaisuus, jossa toistensa yhteydessä olevien portaiden välillä kulkusuunta kääntyy.

Pihat olivat Aallolle pientalosuunnitelmiensa osina lähes yhtä tärkeitä kuin sisätilat. Aalto esitti, että piha on kuin yksi rakennuksen huoneista, jonka tulisi olla avoimessa yhteydessä sisätiloihin, ja jonne siirtymän kadulta tulisi olla suurempi kuin sisätiloista.[19] Myös Villa Skeppetissä on pyritty yhdistämään piha osaksi rakennuksen käyttötiloja rajaamalla sitä rakennusmassalla ja piharakennuksella. Villa Skeppetin ratkaisun kaltainen, mutta voimakaseleisempi sisäpiha on Säynätsalon kunnantalossa, jossa rakennusmassojen ympäröimä piha on ympäristöään korkeammalla tasolla. Tällöin pihan puolella julkisivuilla on myös rakennusmassan ulkolaitoja pienempi ja intiimimpi mittakaava. Aalto on ilmaissut pitävänsä pihan suuntaan avautuvia julkisivuja talon "pääjulkisivuina",[20] mistä syystä kadun suuntaiset julkisivut toteutuivat usein vähäeleisemmin. Kadun suuntaiset ja sisäänkäyntien yhteydessä olevat julkisivut ovat usein myös sulkeutuneita ja niissä on yksityisyyttä lisääviä elementtejä ja pihan puoleisia julkisivuja vähemmän ikkuna-aukotusta. Esimerkiksi Aallon oma koti on kadun suuntaan erityisen sulkeutunut ja vähäeleinen.

19. Aalto kuvailee ajatuksiaan pihasta ja rakennuksesta mm. artikkelissaan *Porraskiveltä arkihuoneeseen* vuodelta 1926. Schildt 1997, 50-52.

20. Laaksonen et al. 2003, 7.

Selvä jako rakennuksen julkisempien ja yksityisten tilojen välillä on Aallon pientaloissa usein toistuva periaate. Esimerkiksi Villa Aallossa ja Villa Maireassa





Vasemmalla: Aallon merkittävimmässä pientalosuunnitelmassa Villa Maireassa käytetyt materiaalit ovat pitkälti samanlaisia, kuin mitä käytettiin myös Villa Skeppetissä. Myös Villa Maireassa hallin keskeinen elementti on porras, joka nousee halliin nousevaa lyhyempää porrassyöksyä vastakkaiseen suuntaan.

Oikealla: Myös Ranskassa sijaitseva Maison Louis Carré on yksi Aallon tuotannon arkkitehtuuriltaan monimuotoisimpia pientalosuunnitelmia. Rakennuksessa yksityistilat on erotettu sisäänkäyntihallista tilaa jakavin kalustein ja säleikköovin.

alakerta on edustustilojen kaltainen julkinen alue, ja yksityiset tilat kuten makuuhuoneet ja lasten leikkitilat ovat yläkerrassa vieraiden näkymättömissä. Aallon omassa kodissa yksityisen ja julkisen erottelun tarvetta lisäsi rakennuksen rooli sekä kotina että työpaikkana. Ahlström Oyj:n omistajapariskunnalle suunniteltu Villa Mairea toimi myös varsinaisena edustustilana. Hienovaraisempi julkisen ja yksityisen erottelu on esimerkiksi Villa Kokkosessa ja Maison Louis Carréssa. Villa Kokkosen ateljeehuone palvelee myös asukkaansa konserttitilana pienille yleisöille, mutta tilasta ei voi harhautua yksityisiin tiloihin, jotka on sijoitettu julkisemmista tiloista nähden sivuun oman aulansa ympärille. Maison Louis Carréssa kulku hallista makuuhuoneisiin on estetty sermeillä, jotka jättävät väliinsä vain pienen, säleikköovella varustetun kulkuaukon. Villa Skeppetissä rakennuksen sisäisen julkisemman alueen muodostavat erityisesti halli ja olohuone. Työhuone hahmottuu esittelykelpoisena edustustilana, koska se on yhteydessä julkiseen halliin ja sijaitsee hyvin vierailijoiden nähtävänä hallin

päädyssä, sisäänkäyntiä vastapäätä. Työhuoneeseen avautuu hallista erittäin valokuvauksellinen näkymä kohti kirjahyllyjen ympäröimää kirjailijan työpöytää.

Tupakeittiön osalta Villa Skeppet näyttäytyy Aallon pientalosuunnitelmien joukossa poikkeuksena. Suunnitelmissa ruokasali on yleensä olohuoneen yhteydessä: se on olohuoneen kanssa samaa tilaa, sinne on näkymiä olohuoneesta, tai se on olohuoneesta helposti ja esteettä saavutettavissa. Villa Skeppetissä ruokailutila on etäällä oleskelutiloista. Poikkeavuutta selittänee Aallon pientalosuunnitelmille epätyypillinen keittiön ja ruokasalin yhdistelmä. Aallon suunnitelmissa keittiöt ovat pääsääntöisesti ruokasaleista vähintäänkin oven, usein myös käytävän erottamia. Osin keittiön rajaamista ruokailutilasta selittää se, että useiden Aallon pientalojen asiakkailla oli kotiapulainen, jonka työtila oli siten erotettu perheen oleskelutiloista. Villa Skeppetin tapauksessa keittiöapulaista ei ollut, vaan Christine Schildt työskenteli kotirouvana. Keittiö oli pitkälti Villa Skeppetin toisen tilaajan omaa valtakuntaa, ja suunnittelussa keittotilat olivat varmasti sen takia tavanomaista erityisemmässä asemassa. Suunnitteluvaiheessa Aalto puolusti Schildteille innokkaasti keittiön ja ruokailutilan yhdistämistä nimittämällä ratkaisua Anatole Francen romaanin mukaan Kuningatar Hanhenjalan ravintolaksi.[21] Hän perusteli ratkaisua sillä, että siten emäntä olisi osa ruokailutilannetta myös joutuessaan kesken aterian poistumaan keittiön puolelle.

21. Schildt 2003, 80.

Kaikkien Villa Skeppetissä käytettyjen pintamateriaalien voidaan sanoa olevan Aallon tyylille tyypillisiä. Olohuoneen julkisivuverhouksen pyöreäpintainen puurimoitus muistuttaa Aallon käyttämää verhousta Villa Mairean toisen kerroksen ateljeen julkisivussa. Villa Mairean edustustiloissa on myös samanlainen, joskin erivärinen, klinkkerilattia, jollainen on Villa Skeppetin hallissa ja keittiössä. Myös yksityiskohdat, kuten vetimet ja painikkeet, käsijohteet, porrasnousut, kiinteät valaisimet ja kiintokalusteiden osat on tehty Aallon toimistossa yleisesti käytettyjen detaljisuunnitelmien mukaan.

Villa Skeppet aikakauden ja ympäristön kontekstissa

Villa Skeppetin muun asunnon yläpuolelle nostettu ja muista asunnon toiminnoista erotettu olohuone muistuttaa 1940–50-luvuilla asuntosuunnittelussa yleistynyttä arkihuonetta tai niin kutsuttua ”parempaa huonetta”. Parempi huone oli arjesta erottautuva sali, lähes pyhä tila, johon rituaalinomaisesti siirryttiin arkipäiväisistä huoneista, ja jota ei käytetty yhtä paljon kuin kodin muita huoneita.[22]

22. Saarikangas 2002, 250-51.

Huoneen rooli oli usein myös toimia edustustilana ja ikään kuin näyteikkunana kotiin, ja se sijaitsi erotettuna talon arkisemmista huoneista, kuten keittiöstä.

1950-luvun jälkeen suomalaisissa keskiluokkaisissa asunnoissa alettiin suosia suljettujen, erillisten keittiöiden sijaan ruokailutilan tai olohuoneen läheisyydessä sijaitsevia keittiöitä, jolloin ruokailutila toimi keittiön ja olohuoneen välisenä yhteytenä.[23] Olohuoneen arvokkuus siten myös väheni, kun se tuotiin lähemmäs sotkuista arkea. Villa Skeppetin keittiön kiintokalusteen tyylinen baarikeittiöratkaisu mahdollisti osittaisen keskusteluyhteyden keittiön ja ruokatilan välillä, mutta tehokkaiden liesituulettimien puutteessa esti silti ruoanlaiton käryjen kulkeutumisen ruokailutilanteeseen. Villa Skeppetin ratkaisu keittiön ja ruokasalin erottamisesta olohuoneesta on kuitenkin 1970-luvun vaihteessa ollut jo vanhahtava.

23. Saarikangas 2002, 433-34.

Villa Skeppet on ympäristössään Tammisaaressa poikkeus. Sen naapuruston talot ovat lähes poikkeuksetta harjakattoisia, yksi- tai kaksikerroksisia omakoti- tai paritaloja. Villa Skeppet ja sen pohjoisen puoleiset naapuritalot Snäcksundintiellä eroavat ympäristöstään: ne ovat julkisivuiltaan muurattuja tai rapattuja yksikerroksisia omakotitaloja, joita erottaa kadusta piha- ja puistokaistale. Myös naapureidensa joukossa Villa Skeppet on kuitenkin poikkeava erityisesti naapurirakennuksiaan korkeamman räystäskorkonsa ja ympäristönsä vanhemmasta ja perinteisemmästä rakennuskannasta eroavan modernin arkkitehtuurinsa vuoksi.



Villa Skeppet ja muut Snäcksundintien asuintalot nähtynä mereltä.



Tammisaaren niemessä keskustan tuntumassa on puutaloalue, joka on rakennettu pääosin 1700–1800-luvuilla. Pientalot Villa Skeppetin naapurustossa ovat pääosin samantyylisiä, joskin uudempia.



3 HAASTATTELUT

3.1 TORE TALLQVIST

Tore Tallqvist (s. 1941) työskenteli Alvar Aallon arkkitehtitoimistossa vuosina 1965–72 ja toimi tällöin Villa Skeppetin suunnittelusta ja rakentamisesta vastanneena arkkitehtina. Tallqvist valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä Korkeakoulusta vuonna 1969, minkä jälkeen hän on mm. toiminut Tampereen Teknillisessä Yliopistossa arkkitehtuurin historian professorina.

Haastattelin Tallqvistia Helsingissä 7.12.2017. Toteutin haastattelun puolistrukturoituna ja äänitin sekä litteroin haastattelun. Litteraatin kieliasua muokattiin sekä paikoin asiasisältöä tarkennettiin haastateltavan pyynnöstä.

Kuvailisitko rooliasi Villa Schildtin suunnittelussa?

Vastasin toimistossa Villa Schildtin projektista – vastikään valmistuneena. Voin aluksi todeta, että tehtävä oli sikäli ongelmallinen, että Schildt ei ymmärtänyt siihen liittyvää kuviota, vaan seurusteli ainoastaan Aallon kanssa. Minun roolini oli hieman vaikea, koska koko ajatusten vaihto tapahtui heidän välillään, eikä näitä tietoja aina välitetty minulle. Aallolla oli niin paljon muita tehtäviä, hän oli kuuluisa kansainvälisestikin, enkä minä vastaavasti nuorena voinut lähestyä häntä toimistossa niin kuin nykyään yleensä lähestytään ihmisiä. Siten syntyi kaikenlaisia katkoja matkan varrella, mikä oli ikävää ainakin minulle. Muuten työ oli hauska ja opettavainen. Schildt ei uhrannut aikaa minulle, hän tapasi Aallon kahden kesken puhuen varmasti myös kirjallisista, projektiin liittymättömistä asioista. Hänellähän oli näitä kirjallisia tavoitteita[1].

1. Schildt keräsi materiaalia muun muassa Aallon kolmiosaista elämänkertaa varten, jonka osat julkaistiin vuosina 1982, 1985 ja 1990.

Kävikö joskus ilmi, että Göran olisi toivonut hankkeelta jotain, ja kertoi siitä Aallolle, mutta että et itse kuullut siitä?

Joo, tieto ei kulkenut. Muutamia ongelmia olisi vältetty – ihan käytännön asioita – jos kontaktipinta olisi ollut normaali. No se siitä organisaatiosta. Muuten kaikki onnistui hyvin.

Esimerkiksi Alvar Aalto ja Tammisaari -kirjan kannessa olevan luonnoksen näin vasta kun kirja ilmestyi! Se on näitä ensimmäisiä luonnoksia, joita minä en nähnyt. Valmiit Elissan piirtämät luonnokset vaan toimitettiin minulle.

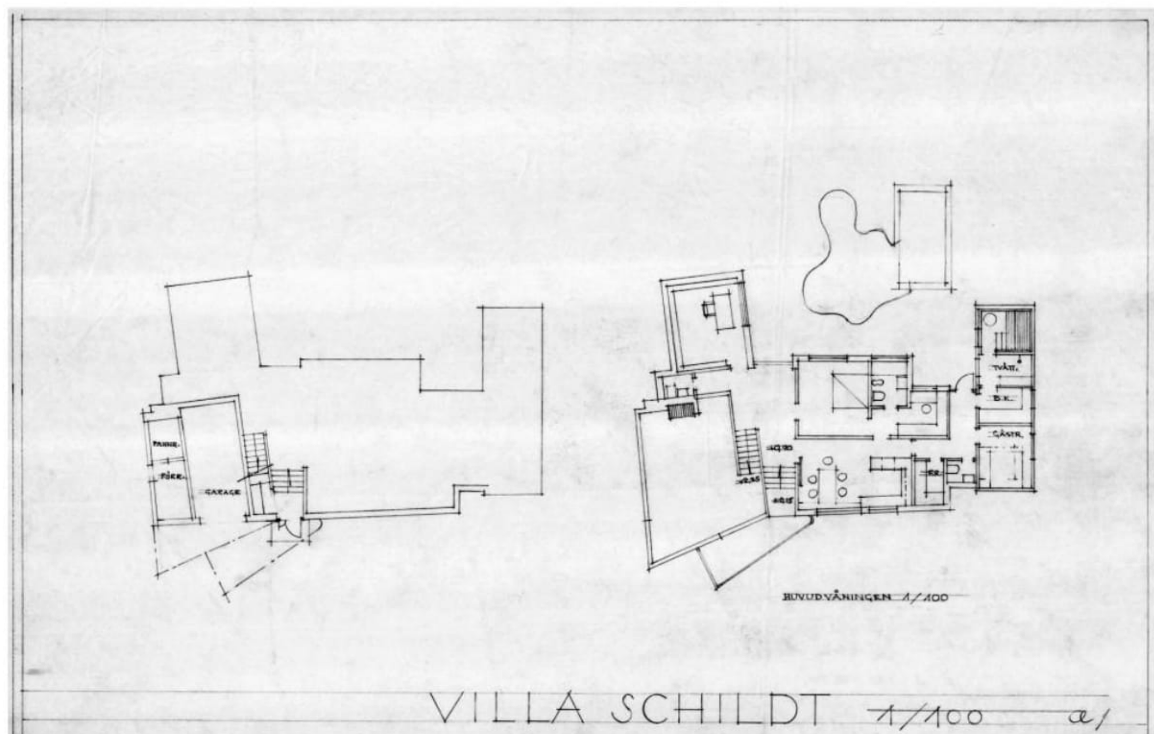
Aalto luonnosteli taloa Schildtien kanssa ja keskusteli heidän kanssaan kotonaan, ja ilmeisesti luonnos tuli aika lailla valmiiksi ja sen jälkeen siirryttiin toimistolle. Millaisessa vaiheessa suunnitelma tuli sinulle?

Se oli periaatteessa valmiiksi lyijyllä piirretty talo mittakaavaan 1/100.

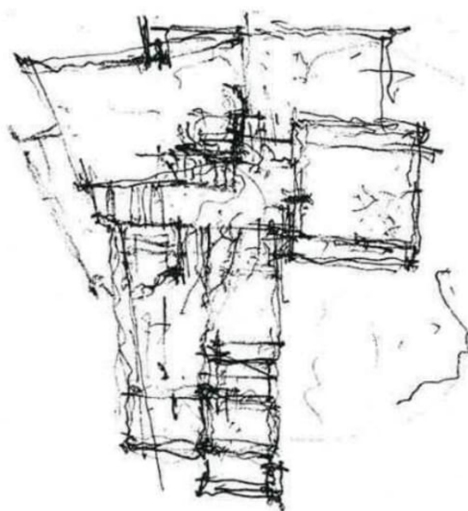
Eli huonejärjestys ja julkisivut oli suunniteltu?

Periaatteessa.

Sinulla ei siis varmaankaan ole paljoa tietoa siitä, mitä Schildtit ovat rakennukselta toivoneet, ja millaista keskustelua on käyty alun luonnosvaiheessa.

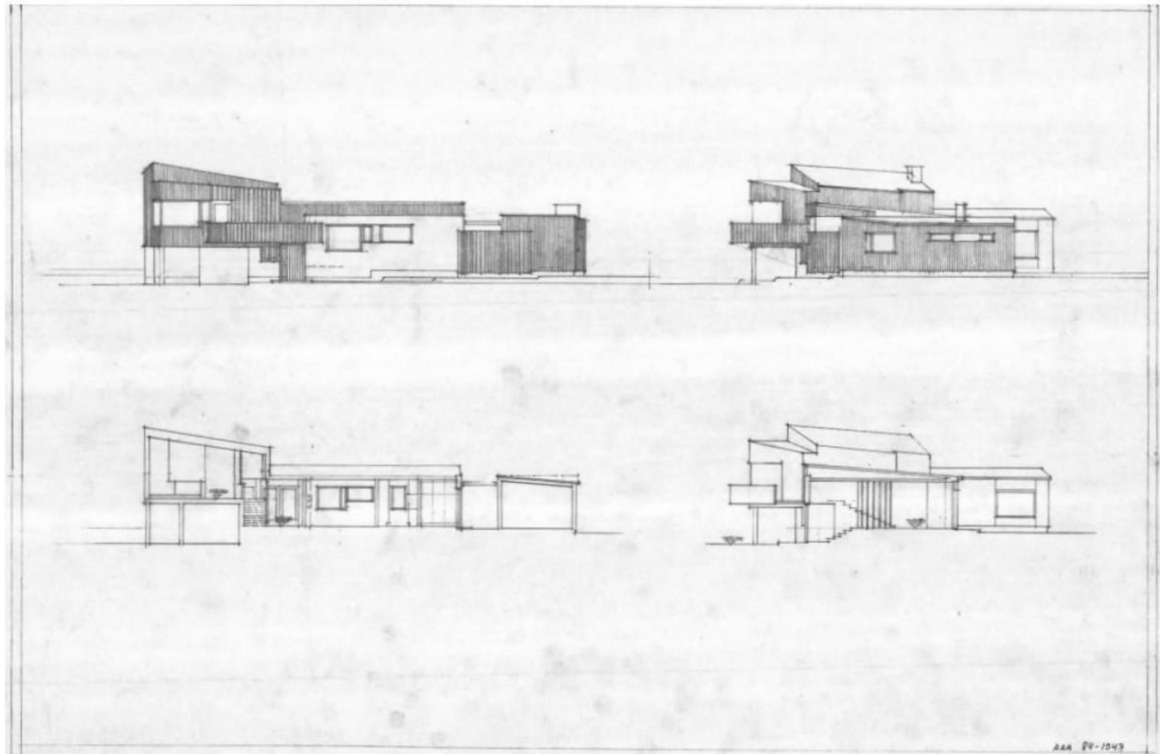


Suunnitelman vaihe Tallqvistin siirtyessä työskentelemään hankkeen parissa, päiväämätön.



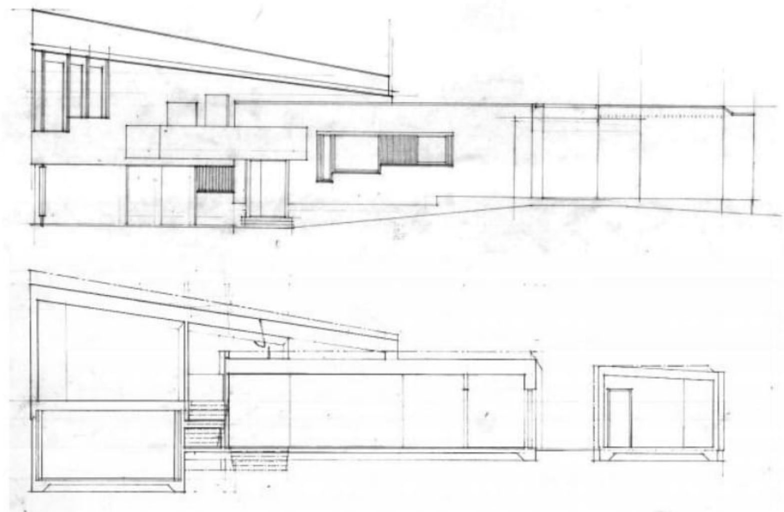
Vasemmalla: *Alvar Aalto ja Tammisaari* -kirjan (Hipeli, Mia, toim. 2003) kannessa oleva, varhainen luonnos Villa Skeppetistä.





Yllä: Julkisivujen ja leikkausten luonnoksia, päiväämätön. Suunnitelman vaiheessa olohuoneen vesikattoa ei vielä oltu päätetty laajentaa hallin päälle, ja halli on pirretty matalana tilana.

Oikealla: Julkisivun ja leikkauksen luonnoksia laajennetulla vesikatolla, päiväämätön. Hallin päällä olevaan tilaan suunniteltiin mm. säilytystilaa. Olohuoneen suurista ikkunoista tehtiin useita ehdotuksia.



Aika vähän. Mutta voidaan päätellä, että ensimmäisistä luonnoksista talo on muuttunut pienemmäksi, ohjelma on kutistunut kun yksi huone on jäänyt pois. Plaani on jakautunut niin, että kirjailijan työ on toisaalla ja kotirouvan toisaalla – on erotettu arki, yhdessäolo ja piha. Se on yksinkertaistunut.

Rakennus on edustusasunnon tyylinen – yksityisemmät tilat ovat toisaalla, ja esimerkiksi kirjailijan työhuone nähtävissä sisäänkäynniltä.

Työhuone on varhaisissa luonnoksissa korostetussa asemassa, kun tullaan sisään. Villa Maireassa kirjasto oli myös tärkeä saareke plaanissa.

Jos puhutaan suunnitelman muutoksista, joita tehtiin luonnosvaiheen jälkeen: minulla on sellainen käsitys, että pihan taustaseiniä pyrittiin laajentamaan. Muistelen, että olisin itse laajentanut kirjaston pituutta puolella metrillä, lähinnä sen takia, että kirjaston pihan puoleinen julkisivu näytti niin lyhyeltä suhteessa pihaan, ja näin pihaan saatiin lisää taustaseinää. Ratkaisevin muutos sisätiloissa oli se, että Aalto itse laajensi tätä dominanttia vesikattoa. Se kattoi aikaisemmin vain olohuoneen, mutta se laajennettiin ulottumaan hallin yli. Keittiön päällä se on jo hyvin matala. Hän siis halusi kytkeä tiiliosan ja puuosan kiinteämmin toisiinsa.

Ja keittiön päällä se on siis tyhjää, onttoa tilaa?

Kyllä, se on ontto. Tämän jälkeen tapasin Aallon ja mietimme mitä hallille tehdään, kun siitä täten tulisi hyvin korkea. Aalto sanoi, että tilaa voi käyttää varastohyllynä, jossa Schildt voisi säilyttää tavaroita. Ratkaisussa oli siis alakatto hallin alueella. Muutama viikko myöhemmin ehdotin hänelle itse, että halli voisikin olla korkea tila. Sain myönteistä palautetta. Se on puumerkkini tässä talossa.

Muuten talossa ei ole tapahtunut paljoa muutoksia – paitsi että olohuoneen nurkkaikkuna oli jatkuva riesa. Tiesin jatkuvasti että suunniteltu nurkkaikkuna on ongelma, mutta en pystynyt keskustelemaan siitä kenenkään kanssa. Kesti kuukausia, ennen kuin Aalto otti sen käsittelyyn. Ilmeisesti Schildt oli sanonut hänelle, että siihen on keksittävä jotain. Siihen aikaan Akateemisen Kirjakaupan lanterniinit olivat ajankohtaiset. Aalto oli päättänyt, että yhtä hyvin kuin ne voivat suuntautua kirjakaupassa ylöspäin, ne voivat suuntautua myös alaspäin. Sitten laseissa on tietty jako – leveämpi ikkuna ja pienempiä laseja. Se idea tuli


Akateemisen kirjakaupan (valmistunut v. 1969) kattoikkunat.

Schildtin olohuoneeseen, eli ne ovat ikään kuin Akateemisen Kirjakaupan sovellutus. Ikkunan nurkan pieni sisäänveto on myöskin Aallon aihe. Kaiken tämän ansiosta ikkunasta tuli parempi, se on ikään kuin määrätietoisempi kun siinä on Aallon käsialalla ja tietyillä aiheilla tehtyjä muotoja. Tosin asia olisi pitänyt ratkaista heti aluksi kunnolla.

Schildtin kirjoittaman mukaan ikkunat olivat jo ehtineet saapua työmaalle, kun nurkkapistettä päätettiin siirtää – päätöstä ei siis tosiaan taidettu tehdä kovin aikaisessa vaiheessa?

Se oli esimerkki huonosta ajatustenvaihdosta.

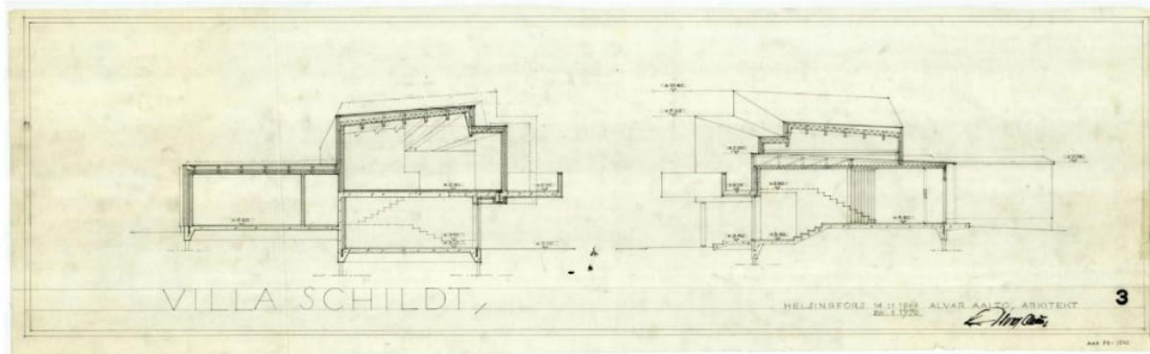
Takan kanssa oli myös ongelmia. Aalto oli jo suunnitellut sen valmiiksi, kun hän saikin idean, että sen pitäisi nousta korkeammalle. Sen piti olla sukua olohuoneen laajennetulle vesikatolle. Mutta korkeammasta rakenteesta olisi aiheutunut ongelmia katon kantavista rakenteista johtuen, eikä se lopulta ollut mahdollista. Tämä myöskin kertoo ajatustenvaihdon ongelmista. Lopulta alkuperäinen takan suunnitelma toteutettiin. Schildtille oli erityisen tärkeää, että Aalto oli mukana muuraamassa takkaa. Hän oli siis siinä mielessä vanhanaikainen.

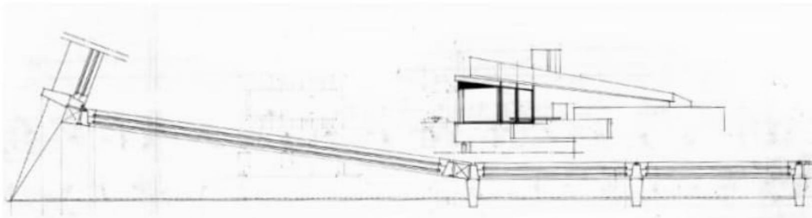
Takan viereisen tiiliseinäkkeen olin myöskin piirtänyt ja olisin siitä voinut Aallon kanssa sopia, mutta kun hän tapasi Schildtiä Tammisaaressa niin toteutetusta suunnitelmasta joitakin osia purettiin ja joitakin lisättiin. Sekin kertoo tuosta tavasta, jolla elettiin.

Ulottuivatko molemmat olohuoneen tiiliseinäkkeet aluksi kattoon asti?

Takkaa lähempi ulottui. Toinen ehkä ei, en muista. Portaiden vieressä tiiliseinäkkeen yhteydessä on myöskin säleikkö, joka ei toteutunut. Minä nuorena arkkitehtinä ajattelin, että kuten Villa Maireassa, niin portaiden ensimmäinen askelma voisi olla leveämpi, jollaisena se toteutuikin. Siitä sain moitteita, ettei se sovi näin pieneen taloon. Se ei tosin ollut Aallon mielipide, vaan erään vanhemman toimistoarkkitehdin käsitys. Mutta se oli vain yksi mielipide.

Itse opin myös yhden asian rakennuksen pääosan ja saunan välisen katoksen suunnittelusta. Se oli puuritiläkatto, jonka dimensiot tilattiin insinööriltä ja jonka sitten piirsin näiden ohjeiden mukaan. Ainoan kerran Elissa Aalto puuttui näihin kuviin, ja sanoi että ne saisivat olla paksummat – siis insinöörin mitoi-





Yllä: **Leikkauksia 20.1.1970.** Suunnitelmissa takkaa lähempi tiiliseinäke on piirretty ulottuvaksi kattoon asti. Seinäkkeiden korkeudet päätettiin lopullisesti vasta työmaalla. Portaiden vieressä on lisäksi säleikkö, jota ei toteutettu.

Vasemmalla: Olohuoneen suuret ikkunat lopullisessa muodossaan, päiväämätön.

tuksia korkeammat ja leveämmät. Se oli opettavaista – aina kun tehdään puusta, niin on eduksi, jos rakenteet voivat olla paksummat. Se oli hyvä huomio.

Oliko kyseessä siis täysin esteettinen ratkaisu?

Se oli puhtaasti esteettinen ratkaisu – ihan mukava.

Sitten, viimeisen kerran kun kävimme Aallon kanssa yhdessä Tammisaaressa, niin paluumatkalla autossa hän totesi, että saunarakennus olisi pitänyt maalata valkoiseksi – terveisiä Museovirastolle, tämä on hyvä tietää. Rakennuksessa oli siis looginen ajatus, että puuosat ovat kaikki tummaa puuta, ja tiilet valkoista, slammattua tiiltä. Mutta Aalto huomasi mitä itsekin näin suunnitelmien alussa työhuoneen pihanpuoleisen julkisivun suhteen, että puoli metriä lisää pituutta

tekee terää – että jos saunarakennus olisi ollut valkoinen... Tämä on kuitenkin niin pieni talo, että valkoisuus olisi voitu viedä loppuun asti.

Että se siis pidentäisi julkisivua pihan puolella?

Juuri. Että poiketaan tästä loogisesta periaatteesta puuosien suhteen. Eli jos se tulevaisuudessa halutaan maalata, niin valkoinen on "virallisesti hyväksytty". Museoviraston on hyvä tietää, että Aalto olisi itse maalannut sen valkoiseksi.

Niin kuin olen kirjoittanut,[2] niin tässä talossa on sovellettu talo talossa -ajatusta. Sitten on vielä tämä parveke – jota ei ollenkaan käytetä – joka on kuitenkin tärkeä sisääntulon katoksena ja tämän viuhka-aiheen kolmantena osana.

2. Tallqvistin teksti *Alvar Aalto ja Tammisaari* -kirjassa. Hipeli 2003.

Uskotko, ettei parveketta käytetä?

En usko. Siitä kannattaa kysyä Christine Schildtiltä.

Eli sekin on ikään kuin esteettinen ratkaisu, vaikkakin se myös kattaa sisäänkäyntiä.

Yleensä voidaan sanoa, että kun on piha, niin miksi parveke. Mutta kun ottaa parvekkeen pois, niin huomaa, että muotoidea katoaa. Sitten kun puhuit julkisuudesta, että talo on jakautunut toisaalta hyvin yksityisiin alueisiin, jotka ovat ikään kuin keskittymistä varten, ja toisaalta julkiseen osuuteen. Tätä olen verrannut Shirazin museoehdotukseen[3] – sen tärkeä ominaisuus on, että se on ristiratkaisu, jossa piha on suunnitelman neljänneksenä. Ristin sakarat ovat toistensa vastakohtia: lepo ja työ, jopa mies ja nainen. Ja sitten on julkinen diagonaali, jonka synnyttää vuoropuhelun pihan ja päätilan väliin. On ymmärrettävä, että piha on siinä tärkeämpi kuin olohuone. Aalto harrastaa aina näitä pihoja, kaikissa kolmessa omassa talossaan – siitä syntyy vuoropuhelu. Aallolle piha ja rakennuspaikka ovat ikään kuin synonyymeja.

3. Aallon Iranin Shiraziin laatima toteutumaton taidemusosuunnitelma.

Kun talo oli jo valmistunut, niin pihaa rajattiin vielä rakentamalla lankkuaitoja ja piharakennus. Oliko se Schildtien toivomuksesta, vai halusiko Aalto rajata pihaa?

Kyllä Schildtit tahtoivat, että pihalla olisi enemmän yksityisyyttä. Se oli luonnollista.

Aalto sanoi, että hän tulee myös saunaan, jos Schildt järjestää puutralleja näihin tiloihin. Ja vierashuone on kuin museo, sinne kerättiin museotavaraa. Siinä toteutuu idea, että rakennuksessa täytyy olla vastakohtia.

Schildtin ja Aallon toimiston kirjeenvaihdosta käy ilmi, että Schildt esitti jonkin verran toiveita suunnitelmiin – joitakin suurempia ikkunoita ja vähän enemmän väriä kaakeleihin, jopa ovien kätisyyksiä.

Kyllä, hän oli aika täsmällinen.

Vaikka Schildt ilmeisesti keskusteli lähinnä Aallon kanssa, osaatko sanoa oliko hän paljon tekemisissä suunnitelman kanssa tai kävikö hän usein työmaalla?

En osaa sanoa, sillä välimme olivat aika etäiset, ihan turhankin. Mutta se johtui siitä, että hän oli omassa työssään niin riippuvainen Aallon hetkistä. Aallon tapaaminen oli hänelle aina erityisen arvokasta aikaa, ei pelkästään tämän projektin vaan myös koko hänen elämäntyönsä takia. Ja sen takia minut nuorena hieman syrjäytettiin, eikä hän ymmärtänyt että vastasin työstä, vaan kuvitteli minun olevan pelkkä puhtaaksipiirtäjä. Jouduin ottamaan kantaa asioihin, joista olisimme hyvin voineet päättää vaikka kolmestaan.

Tuleeko mieleen muita paikkoja rakennuksessa, joista tietäisit, että Schildt toivoi jotakin erityistä, mikä ei välittynyt sinulle asti?

No ennen kaikkea kysymys oli käytännön asioista, eikä arkkitehtuurista. Sitten työmaa saattoi soittaa ja pyytää kuvia – nuorena Aalto sanoi puhelimessa, että kyllä ne tulevat kun vaan tussi kuivuu – mutta nyt piti sanoa että kun saan tietoa herroilta. Kaikki onnistui kuitenkin hyvin, ja varsinkin sen takia, että Schildt oli niin riippuvainen lopputuloksesta. Vaikka hänelle tuli muutamia lisälaskuja, niin kyllä häneltä löytyi '*kleingeldiä*'. Raha on aina se joka aiheuttaa, no, kitkaa.

Työn aikana olohuoneen nurkka oli se, joka eniten mietitytti. Tammisaaren asukkaitakin ajatellen – tämä on vielä vieras lintu siellä heidän mielestään, kun he taloa rannan suunnasta katsovat. Se on vain pieni Aalto-rakennus, luonteeltaan enemmän rakennustaiteellinen tai humanistinen "kannanotto" kuin täydennysrakennus omassa ympäristössään. Minulle tulee mieleen Islannissa Reykjavikin



Alvar Aallon suunnittelema, vuonna 1968 valmistunut Pohjolan talo (Norræna húsið) Reykjavikissa.

pohjoismainen kulttuuri-instituutti, joka sijaitsee pellolla, kuin yksinäinen pieni koru. Liittymistä ympäristöön ei otettu huomioon, kun alvaristinen muotomaailma on saanut yliotteen.

Eikö hän halunnut liittää tätä rakennusta ympäristöönsä?

Hän vain teki mitä teki – se oli eräs konseptio ja hän toteutti sen. Mutta on tuo olohuoneen kulma hieman aggressiivinen. Piha sen sijaan on erittäin hieno. Minun käsitykseni mukaan olohuoneen nurkka olisi voinut olla enemmän painovoimaan kytkeytyvä elementti kuin voimakas horisontaalinen veto.

Ilmeisesti, kun Iranin museo ei toteutunut, niin sen teema tuotiin tähän suunnitelmaan?

Juuri näin.

Eli Villa Schildt ikään kuin korvasi sen.

Niin tulkitsen tilanteen. Mutta luulen, että Schildt oli hyvin tyytyväinen, kun hän sai tuon Shirazin "Aalto-talon" itselleen.

Hän kirjoittikin juuri, että sai aidon "Aalto-skapelsen". Dominoiva olohuone on muutenkin suuri verrattuna kaikkiin talon muihin tiloihin. Siitä hän sanoi, että oli lopulta kiitollinen siitä, että Aalto asetti hänen rasitteekseen tällaisen monumentaalisen olohuoneen[4]*. Uskoakseni siis Schildtit eivät varsinaisesti olleet sitä tai suurta edustusasuntoa osanneet pyytää?*

4. "Olen kiitollinen hänelle niistä kahdesta eksklusiivisesta aiheesta, jotka hän asetti 'rasitteeksemme': monumentaalinen olohuoneemme ja sisäpihan lummelampi." Schildt 2003, 84-86.

No, ei se ole ylisuuri: seitsemän, kahdeksan metriä. Se on niin kuin vanhanajan tupa maaseudulla, monitoimihuone. Minusta oli tärkeää juuri että työhuone sai suunnan, että se ei jäänyt neliöksi, vaan oli selvästi pidennetty.

Eric Adlercreutzin mukaan[5] *Aallon toimistolla oli melko kattavat detaljipankit, joten detaljeja ei tarvinnut keksiä joka talossa uudestaan. Oliko tässäkin talossa niin?*

5. Eric Adlercreutz työskenteli Alvar Aallon arkkitehtitoimistossa vuosina 1959-65. Keskustelin Adlercreutzin kanssa Helsingissä 2.5.2017.

Se oli eräs ongelma: Eric lopetti toimistossa samaan aikaan kun itse tulin Tiilimäelle, ja silloin se pankki oli kadonnut. Kun tätä piirrettiin, niin varsinaista pankkia ei enää ollut olemassa. Se aiheutti pieniä ongelmia. Kun tulin Aallon toimistoon 1960-luvun alussa, niin toimistossa ei ollut toimistopäällikköä, joka Ericinkin aikana oli vielä ollut. Mutta työpaikka oli viihtyisä, ja koko toimisto oli ikään kuin iso perhe, ja mukava. Mutta tämän päivän kuvioihin verrattuna se oli varsin löysästi organisoitu. Aalto ei arvostanut turhaa organisaatiota.

Oliko Alvar myös osa tätä perhettä?

Kyllä hän oli osa, mutta kun tulin toimistoon niin hänhän oli jo vanha, eivätkä nuoret arkkitehdit arvostaneet häntä. Esimerkiksi Ericin aikana Aallon maine laski, ja kun itse tulin sinne niin nuoret pitivät häntä renessanssiruhtinaana ja elitistinä, eikä enää *up-to-date*-arkkitehtina. Mutta kun hän kuoli niin yhtäkkiä hänen mainettaan taas tarvittiin – aika kyseenalaista.

Tämä on ehkä vaikea kysymys: osaatko sanoa missä näkyy Aallon kädenjälki ja missä omasi?

Sanoisin että yritin mahdollisimman uskollisesti noudattaa sitä, mitä Aalto välitti minulle. Tietenkin piirrettäessä yksityiskohdat muodostuvat erilaisiksi, mutta ne kaikki hyväksytetään ennen kuin niitä voidaan toteuttaa. Ennen

kaikkea minun panoksestani halli muuttui, kun dominantti vesikatto ulotettiin keittiön ja makuuhuoneen yli. Mutta tätäkin edellytti tietenkin se, että Aalto sen hyväksyi.

Työpiirustukset ja detaljit olet piirtänyt kokonaan itse?

Suurin piirtein, hieman sain apua. Esimerkiksi keittiön piirsi arkkitehti Marjatta Kivijärvi, joka moitti minua mainitsemastani portaan alimman askelen leveydestä.

Lopuksi vielä kysymys saunarakennuksen hieman yli 90 asteen kulmista – johtuiko se tilantarpeesta jossakin päässä taloa?

Siinä viuhkamuoto on luonteva. Jos saunarakennus olisi ollut laatikko, niin se ei olisi ollut päärakennuksen poikanen. Aallolle oli myös tärkeää, että jos takaseinä on suora, niin etuseinä on puolestaan jaettu kahtia. Näin saunasta tulee vähän kuin välitila kahden vastakkaisen päädyn välissä.

3.2 CHRISTINE SCHILDT

Christine Schildt (s. 1940) ja hänen miehensä Göran Schildt tilasivat Alvar Aallolta pientalonsa suunnitelmat vuonna 1968. Christine Schildt on joulukuusta 1970 joulukuuhun 2017 asunut Villa Skeppetissä. Alle kuukautta ennen haastattelujen toteuttamista Schildt on muuttanut Villa Skeppetistä uuteen kotiinsa uudisrakennukseen Tammisaaressa. Schildtin mukaan Villa Skeppetin rakennushankkeen käytännöllisyydet, kuten arkkitehtitoimiston kanssa kommunikoimisen ja rakennuksen kustannukset, hoiti hänen miehensä Göran Schildt.

Haastattelin Christine Schildtiä hänen asunnossaan Kreikan Leroksella 21. ja 22.1.2018. Toteutin haastattelun puolistrukturoituna teemahaastatteluna, jonka teemat olivat ensimmäisenä päivänä 1) asumisen tavat, ja 2) Villa Skeppet kotina, sekä toisena päivänä 3) suunnittelun aikaiset toivomukset Villa Skeppetistä, ja 4) ajatukset Villa Skeppetistä. Puhuimme suomea ja ruotsia. Äänitin haastattelun ja litteroin sen lyhennettynä ja suomeksi käännettynä.

Haastattelu oli toinen kerta, kun keskustelin Christine Schildtin kanssa Villa Skeppetistä. Ensimmäisen kerran tapasin Schildtiä 30.6.2017 Villa Skeppetissä Tammisaaressa.

Ensimmäinen haastattelupäivä

Missä paikoissa Villa Skeppetissä vietitte eniten aikaa? Onko siellä paikkoja, joissa harvemmin oleskelitte?

Vaikea sanoa tarkalleen, missä vietimme eniten aikaa. Talo oli näet niin pieni, että olimme kaikkialla. Toki oli tiettyjä suosikkipaikkoja, joista yksi oli ylhäällä avoimen takan ääressä. Sinne kokoonnuimme aamuisin juomaan aamukahvit ja lukemaan lehteä. Iltapäivisin, kun Göran oli lopettanut työskentelyn, hän istui yläkerran ikkunan ääressä Aalto-tuolissa ja luki. Minulla oli oikeastaan koko talo käytössäni. Göranilla oli tietysti työhuoneensa, joka on fantastinen, aivan kuin tulisi toiseen maailmaan astuessaan sinne kirjojen keskelle. Siellä oli aivan omanlaisensa tunnelma.

Göran kirjoitti, että Aalto teki tarkoituksella makuuhuoneesta hieman välttämätöntä suuremman, jotta siellä mahtui oleskelemaan. Käytittekö sitä?

Kun me asuimme molemmat Skeppetissä, emme viettäneet aikaa siellä. Myöhemmin kyllä, yksin ollessani oleskelin paljon makuuhuoneessa.

Ulkona taas olimme harvoin. Voin melkein laskea yhden käden sormilla kuinka usein olimme siellä, istumassa pergolan alla. Syy oli se, että meillä oli kesämökki, missä vietimme kesät. Kun aloitimme vuonna 2001 näyttelyiden järjestämisen Villa Schildtissä, niin se toi kesäisin paljon ihmisiä, ja he tulivat usein pihalle katselemaan ympärilleen. Vuonna 2004 sanoimme, että taloon ei pääse sisälle, mutta pihalla saa kävellä ympäriinsä, joten ihmiset tulivat sinne usein. Otimme heidät kyllä mielellämme vastaan, mutta Göran ehdotti, että hyvin voisimme olla myös poissa, kesämökillämme. Usein kun tulimme Lerokselta kesäkuun alussa, niin olimme vain viikon tai kaksi Skeppetissä ja sitten menimme Öbyhyn[6], missä olimme koko kesän tullen Skeppetiin vain silloin tällöin.

Pisin aika, jonka asuimme siellä oli alkaen marraskuusta 2007, jolloin olimme viimeistä kertaa Leroksella yhdessä. Sitten olimme koko vuoden 2008 Suomessa ja Göran kuoli vuonna 2009, minkä jälkeen tulin alas tänne. Puolitoista vuotta nämä talot[7] olivat kiinni. Emme koskaan muulloin asuneet niin pitkää aikaa Skeppetissä yhtäjaksoisesti, tai edes Suomessa. Se johtui siitä, ettei Göran jaksanut enää tehdä matkaa Lerokselle. Viimeiset seitsemän kuukautta olimme

6. Schildtien kesäasunto Lappvikissa, noin puolen tunnin ajomatkan päässä Tammisaaresta.

7. Schildtien Leroksen koti Villa Kolkis koostuu vanhasta perinteisestä kreikkalaistalosta ja Schildtien vuonna 2000 rakennuttamasta uudemmasta talosta.





Vasemmalla: Göran Schildt työhuoneessaan 1990-luvulla.

Oikealla: Göran Schildtin suosikkituoli ikkunan ääressä sekä olohuoneen marmoripöytä. Kuva 1990-l.

sisustaneet ruokasalin niin, että hän pystyi istumaan mukavasti ja ikkunasta paistoi hänelle iltapäivän aurinko. Göran piti yläkerrassa olemisesta, mutta hän pelkäsi kuollakseen kulkea portaita ylös ja alas olohuoneeseen. Hän kyllä pääsi portaat ylös mutta häntä pelotti tulla alas ja minä pelkäsin että hän liukastuisi mennessään edes hakemaan ulkovaatteita eteisestä. Se talo ei ole vanhoille ihmisille suunniteltu, ei missään nimessä.

Oliko teillä omia paikkoja talossa? Göranille ehkä hänen työhuoneensa oli ikään kuin hänen omansa?

Kirjasto oli kyllä ylipäätään hänen paikkansa. Hän istui siellä kirjoittamassa kaikki aamupäivät, mutta tuli iltapäivällä yläkertaan. Minulla taas oli koko talo, kirjastoa lukuun ottamatta. Vaikka kirjasto oli hänen työpaikkansa, niin olisin minä siellä voinut käydä, mutta tykkäsin työskennellä tai muuten tehdä

jotain, joten mieluummin olin yläkerrassa jotain tekemässä tai istuin kirjoituspöytäni ääressä pukeutumishuoneessa. Siellä suljin oven makuuhuoneeseen ja saatoin kuunnella musiikkia. Muuten erityisiä omia paikkoja ei ollut, paitsi että työhuone oli Göranin. Autoin häntä kyllä paljon: istuin sanelemassa hänelle käsin kirjoitetusta raakamateriaalista, jonka hän sitten kirjoitti puhtaaksi.

8. Dokumentti *Dok: Tipu - naisen valinnat*. Clayhills 2015.

Kerroit sinusta tehdyssä dokumentissa[8]*, että kielsit Gorania osallistumasta kotitöihin.*

Ei, en kieltänyt. Silloin kun tapasin Göranin hän ei lainkaan tehnyt ruokaa. Ja keittiö oli pieni eikä ruoanlaitto sujunut niin että olimme siellä molemmat, koska Göran teki asiat omalla tavallaan ja minä omallani, emmekä osanneet tehdä kompromisseja. Sanoin, että on parempi jos hoidan keittiön ja hän keskittyy työhönsä. Göranin mielestä se oli hyvä, sillä ei hän ollut kiinnostunut ruoanlaitosta. En kieltänyt häntä, mutta ajattelin että olisi parempi että hän pysyisi omissa puuhissaan ja minä omissani. Keittiötä käytin siis lähinnä minä.

Käytittekö olohuoneen yhteydessä olevaa parveketta?

Emme lainkaan. Luulen, että yhden ainoan kerran olemme istuneet siellä. Ei siellä voinut olla, koska tiellä kulki koko ajan talon ohi ihmisiä ja busseja, jotka näkivät meidät jos olimme siellä ja usein he pysähtyivät juttelemaan. Emme voineet koskaan olla siellä. Sellainen parvekehan on Suomessa oikeastaan täysin turha. Milloin siellä voi istua, kun on sellainen sää? Ja olihan meillä Öby, missä olimme aina kesäisin. Parvekkeella oli neljä tuolia ja pöytä, ja ne seisoivat siellä koko kesän. Syksyllä otimme ne pois ja laitoimme keväällä takaisin, ja siellä ne taas seisoivat. Mutta me emme olleet siellä koskaan.

Niin usein tosiaan kävi ihmisiä katsomassa Skeppetiä ulkoa?

Juu, siksi että Skeppetin ohi kulkee se tie. Sehän on ihan tavallinen tie, josta ajaa autoja ja kuorma-autoja ja ylipäätään koko ajan ihmiset kävelevät talon ohi.

Olohuoneeseenhan ei juuri näe kadulta. Se oli mielestänne varmaankin siis hyvä?

Juuri niin. Ja Alvarhan sanoi juuri niin, että rakennamme olohuoneen korkealle toisin kuin on naapuritaloissa, jotka ovat lähestulkoon samalla tasolla kadun

kanssa. Näin saatte olla täysin katseilta suojassa. Ja niin hän teki, ja sai samalla taloon rakkaat portaansa.

Rakennuksen yksityisyys oli siis teille mieluinen.

Kyllä, sisään ei nähnyt lainkaan, ehkä vain pään jos oli aivan ikkunan vieressä, muttei muuta. Tore [Tallqvist]han myös sanoi parvekkeesta, että se on täysin arkkitehtoninen, jotta talo näyttää hyvältä ulkoa. Mutta ei siellä kyllä voi olla. Suomessa, kun se ei ole katettukaan, niin siihen sataa ja kertyy lunta, ja se oli sitä paitsi väärin rakennettu niin että vesi seisoi siinä. Se ei ollut kovin käytännöllisesti tehty.

Kerroit, että Villa Skeppetissä kävi aika paljon vierailijaryhmiä ja valokuvaajia. Miten se vaikutti elämäänne?

Juu, talonhan piti alinomaa olla puhdas ja näyttää hyvältä. Vaatteita ei voinut jättää ympäriinsä muualle paitsi makuuhuoneeseen, jonka ovi oli aina kiinni. Keittiön ja koko alakerran ja yläkerran piti aina olla kunnossa ja koristeltu, koska sinne kaikki sitten näkivät. Samalla tavalla kuin joillain arkkitehdeillä on kodissaan aina oltava niin esteettistä, ettei edes papiljottia saa olla levällään. Mutta eihän se sopinut meidän luonteeseemme. Kun Paavo Lipponen oli luonamme vierailulla, hän sanoi, että näkemistään Aalto-kodeista tämä oli kyllä ehdottomasti kaikkein kodikkain. Ja eihän se ole sillä tavalla valtava ja persoonaton vaan kaikkialla on henkilökohtaisia esineitä. Mutta kyllä sen oli aina oltava nättinä, kukkia vaasissa ja ikkunassa niin, että se näytti hyvältä ulkoakin. Oli se työlästä, etenkin kun aina olimme niin lyhyen aikaa kotona pohjoisessa.

Eikä pidä unohtaa, että meillä oli myös asunto Tukholmassa vuoteen 1988. Usein kun tulimme täältä Lerokselta, lensimme Tukholmaan ja olimme siellä muutamia viikkoja, ja vasta sitten tulimme Suomeen. Sitten olimme Suomessa joulun ja Göran meni taas Tukholmaan pariksi viikoksi ja minä perästä. Skeppetistä ei tullut sitä mitä Alvar sanoi: että hän rakentaa meille talon, jotta muutamme Suomeen. Hänen unelmansa ja toiveensa oli, että hän saisi pitää Göranin kanssaan Suomessa kaiken aikaa seurana ja juttukaverina. Niin ei valitettavasti käynyt. Vuotemme Tukholmassa olivat mahtavia. Siellähän oli kupliva teatterimaailma, jossa meillä oli paljon ystäviä, ja siellä oli ihania pitkiä kävelyreittejä ja museoita joiden toiminnassa olimme mukana, ja kaikkea sellaista

mitä tarvitsimme täältä Lerokselta tullessamme. Sitten tulimme Skeppetiin vähän lepäämään. Elämämme oli hyvin hajanaista. Tänne Lerokselle taas Göran tuli kirjoittamaan. Hänhän ei kirjoittanut Suomessa ainoatakaan kirjaa. Kaikki Aalto-kirjat on kirjoitettu täällä. Matkustelimme ympäriinsä Göranin työasioilla keräämässä materiaalia Aallosta kertovia kirjoja varten, ja Tukholmasta käsin oli helpompi matkustaa.

Kyllä me rakastimme Skeppetiä ja kun tulimme sinne ja avasimme oven, sanoimme aina: "Voi, tämä on kyllä paikka, jossa sielu lepää." Se oli meistä niin suuri ja hieno ja kaunis ja kodikas. Sikäli kyllä viihdyimme Skeppetissä todella hyvin, mutta elämä vain oli niin hajaantunutta, kun meillä oli Skeppet ja Tukholma ja kesämökkikin. Ei ehtinyt asettua paikoilleen. Koskaan ei tullut myöskään tylsää, kun pystyimme vaihtamaan paikkaa kun siltä tuntui. Ja lisäksi meillä oli vielä Daphne[9] !

9. Schildtien purjevene, jolla purjehtimisesta Göran Schildt on kirjoittanut matkakertomuksensa.

Mitä teillä oli tapana tehdä vieraiden kanssa Skeppetissä?

Eniten luonamme majoittui Roberto Sambonet[10], ja sitten oli ystäviä ja tuttuja, jotka tulivat vierailemaan, ja sukulaisiani tulivat meidän luoksemme kylään. Pidimme päivällisiä ja teimme reissuja Helsinkiin, juttelimme ja söimme ja joimme. Vietimme mukavaa taiteilijaelämää.

10. Sambonet oli italialainen taiteilija ja arkkitehti.

Olohuoneen sisustus näyttää siltä, että siellä on paljon paikkoja vieraiden kanssa istuskelua varten.

Olimme kyllä aina takan ääressä. Poltimme sitä todella paljon. Meillä on pihalla puuliiterikin, joka on aivan täynnä puita.

Oliko sinulla jokin lempiasia tehdä Skeppetissä? Tykkäsitkö esimerkiksi istua jonkin tietyn ikkunan ääressä?

En osaa sanoa mikä olisi ollut rakkain paikkani istuskella. Tykkäsin olla kaikkialla. Skeppethän on niin pieni, ettei ollut huonetta, joka olisi ollut minun. Siellä olisi pitänyt olla yksi huone, joka olisi ollut vain minun huoneeni. Koska sellaista ei ollut, niin minun oli oltava kaikkialla. Oli monia paikkoja joissa istuin ja mietiskelin. Useimmiten olin yläkerrassa. Marmoripöydän ääressä saatoin työsken-

nellä, ja istua sohvalla lukemassa. Ja Göran istui alhaalla huoneessaan. Sitten söimme ja kävimme ostoksilla ja kävelimme kaupungilla.

Viimeisinä vuosina, asuessasi Skeppetissä yksin, et ilmeisesti juuri viettänyt aikaa yläkerrassa. Mistä se johtui?

Se johtui oikeastaan siitä, että Skeppet on kuin seula – ovien alla ja ikkunoissa on rakoja. Eteisen oven alta tuli kylmää ilmaa niin paljon että viimeisinä vuosina meillä oli talvella suuri huopa viritettynä koko oven yli ja rullasin vielä antiikkimaton vasten oven alareunaa. Joskus jopa pyysimme vierailijoita tulemaan sisään keittiön ovesta, ettei meidän tarvitsisi ottaa huopaa pois ja laittaa taas takaisin. Myös pihan ovesta tuuli ujelsi. Pihan puoleiset suuret ikkunat olivat luonnollisesti kylmät. Niiden olisi pitänyt olla lämpölasia, mutta eihän sitä silloin tehty. Ja lämpöhän nousee ylös – yläkerrassa patterit hehkuivat kuumina mutta ei niistä tullut tarpeeksi lämpöä. En tiedä, johtuiko se siitä että ne olivat kaukana nurkassa ikkunalautojen alla. Koko huoneessa oli vain kaksi patteria, joista piti tulla lämpö koko huoneeseen. Jotenkin siellä oli niin epäkodikasta etten halunnut istua siellä enää kun Göran oli poissa. Sitten suljin ovet kirjastoon, sekä makuuhuoneeseen ja ruokasaliin, jotta niissä olisi tarpeeksi lämmintä että tulin toimeen. Viimeisinä vuosina istuin enimmäkseen sängyllä. Aamulla join aamukahvit ja sitten ryömin takaisin sänkyyn lukemaan lehteä. Illalla istuin ja katsoin televisiota tai luin – sängyssä, koska oli niin kylmä, 17-18 astetta.

Villa Skeppetissä on paljon maailmalta tuomianne muistoja, ja suuret määrät Aallon kalusteita. Halusitteko nimenomaan sisustaa talon yhdenmukaisesti arkkitehtuurin kanssa Aallon kalusteilla?

Sehän oli luonnollista, että sinne pitäisi tulla Aallon kalusteita ja lamppuja, jotka olisivat arkkitehtuurin mukaisia. Sinikka Killinen Artekista auttoi meitä sisustamaan. Hän on sisustanut koko Aalto-osan talosta. Kirjahyllyt taas olivat vanhasta asunnostamme ja vanhat kalusteet ja taulut olivat osittain minun vanhemmiltani ja osittain Göranin. Nyt kun muutin, niin jätin kaikki Aallon kalusteet paitsi yhden tarjoiluvaunun. Yläkerta on täysin koskematon. Otin vain muutamia pieniä asioita mukaani. Kaikki antiikkimuistoesineet ovat myöskin vielä siellä. Nyt jää [Christine ja Göran Schildtin] säätiön vastuulle päättää, mitä niillä tehdään.

Mikä kaikki johti siihen, että päätit muuttaa Villa Skeppetistä?

Jo viimeisenä vuonna kun Göran eli, sanoin hänelle, että alan etsiä uutta asuntoa. Pyysin Göranin kerran mukaan kertomaan mielipiteensä kun menin katsomaan kahta tai kolmea asuntoa, joista pidin. Hän tuli mukaan, muttei sanonut sanaakaan koko aikana. Kun tulimme kotiin, hän meni yläkertaan istumaan Aalto-tuoliinsa ja minä menin keittiöön tekemään ruokaa, kun kuulin että hän itki. Kiiruhdin hänen luokseen ja hän pyysi minut syliinsä ja sanoi: ”Et voi muuttaa tästä talosta, en halua sitä. Tämä on meidän kotimme, jonka olemme rakentaneet yhdessä ja jossa olemme asuneet yhdessä.” Ja sanoin, että jos se on hänen toiveensa, niin sitten teen niin.

Nyt näinä viimeisimpinä kolmena tai neljänä vuonna olen ymmärtänyt että minun pitää lähteä ja Skeppetille on tehtävä jotain, ja minun on järjestettävä elämäni ja käydä läpi kaikki asiat mitä siellä on. Kaksi vuotta sitten minulle löytyi asunto Tammisaaresta, jonne päätin muuttaa. Tein sen, jotta saisin nähdä, mitä Skeppetille ja koko säätiölle tapahtuu. Skeppetistä luopuminen oli suuri uhraus. Koti on tärkeintä, mitä ihmisellä on. Se on turvasi, kun suljet oven niin tiedät että tämä on koti ja täällä olen minä, eikä kukaan muu. Uuden kodin rakentaminen aivan yksin ei ole helppoa.

Toinen haastattelupäivä

Minkälaisia toivomuksia esititte Aallolle talosta?

Sanoimme, ettemme halunneet suurta taloa, koska meillä ei ollut lapsia ja meillä oli tämä talo täällä Leroksella. Sanoimme, ettei meidän tarvitsisi asua talossa vuoden ympäri. Jo kun ensimmäisen kerran kävimme tontilla Alvarin ja Elisan kanssa, Alvar tiesi heti millainen talon tulisi olla. Aalto näytti meille muutamia luonnoksia, joissa oli muun muassa uima-allas. Ajattelimme Göranin kanssa, että mitä me uima-altaalla, kun meillä on Daphne ja koko Välimeri! Uima-allas jäikin sitten pois. Muita toiveita meillä ei juuri ollut – pieni talo, jossa voisimme elää mukavasti. Joitain muutoksia tuli seiniin, mutta muuten huoneiden mittasuhteet olivat alusta asti sellaiset kuin ne ovat nyt. Göranin työhuoneen piti myöskin olla hieman erillään itse talon massasta ja niin, että hän voisi sulkea oven jos minulla oli vieraita, ettemme häiritsisi häntä. Talon lähtökohdat olivat oikeastaan hyvin yksinkertaiset.

Me annoimme ensin Villa Skeppetille nimen Itaka. Mutta ihmiset Tammisaaressa kuvailivat toisilleen taloa niin, että se on se joka näyttää laivalta – että parveke on kuin komentosilta. Sillä lailla talostamme tuli *Skeppet** kansan suussa.

* ruots. *skepp*, laiva

Tiedätkö, oliko Aallolla ajatuksena tehdä talosta sellainen, että se muistuttaa laivaa?

Ei missään nimessä. Hän ei koskaan puhunut mistään sellaisesta.

Esittikö Aalto teille alusta lähtien luonnoksia, jotka näyttivät aika lailla siltä kuin millainen Skeppetistä lopulta tuli?

Juu.

Valmistuessaan Villa Skeppet tuntui ilmeisesti todella suurelta rakennukselta.

Se oli kyllä todella suuri meille. Koko rakennus itsessään oli meille todella suuri asia. Olimme juuri ostaneet tämän talon Leroksella ja aloimme kunnostaa sitä, ja sitten tulimme ja rakennutimme Skeppetin. Meillä oli kaksi hanketta samaan aikaan käynnissä. Ja täällä Leroksellahan meillä oli suuri puutarha ja

talokin on niin suuri, että minulla oli täällä aivan oma huone, jossa pidin ompelukonettani ja kirjoituspöytää. Me ajattelimme aina, että Skeppet oli tarpeeksi suuri meille, että se oli aivan loistava emmekä tarvinneet suurempaa. Tulimme niin hyvin toimeen keskenämme. Ja mehän elimme aika rauhallista elämää – en minä kutsunut koolle mitään ompeluseuroja tai muuta. Kaikki ystävättäreni olivat jo kadonneet maailmalle, joten minulla oli vain perheeni, ja ystävät Helsingissä. Seurustelimme kyllä paljon, mutta vieraamme olivat aina Göranin ystäviä. Ja tiesimme kyllä, ettemme tulisi järjestämään talossa mitään jatkuvia suureellisia juhlia, vaan siellä oli usein rauhallista ja hiljaista niin että Göran pystyi työskentelemään.

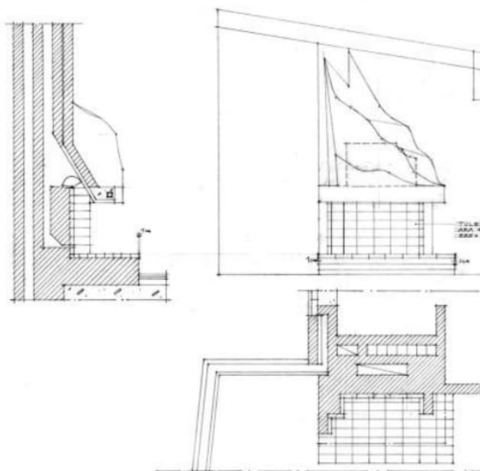
Aallon luona hänen toimistollaan olimme paljon. Muistan päivän, jona talon rakennushankkeelle valittiin urakoitsija. Tore Tallqvist oli suunnattoman tärkeä hoitaessaan erimielisyyksiä ja myöhässä olevia piirustuksia. Oli valtava määrä piirustuksia, joita muutettiin ja vaihdettiin. En ole edes nähnyt kaikkia piirustuksia, mutta niitä on kuulemma valtavasti. Skeppethän sai hahmonsa sen pohjalta, mitä keskenämme sovimme, ja Alvar huolehti aina siitä, että piirustuksia muutettiin sitä mukaa.

Aallolla oli ilmeisesti tapa tehdä päätöksiä työmaalla, joten siellä suunnitelmat muuttuivat aika paljon?

Juu, hän tuli työmaalle ja sanoi että jokin seinä tai ikkuna tai ovi ei sopinutkaan, ja sitten ne piti muuttaa vaikka työ olisi jo kerran tehty. Kun olohuoneen takkaa tehtiin, niin Alvar ja Elissa tulivat työmaalle jo aamulla. Alvar valvoi työtä koko päivän ja antoi ohjeita takan muuraamisesta. Ennen lounasta hän sanoi, että sen pitää ulottua kattoon asti, mutta tullessamme lounaalta takaisin hän käski purkamaan muurauksen ja sanoi että sen pitäisikin olla matalampi. Minulta kysytään usein kuvaako takka purjetta vai liekkejä. Mutta Alvarin ajatus oli, että ne olisivat liekkejä.

Mitä itse ajattelet?

Olen aina ajatellut, että ne ovat liekkejä. Niin se on kaiken taiteen kanssa, ihmiset näkevät siinä eri asioita.





Vasemmalla: **Olohuoneen takka: leikkaukset ja projektio 20.10.1970, pienennös 1/100.**

Oikealla: Takka ja sohvaryhmä. Takan suunnittelussa on ilmeisesti ajateltu liekkejä, mutta useat tulkitsevat muodon talon omistajiin liittyväksi purjeaiheeksi.

Muistan edelleen, kun ensimmäisen kerran näin keittiön. Seisoin siellä ja katsoin ulos ja ajattelin että onpa minulla hieno näkymä, puut ja vihreää, ja jos kumarrun hieman niin näen meren. Onhan minulla hienot näkymät täällä Leroksellakin, mutta vanhassa Itakassa[11] ei nähnyt minnekään, kuten ei Tukholman asunnossammekaan, missä keittiö oli vain pieni komero. En voinut uskoa, että sain niin hienon keittiön. Se tuntui niin suurelta ja hienolta silloin. Nykyäänhän Skeppet on taloksi pieni.

Alvarhan ei ottanut talosta lainkaan maksua. Piirustuksista maksoimme, mutta Alvar ei ottanut työstään mitään. Kun vaadimme saada maksaa hänelle, Alvar suostui viimein ottamaan vastaan Borsalinon[12], kun seuraavan kerran kävisimme Milanossa. Joten kun kävimme Milanossa, ostimme hänelle kaksi Borsalinoa, jotka annoimme hänelle kun hän kävi meillä. Toisen hän otti mukaansa, mutta toisen ehkä vaistonvaraisesti unohti meille, ja siellä se on edelleen.

11. Schildtien entinen koti Östersundomissa.

12. Italialainen käsin tehty fedora-tyyppinen hattu.

Ette ilmeisesti tehneet taloon muutoksia. Teittekö pihalle jotain?

Meillä oli käytössämme maisema-arkkitehti, jota Alvar käytti paljon siihen aikaan. Vanhassa Itakassa meillä oli lampi, jonne Göran toi Tukholmasta lumpeita, ja mieluusti halusimme samanlaisen Skeppetiin. Alvar piirsikin meille lammen, jonka muoto muistuttaa hänen vaasejaan. Tarvitsimme käytännön syistä myös piharakennuksen, jonka myöskin Alvar piirsi. Pihalla oli ennen vielä vanhoja omenapuita jäljellä, jotka ovat kaikki nyt jo kuolleet. Mutta puutarhaa emme halunneet, koska olimme niin paljon poissa Öbyssä. Keväisin ja syksyisin kun puutarhaa olisi pitänyt hoitaa, olimme taas Leroksella. Halusimme, että talo pärjäisi omillaan.

Göranille Skeppet oli tärkeä senkin takia, että hänelle se oli tapa muistella Aaltoa. Oliko sinulle sillä jotakin erityistä merkitystä, että talon suunnitteli Aalto?

Ei. Minä olin vain tyytyväinen, että saimme yhteisen kodin Suomeen. Minulle ajatus talosta oli ehkä vähän erilainen kuin Göranilla. Minulle oli tärkeää, että pääsin Tammisaareen lähelle perhettäni, ja että matkustaminen Helsinkiin ystäviemme luokse oli helpompaa. Hitaasti kuitenkin kasvoin sisään taloon ja olin hyvin tyytyväinen, että sain sen kautta uusia näkökulmia arkkitehtuuriinkin, koska enhän minä ollut mikään taidehistorioitsija[13].

13. Göran Schildt oli taidehistorioitsija.

Oletko kuullut naapureiltasi tai muilta tammisaarelaisilta mitä he ajattelevat talosta?

Yksi perhe naapurissa sanoo, että eihän tuossa ole mitään merkillistä vaikka se on Aallon piirtämä talo. Heidän mielestään talon pohjoispuoli betoniseinineen on niin ruma, että siihen pitäisi istuttaa puita tai pensaita näköesteeksi väliin. Monet eivät oikein ymmärtäneet taloa, mutta heti kun he pääsevät sisään, niin he ihastelevat kuinka hieno tunnelma korkeissa huoneissa on.

Itse olen nykyään kasvanut taloon sisään, ja siitä on tullut osa minua. Se on kuin laittaisi vaatteet päälle aamulla.

Haluatko kommentoida Skeppetistä jotain?

Skeppet oli minun suuri turvani Suomessa. Se oli minun kaunis kotini, kuin koru. Yritin pitää siitä huolta niin, että se säilyisi hyvänä. Välillä se kävi vaival-



Näkymä hallista pihalle kohti lummelampea ja piharakennusta, jonka yhteydessä on paikka pöytäryhmälle. Kuva 1970-l.

loiseksi, koska kaiken piti vieraita varten olla äkkiä kunnossa ja siistiä ja kaiken ylimääräisen makuuhuoneessa piilossa.

Sanoisitko siis, että Skeppet merkitsi sinulle erityisesti turvaa?

Se oli turvani, olin siellä turvassa vaikka ympärilläni myrskysi. Ja silloin kun Göran eli, niin hän oli turvani, omassa kodissani. Kun astuin ovesta, tunsin että olin kotona, että olin Göranin kanssa. Kun Göran oli poissa, niin tunsin että osa hänestä oli yhä siellä.

3.3 YHTEENVETO

Christine Schildt ja Tore Tallqvist ovat kaksi Villa Skeppetiin kiinteimmin liittyvää elossa olevaa henkilöä. Tore Tallqvistin kertomuksesta Villa Skeppetin syntyprosessista ja rakentamisesta käy ilmi seikkoja, jotka kertovat asukkaiden osuudesta rakennuksen suunnitteluun ja siitä, miten rakennuksen suunnittelussa on pyritty saavuttamaan asukkaalleen ihanteellisen kodin syntyminen. Christine Schildtin haastattelu valottaa sitä, kuinka rakennus on toiminut kotina: miten Schildtit ovat taloa käyttäneet ja millaisia merkityksiä sillä on asukkailleen ollut.

Christine Schildtin haastattelun kautta on mahdollista saada osittainen kuva siitä, millainen kokemus Villa Skeppetissä asuminen on ollut. Haastattelussa käytiin läpi pääosin Christine Schildtin omia ajatuksia ja tuntemuksia Villa Skeppetistä, mutta käsiteltiin myös Schildtin käsitystä miehensä kokemuksesta talosta. Christine Schildtin kertoma edesmenneen miehensä kokemuksesta talossa asumisesta on luonnollisesti koettu hänen omasta näkökulmastaan. Göran Schildtin itsensä kuvaamana hänen kokemuksensa ajastaan Villa Skeppetissä käy osittain ilmi hänen kirjoittamistaan teksteistä.

Suunnittelu ja rakentaminen

Tore Tallqvist ja Christine Schildt kertovat molemmat Villa Skeppetin syntyneen pitkälti työmaalla Alvar Aallon huomioiden ja päätösten kautta. Työtapa on ilmeisesti ollut Aallolle tavanomainen. Tallqvistin näkökulmasta menetelmä on ollut epämieluinen siitä seuranneen työtaakan ja suunnittelun epävarmuuden

vuoksi, mutta Schildtille ilmeisesti pääasiassa mielenkiintoinen. Myös Göran Schildt on kuvaillut Villa Skeppetiä koskevissa teksteissään runsaasti Aallon työtapaa, ja on ilmeisen ylpeä Aallon aktiivisesta osuudesta Villa Skeppetin rakentamisessa. Myös Tallqvist kertoo huomanneensa, että Aallon osallisuus hankkeessa oli Schildtille hyvin tärkeää. Aallon toiminta Villa Skeppetin suunnitteluprosessissa on mitä luultavimmin ollut Schildteille mieleinen: he ovat päässeet seuraamaan Aallon toimintaa lähietäisyydeltä, ja saaneet vaikuttaa tulevan kotinsa ulkomuotoon.

Tore Tallqvistin haastattelussa nousee toistuvasti esiin hankaluudet, jotka seurasivat mainitusta työtavasta. Tallqvist kuvailee hankkeen käytännön asioiden hoitamisen vaikeutuneen erityisesti kommunikaation vaikeuden takia: Göran Schildt ja Aalto seurustelivat keskenään, eivätkä heidän vaihtamansa ajatukset Villa Skeppetiin liittyen ilmeisesti aina välittyneet Tallqvistille asti. Tallqvistin käsityksen mukaan Schildt myös uskoi tämän olevan projektissa lähinnä puhtaaksipiirtäjän roolissa, ja keskittyi siksi käsittelemään Villa Skeppetiin liittyviä aiheita pääasiassa Aallon kanssa. Myös Christine Schildt kuvaa rakennuksen muotoutuneen yhteisten päätösten myötä: ”Skeppethän sai hahmonsa sen pohjalta, mitä keskenämme sovimme, ja Alvar huolehti aina siitä, että piirustuksia muutettiin sitä mukaa.” Päätökset on ilmeisesti tehty juuri Schildtien ja Aallon välillä ilman Tore Tallqvistin läsnäoloa.

Toimintatavasta seurasi runsaasti piirustusten muutostöitä Alvar Aallon toimistolle. Siitä ei sen sijaan ole tietoa, onko Aallon ja Schildtin välillä ollut ajatustenvaihtoa, joka ei ole välittynyt Tallqvistille lainkaan. Tämän takia on vaikea sanoa, ovatko tiedonvälityksen ongelmien vaikutukset yltäneet itse rakennuksen arkkitehtuuriin esimerkiksi siten, ettei Aalto olisi välittänyt Schildtin toiveita Tallqvistille. Tallqvistille ei ilmeisesti myöskään valotettu suunnitelmien lähtökohtia tai näytetty lopullisia suunnitelmia edeltäviä luonnoksia, mikä on voinut hankaloittaa Aallon arkkitehtonisten pyrkimysten toteutumista varsinaisissa suunnitelmissa. Selkein vaikutus kuvatuilla ongelmilla on kuitenkin ollut rakentamisen nopeuteen ja hintaan, johtuen monista työmaalla puretuista ja uudelleen toisin rakennetuista osista. Toimintatavan mahdollisesti aiheuttama stressi ja taloudelliset huolet eivät välity Christine Schildtin kertomuksessa, koska hän ei Villa Skeppetin rakentamisen tapauksessa huolehtinut pariskunnan taloudesta.

Villa Skeppet kotina Christine Schildtin näkökulmasta

Kun haastattelin Christine Schildtiä, hän oli vain kuukautta aiemmin muuttanut Villa Skeppetistä uuteen kotiinsa Tammisaaressa. Keskustelujen aikana käy ilmi, että Villa Skeppetistä muuttaminen on ollut Schildtille hyvin raskas prosessi. Schildt korostaa toistuvasti Villa Skeppetin merkitystä turvallisuuden takaajana, mutta esiin nousee myös talon merkitys paikkana, joka tarjoaa hänelle mahdollisuuden olla yhteydessä miehensä muiston kanssa. Haastattelussa korostuu Villa Skeppetin henkilökohtainen merkityksellisyys Schildtille. Hän kuvailee kasvaneensa rakennukseen kiinni: ”Se on kuin laittaisi vaatteet päälle aamulla.”

Kesäkuussa 2017 tapasin Christine Schildtin ensimmäistä kertaa Tammisaaressa. Haastattelin häntä lyhyesti Villa Skeppetissä, joka tuolloin oli vielä hänen kotinsa. Ensitapaamisella ja Villa Skeppetin ympäristössä keskustelussa korostui rasite, joka seurasi Villa Skeppetin asemasta arkkitehtuurinähtävyytenä: Schildt totesi, että yksi syy talosta pois muuttamiseen oli se, ettei hän halunnut enää tuntea itseään ”museokappaleeksi”. Rakennuksen aiheuttamat rasitteet mahdollisesti korostuivat sen ympäristössä. Myöhemmin, muuton jälkeen, kiitollisuus talosta ja suru sen menettämisestä peittivät alleen tuntemukset talosta asumisen vapautta rajoittavana elementtinä. Villa Skeppetin merkitys Schildtin elämässä Suomessa on saattanut paljastua laajuudessaan vasta, kun hän luopui rakennuksesta.

Ensitapaamisen haastattelussa Schildt kertoi päättäneensä Villa Skeppetistä muuttaessaan jättävänsä jälkeen kaikki Alvar Aallon suunnittelemat kalusteet, joita on erityisesti olohuoneessa ja hallissa. Loppuvuodesta 2017 tapahtuneessa muutossa tämä toteutuikin yhtä Aallon suunnittelemaa tarjoiluvaunua lukuun ottamatta. Villa Skeppetissä vielä asuessaan Schildt kertoi päätöksen taustalla olevista syistä ainoastaan sen, ettei kaipaa Aaltoa enää elämäänsä. Myöhemmin sisustuksen säilyttämisen syistä paljastui myös sen merkitys Villa Skeppetin tulevaisuudelle: kalustus on osa sitä perintöä, jonka Schildt Villa Skeppetissä jättää Christine ja Göran Schildtin säätiölle.

Schildtit viettivät Villa Skeppetissä pääosin lyhyitä ajanjaksoja kerrallaan. Syynä vähäiseen oleskeluun Tammisaaressa Christine Schildt kertoo olleen erityisesti Schildtien pariskunnan elämäntyylin. Myös olosuhteet vaikuttivat Schildtien haluun oleskella Villa Skeppetissä. Samalla tontilla toimiva Christine ja Göran Schildtin säätiö houkutteli rakennuksen ympäristöön siitä kiinnostuneita ihmisiä, joiden uteliaisuuden Schildtit kokivat häiritsevän kotinsa

yksityisyyttä. Aallon osuudella Villa Skeppetin suunnittelijana oli siis osasyynsä Schildtien vähäiseen oleskeluun Tammisaaressa, mutta asiaan vaikutti merkittävästi myös Schildtien liikkuvainen elämäntyyli ja pariskunnan muiden kotien ympäristöineen tarjoama vaihtelu.

Arkkitehtuuri

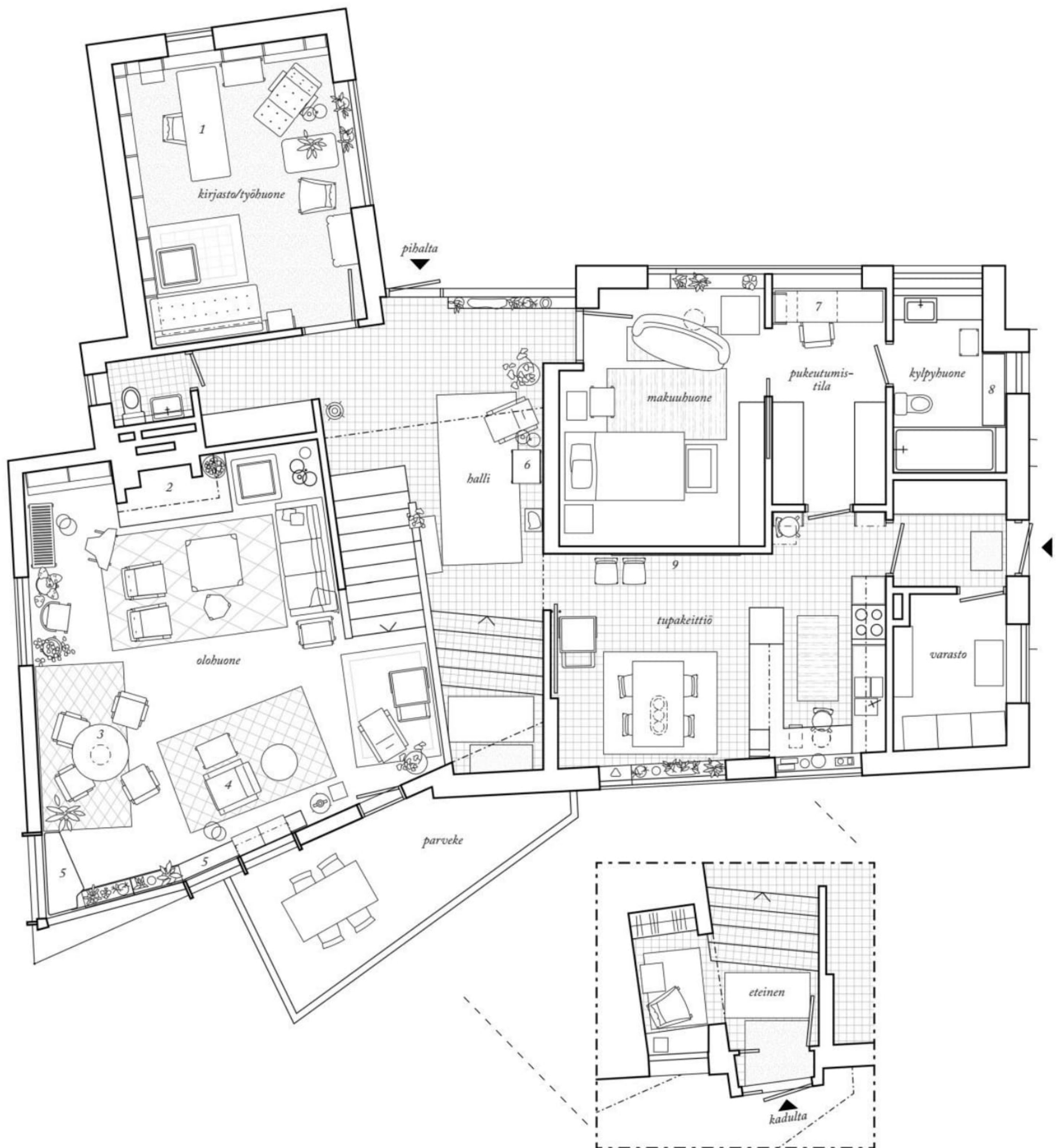
Tallqvist toteaa uskovansa, että Schildtille suunnitelmien yhdenmukaisuus Aallon Shirazin museon kanssa oli mieleinen. Ehkä Aallon aikomuksena oli suunnitella arkkitehtuurinsa tutkijalle koti, jonka arkkitehtuuri olisi tarkoituksellisesti tavanomaista monimuotoisempaa. Villa Skeppet onkin ulkomuodoltaan veistoksellisempi kuin useat Aallon pientalosuunnitelmat. Esimerkiksi ero Aallon omaan kotitaloon on selvä. Christine Schildt myös kertoo, että he viettivät runsaasti aikaa olohuoneessaan ja nauttivat Villa Skeppetin suurista huonekorkeuksista. Talon arkkitehtuurin rooli Villa Skeppetissä asumisen kokemuksessa on varmasti ollut suurempi Göran Schildtille, jolle Aallon tuotanto merkitsi myös henkilökohtaisesti paljon. Haastattelun puitteissa talon arkkitehtuurin merkityksestä molemmille asukkailleen välittyy vain osittainen kuva.

Tallqvistilla on ollut merkittävä rooli Villa Skeppetin arkkitehtuurin muodostumisessa. Rakennuksen suunnitelmat olivat pitkälle viedyt Tallqvistin liittyessä projektiin, mutta halli oli tuolloin suunnitelmissa vielä matalaa tilaa, ja olohuoneen vesikaton ulottaminen hallin yli oli ainoastaan rakennuksen ulkomuotoon vaikuttava arkkitehtoninen aihe. Rakennuksen sisätilojen ehkä merkittävin arkkitehtoninen ominaisuus, hallin ja olohuoneen yhdistyminen korkeana tilana, oli alunperin Tallqvistin ehdotus.



4 VILLA SKEPPET KOTINA

Tässä luvussa tarkastelen Villa Skeppetiä ympäristöpsykologian teoreettisesta viitekehyksestä arvioiden sitä, millainen se on asuntona ja kotina. Tarkastelen rakennusta neljästä eri lähestymiskulmasta: millaisia tunteita Villa Skeppetin arkkitehtuuri herättää ja edistää; millaiseen toimintaan sen arkkitehtuuri kannustaa tai ohjaa; millaiseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen sen arkkitehtuuri ohjaa ja millaisia sosiaalisia olettamuksia se vahvistaa; sekä miten sen kautta asukas voi ilmaista minuuttaan ja asettaa talolle henkilökohtaisia merkityksiä.



1
kirjasto/työhuone
pihalta
2
halli
6
makuuhuone
7
pukeutumis-
tila
kylpyhuone
8
9
tupakeittiö
varasto
olohuone
3
4
5
5
parveke
eteinen
kadulta



Kalustettu pohjakaavio 1/100

Villa Skeppetin sisustus ja toteutunut arkkitehtuuri. Dokumentoin sisustuksen marraskuussa 2017 ennen Christine Schildtin muuttoa Villa Skeppetistä. Osa sisustuksesta on rekonstruioitu valokuvien ja Christine Schildtin kertoman perusteella.

Olohuone on sisustettu lähes täysin Alvar Aallon suunnittelemilla Artekin kalusteilla ja valaisimilla. Muualla kalusteet ovat osin Artekin, mutta pääosin kalusteita Christine ja Göran Schildtin vanhempien kodeista. Saunarakennuksen vierashuone on kokonaan kalustettu Göran Schildtin isovanhempien asunnon 1880-luvun kalusteilla.

1. Göran Schildtin työpöytä
2. Olohuoneen takka
3. Olohuoneen marmoripöytä
4. GS:n suosikkipaikka olohuoneessa
5. Ikkunalauta
6. Puhelinpöytä ja tuoli
7. Christine Schildtin työpöytä
8. Kiinteä penkki
9. Seinällä kiinnityspinta
10. Pukuhuoneen takka

Pinta-ala 201 m²
(164,5 m² + 36,5 m²)

4.1 TUNTEET

Christine Schildt kertoo kodistaan: ”Olin siellä turvassa vaikka ympärilläni myrskysi.” Turvapaikassa on mahdollista ainakin latautua, rauhoittua ja rentoutua. Kodissa koettavien positiivisten tunteiden ei ole seurattava vain sinne itse tuomistamme merkityksistä, hyviä muistoja ja tunteita herättävistä esineistä tai kodissa kanssamme olevista ihmisistä. Myös kodin fyysiset ulottuvuudet itsessään voivat aiheuttaa meissä tunteita, jotka saavat meidät voimaan hyvin. Ympäristö, jonka koemme kauniiksi, vaikuttaa jopa tapaamme nähdä meitä ympäröivä maailma ja ihmiset.[1] Jos koemme olevamme hyvässä ympäristössä, tulkitsemme maailman paremmaksi ja vastaamme siihen positiivisemmin. Millaisia tunteita kodissa voidaan ihanteellisesti tuntea? Millaisiin ympäristöihin tunnemme luontaisesti vetoa?

1. Maslow & Mintz 1956.

Tilojen miellyttävyys

Ympäristöt ovat mielenkiintoisia ja kutsuvia, kun ne vastaavat tarpeeseemme tarkastella ja katsella asioita.[2] Kodin seinien sisällä visuaalinen rikkaus voi olla täysin asukkaan itsensä sisustuksella luomaa, mutta myös arkkitehtuuri voi luoda visuaalista monimuotoisuutta. Villa Skeppetissä tilojen houkuttelevuus syntyy kuitenkin myös arkkitehtuurin kautta: sisätilojen runsaat detaljisuunnitelmat, erilaisten pintamateriaalien määrä ja niiden laatu tekevät tiloista visuaalisesti rikkaita ja siten mielenkiintoisia ja vangitsevia. Myöskään rakennuksen geometria ei ole pelkistetty: talossa on sekä sisällä että ulkona pieniä nurkkauksia ja kulmia. Nurkkausten vuoksi tila on myös salaperäinen: se ei ole kokonaisuudessaan hahmotettavissa ensinäkemältä, vaan houkuttelee tutkimaan. Tiloissa on

2. Pihlajarinne 2018, 275-83. Kaplan & Kaplan 1989, 49-59.





Vasemmalla: Olohuoneen ja hallin yhteisen katon palkit ja tiiliseinäkkeet.

Oikealla: Esimerkiksi hallin geometriassa on nurkkauksia, kulmia, tasoja ja hyllyjä, jotka tekevät tilan geometriasta monimuotoisen.

yhtäaikaisesti valoisuuden erilaisia asteita, kun nurkkaukset jäävät pimeäksi ja suora auringonvalo korostaa tiiliseinän rosoisuutta. Koska myös talon ulkoisessa geometriassa on nurkkauksia ja kulmia, on myös julkisivuilla paikkoja, joihin syntyy mielenkiintoisia varjoja. Rakennus ei ole kerralla huomattavissa, vaan siitä löytää jatkuvasti uusia ominaisuuksia ja yksityiskohtia.

Erityisesti hallin ja olohuoneen yhteisen katon geometria palkkeineen palkitsee pidemmästäkin tarkastelusta. Katto muodostaa ulokkeita, nurkkauksia ja vinoja pintoja, joista voi roikottaa valaisimia tai joille Schildtit ovat asetelleet muistoesineitä. Rakennuksen yksityiskohdat palkitsevat myös läheisemmästä tarkastelusta: yllättävienkin pintojen liitoskohdista löytyy varjouria tai kapeita, materiaalien rajoja korostavia listoja. Jopa kiintokalusteet tarjoavat mahdollisuuksia löytämisen elämyksille: keittiötason ja kylpyhuoneen lavuaaritason eleetön etupinta paljastuu koskettamalla vetolaatikoksi.

3. Pihlajarinne 2018, 296. Kaplan & Kaplan 1989, 54.

4. Lahti 1997, 81-82.

Jotta ympäristön monimutkaisuus koetaan miellyttäväksi, sen pitää olla kohtalaisen jäsentynyttä:[3] jäsentyneiden ympäristöjen sisältämä informaatio on välittömästi hahmotettavissa muutamina asiakokonaisuuksina, jotka eivät kuitenkaan ole pelkistetyn epäkiinnostavia. Villa Skeppetin arkkitehtuuriin sisältyvä monimuotoisuus ei vähennä jäsentyneisyyden vaikutelmaa: katon ja sitä reunustavien seinien materiaalit vaihtelevat johdonmukaisesti. Seinät ovat rosoista, valkoiseksi maalattua tiiltä. Katot ja lattiat ovat puuta, lukuun ottamatta joukosta erottuvaa hallin ja tupakeittiön klinkkerilattiaa. Puupinnat ovat vaihtelevia, mutta oksattoman tasaisia, jolloin ne muodostavat selkeästi hahmotettavia värikenttiä. Eri tiloissa on rajallisesti erilaisia panelointeja ja listoja. Olohuoneessa on lisäksi seinien vaaleaa kangaspintaa ja kattopalkkien valkoista lastulevyä, mutta suuressa tilassa materiaalien hieman suurempi vaihtelu edelleen jäsentää tilan eri kokonaisuuksia. Rakennuksen monimuotoisuus ei tee siitä sekavaa, sillä suuri osa siitä paljastuu vain yksityiskohtiin tutustumalla. Jäsentyneisyys ulottuu myös koko talon mittakaavaan: eri käyttötarkoitusta palvelevat huoneet eroavat toisistaan huonekorkeuden, valon määrän ja pintojen materiaalien osalta.

Pieni vaivannäkö tilan hahmottamisen ja ymmärtämisen eteen näyttäisi olevan oleellista monissa ympäristöön mieltymisen prosesseissa. Toisin kuin välittömästi paljastuvat ympäristöt, salaperäiset paikat palkitsevat informaation keräämisestä, koska sen eteen on pitänyt nähdä vaivaa. Villa Skeppetin olohuoneen ja hallin yhdistävän tilan ja sinne siirtymisen miellyttävyyttä selittää tilan salaperäisyys. Tilan salaperäisyys on nähtävissä jo astuttaessa ulko-ovelta sisään hallin korkeaan tilaan. Tila selvästi jatkuu ylempänä: katon kaltevat palkit katoavat tiiliseinäkkeen taakse. Hallia pitkin kuljettaessa tiiliseinäkkeen takaa paljastuvat ensin portaat, joiden yläpäässä nähdään pilkahdus olohuoneesta. Portaita noustaessa olohuone paljastuu askelma askelmalta enemmän, jatkuvasti palkiten etenemisestä. Alhaalla hallissa vaikutelma tilan jatkuvuudesta on erityisen voimakas iltapäivällä auringon kajon paistaessa läpi olohuoneen ja valaistessa hallin yläosan. Näkymä olohuoneesta käsin on yhtä mielenkiintoinen: halli painuu varjoon ja tiiliseinäkkeiden eri korkuiset osat peittävät näkymiä vaihtelevasti siitä riippuen, mistä kohtaa katsellaan. Olohuone on Villa Skeppetin arkkitehtoninen pääelementti ja se on tilana myös ollut Schildteille erityisen merkittävä ja runsaasti käytetty. Göran Schildt on todennut olohuoneesta: ”Ei tällaista huonetta löydy mistään muualta. Helkkarin hieno ratkaisu!”[4] Myös itse Villa Skeppetissä työskennellessäni tunsin vetoa oleskella erityisesti olohuoneessa, joka oli valoisa, avara ja tilallisesti mielenkiintoinen.





Vasemmalla: Hallista olohuoneeseen johtavat portaat. Hallista avautuu hyvin rajallisesti näkymiä olohuoneeseen. Kuva 1990-l.

Oikealla: Olohuoneesta katsottuna halli on vuorokauden ajasta riippuen olohuonetta pimeämpi tai valoisampi.

Kodin arkkitehtuurin monimuotoisuus eroaa asukkaan itse sisustamasta monimuotoisuudesta siten, että se tarjoaa asukkaalle jotain vierasta ja uutta. Kipsilevyin tasaiseksi päällystettyyn ja kauttaaltaan valkoiseksi maalattuun asuntoon asukas rakentaa itse kaiken, eikä siihen siksi sisälly yllätyksiä tai uusia löytämisen kokemuksia. Pelkistettyjä tiloja enemmän tunnemme vetoa tiloihin, joissa on detaljiikkaa.[5] Mielenkiintoisen muotoista ovenkahvaa, katon muotojen mukana mutkittelevaa listoitusta tai käsinlyötyjen tiilten yksilöllisiä muotovirheitä jaksaa tarkastella uudestaan ja uudestaan jo sen takia, että ne on tehnyt joku muu ja ne ovat siksi vieraita.

5. Pihlajarinne 2018, 275-82.



Materiaalitutkielma

1. Halli
2. Olohuone
3. Työhuone
4. Makuuhuone ja pukeutumishuone
5. Saunan pukuhuone

Visuaalisesti kohtalaisen monimuotoisen ympäristön suosiminen on ihmisille yhteistä, mutta kuten kaikkiin aistiärsykkeisiin, myös ympäristön visuaalisiin mielenkiinnon kohteisiin sopeudutaan jossain määrin. Kun ympäristön toistuvaan ärsykkeeseen totutaan, sen vaikutus heikkenee. Ihmisillä on siis henkilökohtaiset optimaalisen stimuloinnin tasot,[6] joiden mukaista arkkitehtuurin monimuotoisuutta he suosivat. Ympäristön salaperäisyys kuitenkin näyttäisi olevan kaikille yhteinen ympäristön miellyttävyyden ennustaja.[7] Pidämme myös kodin ympäristössä tiloista, jotka eivät paljastu ensinäkemältä kokonaan, vaan avautuvat hitaasti niissä kulkiessa: jännittäviä ovat näköesteen takaa vilahtavat pilkahdukset valoisasta huoneesta tai tilojen geometrian nurkkauksista löytyvät ovet ja yksityiskohdat.

6. Kopec 2006, 23-24.

7. Kaplan & Kaplan 1989, 57-58.

Materiaalit ja tunnelmat

Ympäristöjen houkuttelevuuteen vaikuttavat niiden välittämät tunnelmat ja tunnelman yhdenmukaisuus omien toivomusten kanssa. Visuaaliset ominaisuudet ovat vain eräs osa materiaaleja, ja jopa visuaalista miellyttävyyttä tärkeämpiä

ominaisuuksia näyttäisivät olevan materiaalien välittämä koskettamisen tunne, merkitykset ja tunnelma. Kodin tiloista voi välittyä tunnelma, jonka vaistomaisesti yhdistämme positiivisiin käsityksiimme kodista: kotiin yhdistetään esimerkiksi lämpimät ja pehmeät tuntemukset, jotka viittaavat kodin tarjoamaan suojaan, turvaan ja läheisyyteen[8]. Materiaalit luovat tilan tunnelmaa, kun ne välittävät vaikutelmia niiden koskemisen kokemuksesta: positiivinen tai negatiivinen mielikuva siitä, miltä jotakin materiaalia tuntuu koskea, välittyy ilman tarvetta koskettaa sitä[9]. Materiaalina puu tiedetään kokemuksesta lämpimäksi, ja sen käyttö sisätiloissa vaikuttaa tilojen tosiasialliseen kokemiseen lämpimämpinä.[10] Villa Skeppetin sisätiloissa käytetty puu on myös lämpimän väristä, mikä voimistaa vaikutelmaa. Göran Schildtin työhuoneessa on taas Schildtin toiveesta tummanvihreä kokolattiamatto, jonka pehmeä tuntuma jalkojen alla yhdistyy pehmeyteen liitettäviin merkityksiin turvasta, lämmöstä ja läheisyydestä. Huoneen seiniä kiertävät kirjahyllyt ja huoneen pehmeät materiaalit tekevät tilaan hyvin omintakeisen, oudon turvallisen tunnelman vaimennettuine äänimaailmoineen.

Suomen ilmastossa asuintiloilta kaivataan lämpöä. Kun haluamme viivähtää, hakeudumme tilaan, jossa meidän ei tarvitse kehomme liikkeen avulla lämmittää itseämme. Kylmiksi mielletyt materiaalit, kuten metalli, kaakeli ja lasi sekä kylmät värit, vaikuttavat huoneen lämpötilan arviointiin jopa useilla asteilla.[11] Villa Skeppetissä halli ja tupakeittiö koetaan todellisuutta kylmemmiksi, koska niissä lattian pintamateriaali on klinkkeriä. Klinkkerin materiaalin lämpötilan tuntee myös fyysisesti: lattia tuntuu sukankin läpi viileältä, eikä siihen siksi halua pysähtyä. Halli välittyy kuin kodinomaisten huoneiden välitilana, jonka kautta kuljetaan lämpimästä tilasta toiseen. Työskennellessäni Villa Skeppetissä Christine Schildt oli jo muuttanut uuteen asuntoonsa Tammisaaressa, eikä hallissa ja keittiössä ollut enää mattoja. Matot ovat mitä ilmeisimmin olleet olennainen osa tilojen käytettävyyttä, koska ilman niitä jouduin kiirehtimään tilojen läpi, jotten olisi kosketuksissa kylmän lattian kanssa. Hallin käyttötapaan viittaavat sen sisustuksen keskiössä oleva Artekin Paimio-tuoli ja sen viereisellä pöydällä oleva lankapuhelin. Kun kädessä on matkapuhelin, tuoli ei kuitenkaan houkuttele istumaan samalla tavalla kuin talon muut istuskelupaikat, vaikka siinä on ehkä vaikuttavimmat näkymät hallin ja olohuoneen yhteiseen kattoon. Sen sijaan halliin pysähtyy katselemaan hetkeksi ylös olohuoneen puolelle katoavia katon palkkeja ja kiirehtii sitten eteenpäin.

8. Williams & Bargh 2008. Van Horen & Mussweiler 2014, 74.

9. Barsalou 2008.

10. Nyrud & Bringslimark 2010, 206-07.

11. Kopec 2006, 90.

Tupakeittiön tunnelma on jotakin hallin välitilan ja muiden huoneiden kodinomaisuuden väliltä: lattian materiaali aiheuttaa mielleyhtymän siitä, että tila olisi toiminnoiltaan hallin kaltainen, mutta halliin verrattuna puuverhottu katto on arkisen alhaalla ja keittiökaluste puisine kaapinovineen viitaa kodinomaiseen arkeen. Schildtit joivat aamukahvinsa olohuoneessa takan ääressä, ehkä koska olohuoneen valoon ja avaruuteen verrattuna ruokailutila tuntuu koruttomalta, kylmältä ja etenkin aamuisin pimeältä: aurinko paistaa tupakeittiöön vasta iltapäivällä, ja tummanruskea lattia valoa heijastamattomana pimentää tilaa. Tällöin kahvikuppien kantaminen portaita ylös sohvalle ei tunnu kohtuuttomalta vaivannäöltä.

Rakennetun ympäristön tarkoitus ymmärretään hakemalla assosiatiivisesta mielestä aikaisempia esimerkkejä vastaavista paikoista[12]. Kun puhumme siitä, että jokin paikka ”tuntuu kodilta”, viittaamme kodin metaforaan ja sen mielleyhtymiin: koti on käsite, johon välittömästi liitämme suuren määrän ominaisuuksia ja tunteita. Tunnetta kodinomaisuudesta voi edistää arkkitehtuurilla esimerkiksi tukeutumalla kodin metaforaan sen stereotypian kautta: Suomessa koti on suoja etenkin kylmää vastaan, jolloin lämpimyys ja lämpimät materiaalit luovat tunnetta kodista.

12. Kahneman 2011, 50-58. Nasar 1994, 391-94.

Villa Skeppetin lähes kaikissa tiloissa käytetty parkettilattia on Suomessa kodin käsitykseen vaivattomasti yhdistyvä materiaali. Puuta on myös muun muassa sisäkatoissa, tasoissa ja ovissa. Seinät taas ovat puiset vain saunan pukuhuoneessa ja pesutiloissa – kuten perinteisessä mökkisaunassa. Lattian klinkkeri muodostaa vaikutelman, joka ei täysin sovi useimmilla suomalaisilla mielessä olevaan malliin kodin olemuksesta: erityisesti suomalaisessa perinnerakentamisessa puu on asunnon lähes kaikissa osissa käytetty materiaali, kun taas kivi ja keraamiset laatat on perinteisestikin ollut julkisissa rakennuksissa yleisempi materiaali ja kodeissa varattu märkätiloihin ja kuraeteisiin.

Stereotypialle vastakohtaisesti ympäristön lievä epätyypillisyys tai omaperäisyys voimistaa kokemusta ympäristön miellyttävyydestä. Lievästi epätyypillistä ympäristöä ymmärtääkseen on nähtävä hieman vaivaa: pieni epätyypillisyys pakottaa kognitiivisesti sitoutumaan ympäristöön hieman tavallista pidemmäksi hetkeksi, siksi ajaksi kun mieli tulkitsee nähdyn elementin ja luokittelee sen aikaisempien kokemusten perusteella asianmukaiseen kategoriaansa.[13] Elementin sopiminen kategoriaan on palkitsevaa, ja ihanteellisesti samalla kategorian määritelmä laajenee, eli siitä ymmärretään enemmän. Verrattuna stereotypiaan uutuutta ja

13. ibid.

epätyypillisyyttä on arkkitehtuurissa käytettävä harkinnalla. Mieli tarttuu hanakasti muistissa jo oleviin esimerkkeihin siitä, mitä ympäristöltä odotetaan, ja kun ympäristön olemus tai käyttötarkoitus ei kylliksi viittaa olemassaoleviin käsityksiin ympäröivästä maailmasta, syntyy epävarmuudesta seuraava negatiivinen reaktio.[14] Haluamme ahaa-elämyksiä, muttemme lannistumista. Toisinaan stereotypiat ovat asianmukaisia, koska niiden yhteydessä ympäristömme vaikuttaa miellyttävän ymmärrettävältä, vaikka mielemme toimisi automaatiolla. Erilaisten tunnelmien luominen on tasapainoilua turvallisen ja innovatiivisen välillä. Olisiko Villa Skeppetin keittiön tunnelma kodinomaisempi, jos siinä olisi ollut suomalaisille kodeille perinteisempi puulattia?

14. ibid.

Koti elvyttäjänä

Tarvitsemme olosuhteita elpymiselle, kun mielemme ovat ylikuormittuneet arjen stressistä tai uhkaavista tilanteista. Tällöin hakeudumme paikkoihin, jotka mahdollistavat suojakilpiemme laskemisen ja ihanteellisesti tarjoavat meille jotain, minkä huomassa rentouttaa tarkkaavaisuutemme. Ihanteellisesti asunnotkin voivat tarjota tilakokemuksia, jotka parhaassa tapauksessa aiheuttavat kunnioitusta ja ihmetystä, mutta vähintäänkin mahdollistavat lumoutumista, ylikuormittuneita aisteja rentouttavaa vaivatonta katseen vaeltamisista ympäristössä.

Villa Skeppetin olohuone tarjoaa asukkailleen elpymiselle otollisia kokemuksia: sen parissa on mahdollisuus elvyttävälle tunteelle lumoutumisesta ja arkipäivästä irrottautumisesta. Olennainen osa olohuoneen käyttämisen kokemuksesta liittyy sinne siirtymiseen. Vaikka todellisuudessa olohuone sijaitsee keskellä arkista elämää, sinne nouseminen muistuttaa siirtymisestä: se on esimerkki siitä, millainen voi olla niin kutsuttu ”parempi huone”[15], jonne siirryttäessä saadaan irtautua arkielämästä ja konkreettisesti nousta sen yläpuolelle. Olohuoneessa istuessaan voi asettua katse kohti hallia ja nauttia tilan hiljaisuudesta auringonvalon valaistessa iltapäivän aikana eri osia huoneesta. Itse jaksoin katsella ja piirtää olohuoneen tiiliseinäkkeitä lukemattomia kertoja, enkä ihmettele, että myös Schildtit viettivät pääosan ajastaan juuri olohuoneessa.

15. Ks. luku 2, Villa Skeppet rakennuksena, s. 85-86.

Kaikkein nautittavin näkymä Villa Skeppetissä on kuitenkin ulos olohuoneen ikkunasta. Talvella näkymä aukeaa talon edustalla olevalle merenrantapuistikolle ja Tammisaaren niemeä ympäröivälle selälle asti, mutta kesäisin kasvillisuus valtaa näkymän. Luonnonympäristöjen elvyttävä vaikutus on ilmeinen. Niiden positii-

Etenkin talvisin näkymä olohuoneen suurista ikkunoista on avoin meren suuntaan. Ikkunan edessä on nojatuoli, joka Christine Schildtin mukaan oli Göran Schildtin suosikkipaikka olohuoneessa.



vinen vaikutus niin henkiseen kuin fyysiseen hyvinvointiin on niin voimakas ja merkittävä[16], että aina kun näkymät luontoon ovat mahdollisia, ne tulee hyödyntää. Villa Skeppetin olohuoneen näkymät ovat pitkälti huoneen muuta rakennusta korkeamman sijainnin ansiota. Olohuoneen avautumisen aste on kompromissi yksityisyyden, näkymien ja julkisivusommittelun välillä. Koska näkymät ikkunoista eivät avaudu kaikkialta huoneesta, ne tekevät tilaan myös salaperäisyyttä tarjoavan elementin: ulos avautuva näkymä paljastuu askel askeleelta lähestyttäessä ikkunaa. Olohuoneen ikkunat ovat suuruudestaan huolimatta verrattain pienet suhteessa huoneen kokoon. Sohvalla istuessaan hienoimmasta näkymästä meren suuntaan ei saa nauttia kokonaisuudessaan, mutta talvisin siitä katsellessa paljastuu puiden lehvästön takaa pienemmän ikkunan kautta Tammisaaren 1600-luvulla valmistuneen kirkon torni. Göran Schildtin suosikkipaikka Villa Skeppetissä olikin nojatuolissa ikkunan ääressä, jossa istuessa koko rakennuksen edustan rantapuistikko sekä vanhan kaupungin satama ovat nähtävissä.

16. Luonnonympäristöjen positiivisia vaikutuksia on tutkittu runsaasti, ja tutkimustulokset ovat linjassa ympäristön merkittävästä ja välittömästä positiivisesta vaikutuksesta. Luonnonympäristöt parantavat huomattavasti henkisestä ja fyysisestä stressistä palautumista. Luonnonympäristöissä oleskelu parantaa kognitiivisia ja sosiaalisia kykyjä: ongelmanratkaisua, luovuutta, ja emotionaalista hallintaa itsestä. Goldhagen 2017, 137-44.

Schildtin suosikkipaikka ikkunan ääressä on ihanteellinen myös näköala-suojapaikka-teorian näkökulmasta. Ikkunasta avautuu laaja katselukulma kadulla ohi kulkevien ihmisten ja sataman suuntaan. Nojatuolissa istuessaan katselija on kuitenkin ikkunapenkin korkeuden vuoksi lähes täysin näkymättömissä, jolloin olohuoneessa tapahtuva toiminta on suojattu. Paikka tuntuu turvalliselta. Näköala-suojapaikka-teorian mukaan ihmisten taipumus suosia kyseisen kaltaisia paikkoja on hyvin perimmäinen, evolutiivinen seuraus ihmisen metsästäjä-keräilijä-aikakaudelta, jolloin ne tarjosivat ihanteelliset olosuhteet sekä ympäristön tarjoumien että mahdollisten vaarojen havaitsemiseen ja niiltä suojautumiseen.[17] Taipumuksen evolutiivinen kehitys selittää sitä, miksi ihmisistä pääosa suosii tiloja, jotka eivät ole täysin avoimia tai täysin suljettuja. Se selittää myös usein nähtävät täysin lasisten parvekekaiteiden päälle asukkaiden virittämät suojaverhot. Tulisiko turvallisen tuntuisia näköalapaikkoja luoda rakennusten aukotuksella vai asukkaiden toimesta verhoilla?

17. Appleton 1975.

Turvallinen näköalapaikka on myös Göran Schildtin työhuoneessa, jossa työpöydän ääressä istuttaessa selusta tarjoaa suojaa ja näköalat avautuvat kahdesta ikkunasta ulos sekä työhuoneen ovesta läpi hallin keittiöön asti. Schildt valitteli,[18] että työhuoneen pieni ikkuna tehtiin niin pieneksi ja niin korkealle, ettei siitä näe pihan lummelampea vaan ainoastaan puiden latvoja. Schildtin valittelu on hyvin ymmärrettävää: tuulen aiheuttama väreily veden pinnalla on juuri sellainen luonnonelementti, jonka hajamielinen katseleminen lievittää stressiä ja palauttaa kognitiivisia kykyjä[19]. Näkymien ja luonnonelementtien aiheuttamaa vetoa kuvastaa myös se, kuinka vähän olohuoneessa portaiden yläpäässä sijaitseva nurkkaus houkuttelee istumaan. Vaikka nurkkauksesta on arkkitehtuurin kannalta ihanteelliset näkymät koko olohuoneeseen sekä portaita alas halliin, paikasta ei näe ulos juuri lainkaan. Se ei ilmeisesti houkutellut myöskään Schildtejä, sillä he ovat sijoittaneet sinne Aallon suunnitteleman Paimio-tuolin koeversion, jota Christine Schildt moittii vaaralliseksi istua.

18. Göran Schildtin kirje Tore Tallqvistille 25.4.1971. Alvar Aalto -museo, kirjekokoelma.

19. Goldhagen 2017, 137-44.

Näkymien lisähyöty on luonnonvalo. Kuten luonnonympäristöillä, myös auringonvalolla on kiistämättömät ja intuitiivisesti ymmärrettävät hyödyt terveydelle. Saadessaan valita, ihmiset hakeutuvat toistuvasti tiloihin, joiden valaistus muistuttaa luonnonvaloa.[20] Luonnonvalo lievittää stressiä, parantaa mielialaa, ja vaikuttaa jopa positiivisesti ihmistenväliseen kanssakäymiseen.[21] Suurten ikkunoiden ansiosta Villa Skeppetin olohuone hyödyntää luonnonvaloa erityisen hyvin. Olohuonetta matalammalla sijaitseva ja huonekorkeudeltaan matalampi

20. ibid, 145-47.

21. Esimerkiksi kirkkaasti valaistussa huoneessa tutkimukseen osallistuneet kinastelivat hämärissä huoneissa olijoita vähemmän. Luonnonvalolla valalistussa luokkahuoneessa oppilaat keskittyivät ja käyttäytyivät paremmin, ja saivat parempia tuloksia kokeista. ibid.





Vasemmalla yllä: Olohuoneessa portaiden yläpäässä on nurkkaus, jossa on ovi parvekkeelle ja Aallon suunnitteleman Paimio-tuolin koeversio. Tuolissa on mielenkiintoiset näkymät halliin ja olohuoneeseen, muttei juuri näkymiä ulos.

Vasemmalla alla: Näkymät Göran Schildtin työpöydän äärestä avautuvat pihalle ja hallin läpi ruokailutilaan asti. Oven ollessa suljettu hallista ei kuitenkaan ole näkymiä työhuoneen kirjoituspöydän ääreen.

Alla: Pohjapiirustusote 1/200.



tupakeittiö taas vaikuttaa käyttötarkoitukseensa nähden kovin pimeältä. Makuuhuoneen ikkunan valoaukko on kutakuinkin kymmenen prosenttia huoneen pinta-alasta, ja se tekee huoneesta kovin pimeän. Vaikka Aalto laajensi makuuhuonetta sisällyttääkseen siihen tilan sohvalle, ei hämärä tila houkuttele istuskeluun – miksei istuskeluun valitsisi auringonvalossa kylpevää tilaa, kuten olohuonetta, kun siihen on mahdollisuus?

Christine Schildt kertoo kuitenkin viimeisinä Villa Skeppetissä viettäneinään vuosina oleskelleensa pääosin alakerrassa. Syynä tähän oli pääasiassa kylmyys, mutta ilmeisesti myös olohuoneen epäkodikas tunnelma. Ollessani ensimmäistä kertaa Villa Skeppetissä illalla kuvittelin ymmärtäväni yhden syyn sille, miksi yksin talossa asuvalle olohuone saattaa olla epäkodikas. Sen lisäksi, että suuri tila tuntuu autiolta kun siellä on yksin, suurta huonetta on myös vaikea valaista kunnolla, ja olohuone on siksi iltaisin kovin pimeä. Schildtit eivät ole asentaneet katosta roikkuvia valaisimia sohvaryhmän läheisyyteen, eivätkä lattialla seisovat valaisimet näytä luovan riittävästi valoa koko tilaan. Ratkaisu tuntuu kuitenkin perustellulta Villa Skeppetin olohuoneen kaltaisessa tilassa – ehkä tiiliseinäkkeiden yli niitä koskematta jatkuvat katon palkit tuntuvat olevan niin kaukana ylhäällä, ettei illuusiota halua rikkoa roikkuvalla valaisimella.

Asukkaansa elämänlaatua ja hyvinvointia edistämään pyrkivän kodin tulisi tuntua turvalliselta. Kun koemme olevamme turvassa, voimme rentoutua ja antaa mielen tehdä omiaan ilman tarvetta pysyä valmiustilassa. Villa Skeppetin kyky tarjota asukkailleen miellyttävyyttä sekä turvallisuuden ja elpymisen tunteita on erityisen tärkeä, koska talon on toimittava luovaa työtä tekevän ihmisen kotina. Maslow'n tarvehierarkian mukaan itsensä toteuttaminen ja luovuus on mahdollista vain, kun kaikki muut psykologiset ja perustarpeet on tyydytetty. Luova ajattelu on pohjimmiltaan erityisen hyvin toimivaa assosiatiivisen muistin käyttöä, ja se toimii mielen automaattisten ja intuitiivisten prosessien kautta.[22] Nämä intuitiiviset prosessit vapautuvat käytettäviksi, kun ympäristön ei alitajuntaisesti koeta aiheuttavan uhkaa, eli kun se on miellyttävä. Hyvän mielialan ja onnellisuuden onkin todettu parantavan huomattavasti kykyä luovaan ajatteluun, samoin kuin huono mieliala suorastaan estää luovaa ajattelua.[23] Ilmiö on tuttu arkielämästä: hyväntuulisena mieli tuntuu kuplivan ideoita ja ajatuksia, mutta vaikeina hetkinä ja stressaantuneena mieli on tyhjä. Tukeakseen luovaa työtä ympäristön tulee siis edesauttaa käyttäjänsä psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia.

22. Intuitiiviset prosessit mahdollistavat lukuisten erilaisten yhteyksien löytämisen asioiden välillä (luova ongelmanratkaisu). Kahneman 2011, 67-69.

23. Tutkimuksessa joukko osallistujia viritettiin hyvälle mielelle kehottamalla heitä ajattelemaan onnellisia asioita, minkä seurauksena he suorittivat luovuutta mittaavan testin (remote association test) yli kaksi kertaa paremmin neutraaliin mielialaan verrattuna. Huonolle tuulelle ikävillä ajatuksilla virittyneet osallistujat osoittivat lähes olematonta kykyä luovaan ajatteluun. Bolte et al. 2003.

4.2 TOIMIMINEN

Kodin arkkitehtuuri määrittelee sitä, mitä kodissa voi tapahtua ja mitä ei. Eri toimintaan tarkoitettujen tilojen ominaisuudet vaikuttavat siihen, kuinka todennäköisesti niitä halutaan käyttää: hakeudumme tiloihih, jotka meitä miellyttävät, ja toimimme tavoilla, jotka meille on tehty helpoksi. Kodin arkkitehtuurin tulisi mahdollistaa ja tukea sitä toimintaa, jota asukas kodiltaan toivoo. Ihanteellisesti asunto myös kannustaa toimimaan tavoilla, jotka ovat hyvinvoinnin kannalta suotuisimpia, tarjoamalla niille ihanteelliset olosuhteet.

Arkkitehtuuri ohjaa toimimaan

Ympäristöön sisältyvät pienetkin vihjeet sen mahdollisista käyttötarkoituksista huomioidaan jollakin tasolla. Esineiden ja asioiden näkeminen aiheuttaa aivoissa välittömän tiedostamattoman simuloinnin niiden käyttämisestä, ja toiminnan katseleminen simulaation samasta toiminnasta.[24] Tästä syystä nähtävillä olevien asioiden käsittely on helpompaa: kun ulko-oven näkee, siitä kulkemisen prosessoiminen on jo käynnistetty. Esimerkiksi Villa Skeppetissä pihan käyttö on helppoa, kun sinne katselee työhuoneesta tai hallista, joista nähtynä ovi pihalle on kuin käden ulottuvissa. Tällöin piha jatkuvasti muistuttaa olemassaolostaan. Yksityisen pihan käyttö on muita rakennusta ympäröivien ulkotilojen käyttöä todennäköisempää myös siksi, että rakennus avautuu sen suuntaan.

24. Jelic et al. 2016, 10-12.

Villa Skeppetin olohuone ei ainoastaan tunnu olevan muusta rakennuksesta irrallinen maailmansa, se myös näyttää olevan todellisuutta kauempana. Vaikutelma syntyy kehollisen kognition tavasta käsitellä ympäristöä: siinä tapahtuvan

toiminnan simuloiminen aiheuttaa automaattisen, alitajuntaisen arvioinnin toiminnan vaatimasta fyysisestä vaivannäöstä.[25] Toiminnan fyysiseen taloudellisuuteen pyrkivä kognitio tulkitsee siksi esimerkiksi portaiden päässä olevien tilojen sijaitsevan todellisuutta kauempana: laiska alitajuntamme vääristää todellisuutta, jotta välttelisimme turhaa työtä. Vertikaaliset etäisyydet havaitaan myös horisontaalisia suurempina.[26] Sen lisäksi, että vaikutelma tekee olohuoneesta jännittävän kaukaisen tilan, tunteella olohuoneen etäisyydestä on vaikutuksensa olohuoneen käyttöön. Sinne siirtyminen muista huoneista ei tunnu yhtä suoraviivaiselta kuin siirtyminen muiden tilojen välillä. Villa Skeppetissä työskennellessäni huomasin jahkailevani erityisen paljon muistikirjan tai kameran hakemista alakerrasta kun tarvitsin niitä olohuoneessa – alakerran tilojen välillä kulkeminen ei tuntunut yhtä työläältä vaikka itse etäisyys olisi ollut suurempi. Tunne vaivannäöstä säilyi, vaikka tiesin tiedostamattani liioittelevani etäisyyttä.

25. Barsalou 2008, 624-25.

26. Yang et al. 1999, 445-47.

Psykologisen elvyttävyyden mahdollistamisen hyödyt ilmenevät Villa Skeppetin olohuoneessa siis myös toiminnallisuuden haittoina. Villa Skeppetin arkkitehtuuri ohjaa erityisesti olohuoneen käyttämiseen: sohvaryhmässä istuskeluun ja seurusteluun, lehtien lukemiseen, ikkunasta katselemiseen ja takkatulen tuijottamiseen. Koska olohuone on niin paljon rakennuksen muita huoneita jännittävämpi ja vielä niistä etäällä, sieltä poistuminen muihin puuhiin ei aina vaikuta vaivan arvoiselta, ja olohuoneen itsenäisesti mahdollistamat toiminnat siten korostuvat muiden tilojen kustannuksella. Ratkaisu ei esimerkiksi kannusta syömään olohuoneessa tai vaikka käväisemään jääkaapilla satunnaista napostelua varten.

Schildtit oleskelivat runsaasti olohuoneessa, ja sieltä käsin tarkasteltuna esimerkiksi rakennusmassan toisella puolella sijaitseva piha ei tunnu niin helposti saavutettavalta, että se houkuttelisi satunnaisiin piipahtamisiin. Piharakennuksen yhteydessä sijaitseva kivetty paikka ruokapöydälle on myös kaukana keittiöstä, ja sinne kulkeakseen on lisäksi kierrettävä osa lummelampea. Vaikka istuskelupaikkaan paistaa iltapäivän aurinko, se on kaukana talon muista oleskelutiloista eikä sen käyttö siksi luontevasti lomitu niiden käytön kanssa. Ihanteellisesti olohuoneen arkkitehtuuri arkipäivän yläpuolelle nousevine seurustelutiloineen kykenisi yhdistymään esimerkiksi pihan luonnonympäristön tarjoamaan voimakkaaseen elvyttävään kykyyn.

Tilojen toiminnalliset tarjoumat muovaavat käsitystämme tilojen olemuksesta esittämällä miten niissä kuuluu toimia. Esimerkiksi oven olemassaolo Villa Skeppetin hallin ja tupakeittiön välillä viittaa siihen, että keittiön ja ruokailutilan

sulkeminen hallista on paitsi mahdollista, ehkä myös oletettua. Tilojen sulkemisen mahdollisuus on esimerkiksi myös pukeutumishuoneessa: oven olemassaolo viittaa siihen, että tilaan saa sulkeutua siitä huolimatta, että sen kautta kuljetaan kylpyhuoneeseen. Myös esimerkiksi työhuoneen ovi tekee tilasta nimenomaan työhuoneen, eikä kaikkien asukkaiden käyttöön tarkoitetun kirjaston. Ovi viittaa siihen, että huoneessa saa rauhoittua häiriöttömään työskentelyyn. Ympäristön elementtejä tulkitessa niitä verrataan oman kategoriansa muihin esimerkkeihin: liukuovet eivät ole yhtä tyypillinen esimerkki "oven" käsitteestä kuin saranoidut, painikkeella varustetut ovet, koska ne ikään kuin sulautuvat seinään tai jopa liukuvat seinän sisään näkymättömiin. Liukuoven esittämä toimintatarjouma ei ole esimerkiksi keittiössä tai pukeutumishuoneessa yhtä selkeä kuin työhuoneessa.

Ympäristön symbolit ja kokonaisuudet pohjustavat tai virittävät erilaisiin käyttäytymistapoihin. Keittotilan ja ruokailutilan tapa yhdistyä aiheuttaa tahattomasti tällaisen virittymisen tietynlaiseen ympäristösidonnaiseen toimintaan. Ruokailutilan ja keittotilan välillä on kiinteä kaluste, joka erottaa ruoanlaiton käryn ja mahdollisen sotkuisuuden ruokailutilanteesta. Keittotilaan johtaa keittiökalusteen aukko, joka muistuttaa ravintolan keittiön tarjoiluluukkua, ja tuo luukku virittää ruokapöydän ääressä istujat toimimaan tavalla, joka heidän näkemäänsä yhdistetään. Ravintolatilanteessa luukku on olemassa vain toissuuntaista liikettä varten: sen kautta ruoka siirtyy ravintolasaliin. Luukku erottaa keittiön ruokailutiloista, eikä sen toiselle puolelle ole tarkoitus kulkea. Kuinka paljon luontevammin kulku ruokailutilasta keittotilan puolelle tapahtuisi, jos keittokalusteet olisi voitu suunnata niin, että niiden välinen tila avautuisi ruokailijoihin päin, tai keittotilan ja ruokailutilan välissä olisi vain matala saareke ilman yläkaappeja? Toteutuneessa ratkaisussa keittiössä toimija ei ole ruokailijoiden kaltaisesti tilanteessa läsnä, toisin kuin jos kalusteen yli voisi muodostaa katsekontaktin.

Toiminta, johon ympäristö ei ohjaa

Tietoiset kognitiiviset prosessit ovat tiedostamattomia työläämpiä, ja aivot välttelevät niiden turhaa käyttöä.[27] Kognition laiskuuden vuoksi tulemme helpoimmin käyttäneeksi tiloja sillä tavalla kuin ne meille tarjoutuvat, emmekä aina käytä tietoista pohdintaa siihen, mitä sellaista voisimme tehdä, mikä ei ole tarjolla. Esimerkiksi aivan Villa Skeppetin olohuoneen yhteydessä sijaitseva parveke unohtuu, koska sinne ei ole juuri näköyhteyttä. Parveke ei ole osa olohuo-

27. Kahneman 2011, 31-38.

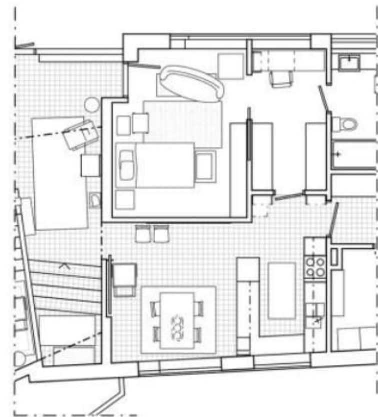




Yllä: Keittiön ja hallin välinen liukuovi hahmottuu toiminnallisuuttaan voimakkaammin esteettisenä elementtinä, joka on osa seinäpintaa.

Alla: Osittaisesta avoimuudestaan huolimatta kaittiökaluste visuaalisesti pääosin erottaa keittotilan ruokailutilasta.

Oikealla: Pohjapiirustusote 1/200.



Käynti parvekkeelle tapahtuu umpioven kautta. Parvekkeen kohdalla olevan ikkunan edessä on kiinteät hyllyt ja sälekaihtimet, minkä takia ikkunoista näkee vain pilkahduksen parvekekaidetta. Kuva 2017.



neen kokonaisuutta: sinne johtaa pieni, umpinainen ovi, eikä parvekkeelle näe niistä osista olohuonetta, joissa Schildtit yleensä oleskelivat. Parvekkeen olemassaolon voi lähes unohtaa, kun sen muistaminen vaatii tietoista ajattelua. Itse Villa Skeppetissä oleskellessani unohdin jatkuvasti parvekkeen olemassaolon, ja parvekekaiteen vilahdukselta näkeminen ikkunan sälekaihtimen takaa tuntui välillä jopa hieman yllättävältä. Christine Schildt kertoo, ettei parveketta käytetty, joten sen olemassaolo ei luultavasti ollut Schildteillekään jokapäiväinen asia. Vaikka he olisivatkin halunneet käyttää parveketta, sen puutteellinen vedenpoisto lisäksi suoranaisesti esti käyttöä, koska parveke usein lainehti vettä.

Toimivan ympäristön eräänä piirteenä voidaan pitää sitä, että sen toimintatarjoumiin ei lukeudu ei-toivottuja toimintamahdollisuuksia. Tämä pätee esimerkiksi ovien suunnitteluun:[28] hyvin suunniteltu ovi tai ovenkahva ei edes mahdollista vetämistä, jos ovi avautuu työntämällä. Ei-toivotun toiminnan estäminen voi tapahtua myös harkitulla ympäristön tarjoumien piilottamisella. Villa Skeppetissä kaikkein yksityisimmät tilat ovat visuaalisesti piilotettuja, vaikka ne sijait-

28. Don Norman käsittelee laajasti ovien toiminnallista suunnittelua teoksessaan *The Design of Everyday Things*.

sevat hyvin keskeisesti: makuuhuoneeseen on käynti hallin varsin keskeisestä osasta, mutta oven sijainti pienessä nurkkauksessa erottaa sen selvästi esimerkiksi työhuoneen sisäänkäynnistä, joka on suoralla kulkulinjalla hallista. Tupakeittiössä käynti makuuhuoneen yhteydessä sijaitsevaan pukeutumistilaan on niin ikään pienen nurkan takana ja siten näkymättömissä. Sen lisäksi, että yksityisten tilojen ovet eivät yksinkertaisesti ole suurimmasta osasta hallia tai tupakeittiötä nähtävillä eivätkä siksi tarjoudu kuljettavaksi, niiden hienovarainen piilotus myös vihjaa oven takana sijaitsevien tilojen yksityisestä luonteesta.

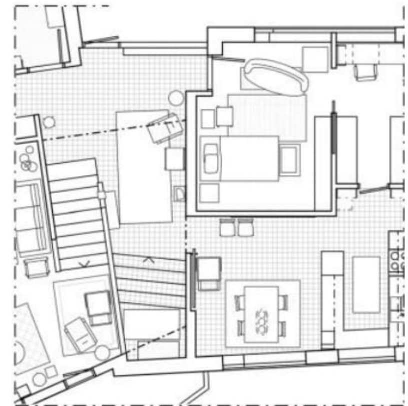
Rasitteen alla ollessaan, tai joutuessaan jatkuvasti toimimaan, kognition tietoinen, systemaattisesti ajatteleva osa (tai Haidtin vertauksen ratsastaja) väsyy, ja mielen automaattiset ja intuitiiviset prosessit ottavat toiminnan ohjakset.[29] Koska väsyneenä mieli ei ehdi tietoisesti punnita kaikkia tarjolla olevia vaihtoehtoja, tulisi kussakin ympäristössä toivotun toiminnan olla aina luontaisin, intuitiivinen vaihtoehto, jonka löytämisen eteen ei tarvitse nähdä vaivaa. Myös yksilön hyvinvoinnin kannalta edullisimman toiminnan tulisi olla aina vaivattomin tapa toimia, koska emme pysty jatkuvasti punnitsemaan toimintamme kauaskantoisia seurauksia – jos pystyisimme, tuskin esimerkiksi laiminlöisimme fyysistä kuntoamme. Tiedämme esimerkiksi, että elvyttävät ympäristöt, luonnonvalo ja mielekäs sosiaalinen kanssakäyminen rakennusten sisällä ja ulkopuolella lisäävät sekä henkistä että fyysistä hyvinvointia. Esimerkiksi näihin asioihin arkkitehtuuri voi käyttäjäänsä työntää ja houkutella, mikä edistää hyvinvointia ilman, että vaikutuksesta tarvitsee edes olla tietoinen.

29. Tietoinen mieli väsyy esimerkiksi kun joudumme tietoisesti vastustamaan jotain luontaista toimintatapaa tai impulssia, kuten ylläpitäessämme kohteliasta käytöstä suuttuneena, tai yrittäessämme tehdä vaikutuksen muihin. Kahneman 2011, 41-44.

Villa Skeppetin arkkitehtuuri tarjoaa ihanteelliset olosuhteet seurustelulle ja houkuttelee ihastelemaan rakennuksen yksityiskohtia ja geometriaa sekä olohuoneesta avautuvaa näkymää. Se ei kuitenkaan hyödynnä kaikkia niitä keinoja, joilla se voisi houkutella hyvinvointia edistävään toimintaan. Rakennusta ympäröivän luonnon tarjoamat elpymisen mahdollisuudet on hyödynnetty vain osittain, koska pihan ja olohuoneen välillä ei ole helposti kuljettavaa yhteyttä. Talon arkkitehtuuri ja maisemointi eivät myöskään tarjoa mahdollisuuksia puolijulkisessa tilassa oleskelulle, joka voisi johtaa sosiaalisiin kohtaamisiin ja siten asuinalueen ja myös kodin kokemiseen rakkaampana ja turvallisempana. Koska olohuone on erotettu talon muista tiloista kuten makuuhuoneesta, keittiöstä ja kylpyhuoneesta, sen liukuva käyttö niiden kanssa ei ole luontevaa, eikä sieltä käsin toisessa tilassa oleskelevan asukkaan kanssa pysty halutessaan vaivattomasti olemaan yhteydessä. Olohuoneen arkkitehtonisen kauneuden hyödyt jäävät siten osin käyttämättä.







Työhuoneen ovi on sisäänkäynniltä ja olohuoneen portaista selvästi nähtävissä ja keskeinen osa hallia. Työhuoneesta poiketen makuuhuoneen ovi ei hallista nähtynä tarjoudu kuljettavaksi, koska suurimmasta osaa hallia se ole nähtävissä. Myös keittiössä makuuhuoneen ovi on nurkkauksen ja keittiökalusteen piilottama. Kuvat 2017.

Pohjapiirustusote 1/200.

Toimimista rajoittavat ominaisuudet

Yleensä ympäristön ollessa ristiriidassa yksilön tavoitteiden ja tarpeiden kanssa, sitä pyritään muuttamaan. Arkkitehtuuri voi kuitenkin estää muutoksen tekemisen. Villa Skeppetissä tila, joka ei palvellut Schildtien tarkoituksia muttei myöskään mahdollistanut ongelman korjaamista, on tupakeittiö. Schildtit ovat kertoneet todenneensa taloon asetuttuaan, ettei ruokailutilan koko ollut riittävä: siinä mahtui ruokailemaan yhtäaikaisesti vain kymmenen hengen seurue, joten tila täyttyi jo läheisimmästä perhepiiristä.[30] Nykyään yleisissä keittotilan ja olohuoneen yhdistävissä asuntopohjaratkaisuissa suurien illalliskutsujen aiheuttama mahdollinen tilanpuute on ratkaistu tilojen avoimuudella. Ruokailutila on helposti levitettävissä olohuoneen alueelle muutamia kalusteita siirtämällä. Villa Skeppetin kaltaisissa huonejärjestyksen ratkaisuissa tällainen joustavuus ei ole mahdollista, koska etäisyys esimerkiksi olohuoneeseen tai jopa halliin on niin suuri, ettei se kannusta väliaikaisiin ratkaisuihin ruokapöydän sijoittamisesta.

30. Keskustelu Christine Schildtin kanssa Tammisaaressa 30.6.2017. Schildt 2003, 82.

Tilat usein suunnitellaan keskenään avoimiksi, jotta niistä välittyisi tilan ja avaruuden tuntua. Avoimet tilat myös mahdollistavat elämäntilanteiden tai tarpeiden vaihtelevuuden ottamalla huomioon mahdolliset suunnitellusta käyttötarkoituksesta poikkeavat tarpeet. On surullista, ettei Göran Schildt vanhettuaan enää pystynyt käyttämään Villa Skeppetin arkkitehtonista päätilaa, koska ei uskaltanut kulkea portaita ylös olohuoneeseen. Alakerran tilat eivät tunnu pystyvän korvaamaan olohuoneen tarjoamaa erityistä tunnelmaa, valoa tai näkymiä. Ne eivät myöskään ole sisustettavissa olohuoneen tavoin seurustelua mahdollistaviksi yksinkertaisesti tilanpuutteen takia.

Toimintaa estävä ominaisuus Villa Skeppetissä on ilmeisesti ollut myös sen vaikea lämmitettävyys talvisin. Rakennusten tärkein ominaisuus on niiden kyky suojata ihmistä ulkomaailman kielteisiltä olosuhteilta, kuten kylmältä. Sinänsä vähäpätöinen tekninen ongelma on täysin estänyt talvisin oleskelun olohuoneessa ja hallissa. Väärä lämpötila on paitsi voimakas stressitekijä, se vaikuttaa myös esimerkiksi kylmien tilojen tunneperäiseen tulkintaan. Kylmät tilat ovat epäkodikkaita, koska emme yhdistä kylmyyteen ihmissuhteidenkaan lämpimyyttä.

4.3 SOSIAALISET ULOTTUVUUDET

Kodin tulisi tarjota asukkaalleen ihanteelliset olosuhteet vaihteleviin sosiaalisiin tarpeisiin esimerkiksi kodin avoimuuden säätelyn mahdollisuudella. Sen pitäisi mahdollistaa sekä vaivaton sosiaalinen toiminta, että mahdollisuus vetäytymiseen sosiaalisesta kanssakäymisestä tai oman toiminnan kätkemiseen. Kodin mahdollisuuksien pitäisi toteutua kaikille asukkaille yhdenveroisesti. Esiintyykö koti eri asukkailleen optimaalisesti ja toteuttaako se asukkaidensa ajatusten ja arvojen kanssa yhdenmukaisia sosiaalisia olettamuksia? Asukkaasta riippuen rakennuksen arkkitehtuuri tai asema kaupunkikuvassa saattaa myös olla tähdellistä sen sosiaalisten merkitysten vuoksi.

Villa Skeppet suhteessa ulkoiseen sosiaaliseen maailmaan

Christine Schildtin kertomuksesta rakennuksen kaivatusta avautumisesta välittyy toisaalta voimakas toive yksityisyydestä ja toisaalta harmi suomalaisesta kulttuurista, jossa sosiaaliset kohtaamiset ja avoimuus ovat harvinaisia kreikkalaiseen tapakulttuuriin verrattuna.[31] Tarve yksityisyydelle toteutuu rakennuksen arkkitehtuurissa: kadun suunnasta rakennuksen sisätilat ovat lähes täysin katseilta suojatut, ja erityisesti olohuoneessa on sen korkean sijainnin vuoksi turvallinen tunnelma. Rakennuksen läntisellä julkisivulla oleva parveke taas oli Schildtien mieleen liian julkinen käytettäväksi. Schildtit myös pystyttivät pihan eteläpuolelle rakennuksen valmistuttua näköesteitä, koska rakennusmassan, piharakennuksen ja muutaman seinäkkeen tuoma yksityisyys ei tuntunut riittävältä.

31. Keskustelu Christine Schildtin kanssa Tammisaaressa 30.6.2017. Schildt harmittelee, ettei Suomessa ihmisten välillä ole samanlaista yhteyttä kuin Kreikkalaisessa kulttuurissa, jossa sosiaaliset kohtaamiset ovat yleisiä ja ihmiset alttiita jutustelemaan.





Vasemmalla: Villa Skeppetin saunarakennus ja lankkuaidat etelästä. Aidat lisättiin jälkikäteen estämään näkymiä pihalle tontin vuokratalojen suunnasta. Kuva 1970-l.

Oikealla: Yksityiselle pihalle on näkymiä idästä ainoastaan pihavajan ja lankkuaitojen välistä.

Yhden pientalon arkkitehtuurilla ei voi juuri vaikuttaa kokonaisen kaupungin tai kaupunginosan sosiaalisiin käyttäytymistapoihin. Kokonaisuudessaan rakennetulla ympäristöllä on kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa siihen, millainen käytös sosio-kulttuuristen tapojen puitteissa siinä on mahdollista ja todennäköistä. Arkkitehtuurilla voidaan esimerkiksi vaikuttaa naapureiden ja kaupunkilaisten tilaisuuksiin tutustua toisiinsa parantamalla julkisten tilojen laatua ja tarjoamalla kodin yhteydessä sijaitsevia puolijulkisia tiloja. Esimerkiksi etupihat ja patiot lisäävät naapuruston sosiaalista elämää[32] tarjoamalla asukkaille matalan kynnyksen tilaisuuksia sosialisoinnille, josta voi halutessaan vetäytyä rakennuksen yksityisyyden suojiin. Toimintaan kannustavissa ulkotiloissa ihmiset käyttävät välttämätöntä enemmän aikaa esimerkiksi ulkotilojen hoitoon,[33] mikä johtaa sosiaalisiin kohtaamisiin. Tällaiset satunnaiset sosiaaliset tapaamiset naapureiden kanssa lisäävät kiintymystä ja sitoumusta asuinpaikkaan ja tuottavat hyvinvointia.[34] Naapurien kohtaamista varten ei ole luovuttava kodin yksityisyydestä. Kodin yksityisyys ja sen saatavuus aina halutessa on pikemminkin edellytys sille, että naapureidenkin kohtaaminen ylipäätään houkuttaa.[35]

Villa Skeppetiä suunnitellessaan Aalto totesi, ettei halunnut rajata talon etupihaa esimerkiksi naapureiden tapaan pensasaidoilla: ”Emme rakenna tuollaista turhanpäiväistä yksityisalueen rajaa talonne ja tien väliin, vaan jätämme tilan

32. Hess 2008, 206.

33. Kyttä 2004, 59.

34. ibid, 19-20. Lewicka 2011, 217.

35. Kyttä 2004, 18.



Sisäänkäynnille kadulta johtavaa ajotietä lukuunottamatta piha talon edustalla ja ympärillä on nurmikkoa eikä kadun suunnassa ole oleskelupaikkoja. Kuva 1990-l.

36. Schildt 2003, 76.

avoimeksi rantaan asti. Näin talo saa paikkansa maisemassa, mikä on tärkeää."[36] Talon toteutunut edusta pihateineen ja nurmikoineen toimii pääasiassa rakennuksen arkkitehtonista ilmaisua alleviivaavana eleenä. Se ei juuri eroa talon ohi kulkevasta kadusta, joten se ei hahmotu voimakkaasti julkisena eikä yksityisenä tilana. Rakennuksen yhteydestä puuttuvat täysin puolijulkiset tilat, joissa oleskelemalla voisi halutessaan olla julkisessa tilassa tapahtuvien sosiaalisten kanssakäymisten saavutettavissa, mutta johon sisältyisi mahdollisuus halutessa vetäytyä. Tällainen voisi olla rakennuksen yhteydessä oleva ulkotila, joka olisi rajallisesti suojattu kadun suunnasta, ja jossa voisi esimerkiksi syventyä puutarhanhoitoon tai iltapäivän auringosta nauttimiseen. Toisaalta rakennuksen sisäiseltä järjestykseltä vaadittaisi tällöin sitä, että pihan yhteydessä sijaitsisi käyttötila, eikä esimerkiksi eteisen kaltainen läpikulkutila.

Olohuoneen yhteydessä oleva parveke ei ainakaan Schildteille toiminut käyttökelpoisena ulkotilana: he kokivat sen osaksi talon yksityisiä alueita, jossa rauhasta ei kuitenkaan saanut nauttia. Ohikulkijoille parveke ilmeisesti välittyi julkisen ja yksityisen tilan välisenä puolijulkisena tilana, koska he kokivat hyväksytyksi keskustella parvekkeella oleskelijoiden kanssa. Erillinen rajattu piha-alue rakennuksen edustalla olisi voinut siirtää puolijulkisen tilan rajaa kauemmas rakennuk-

sesta ja siten mahdollistaa myös parvekkeen käytön: se olisi luonut rakennuksen eteen puskurialueen, jolle kulkeminen, ja jonka yli parvekkeella olijoille puhuminen, ei olisi ohikulkijoiden näkökulmasta soveliasta, koska silloin he loukkaisivat talon territoriota. Tällaisina rajan ilmaisijoina toimivat jo pelkät materiaalirajat tai rajaava kasvillisuus, jotka nurmeen rinnastettuna toimivat territorion merkkeinä.

Puolijulkisten tilojen mahdollistaman sosiaalisen kanssakäymisen lisäksi myös alueen omistajuuden eli territorioiden merkit lisäävät asuinalueiden yhteisöllisyyden kokemusta. Ne välittävät voimakkaita, osin tiedostamattomia sosiaalisia viestejä tilojen käsitetystä käyttöoikeudesta, ja kertovat siitä, ketä alueella oleskelee. Omistajuuden merkit viestivät ihmisten läsnäolosta: esimerkiksi leikatut pihanurmet, pihakalusteet ja muut elämän merkit ovat yhteydessä asuinalueella ja siten asunnossa koettuun turvallisuuden tunteeseen.[37] Villa Skeppetin ympäristössä territorioiden ilmaiseminen tapahtuu ainoastaan aitojen avulla fyysisinä rajanvetoina, joilla piha on rajattu yksityiseksi alueeksi. Pihaa lukuun ottamatta rakennuksen ympäristössä, esimerkiksi kadun suunnasta nähtynä, ei ole elementtejä, jotka viestisivät sen omistajista.

37. Asuinympäristössä turvallisuuden tunnetta lisäävät omistajuutta ilmaisevat elementit voivat liittyä mahdollisuuteen ympäristön personalisoimiselle, kuten istutuksille ja koristelulle. Sellaisia ovat myös asuntoja palveleviksi koetut leikkipaikat, penkit tai muut rakenteet. Brunson et al. 2001.

Vaikka Villa Skeppet on huolellisesti suojattu ulkomaailman katseilta, se on silti toisinaan ollut vierailijoille avoin ja sitä on valokuvattu eri julkaisuihin. Vain makuuhuone ja pukeutumishuone ovat pysyneet suljettuina myös vierailijaryhmien käyntien ajan. Schildtien lakattua vastaanottamasta vierailijaryhmiä itse taloon he sallivat kuitenkin rakennuksen ympäristössä kulkemisen ja pihalla käymisen. Göran Schildtin Aaltoa koskevan kirjallisen työn valossa on ymmärrettävää, että hän halusi antaa myös yleisön nauttia oman talonsa arkkitehtuurista. Asetelma oli raskas Christine Schildtille, joka luultavasti otti vastuun kodin siistimisestä esittelykuntoon. Jo Göran Schildtin vielä eläessä Christine Schildt ilmaisi halukkuutensa muuttaa Villa Skeppetistä. Vaikka syyt lopulta tapahtuneeseen muuttoon ovat epäilemättä olleet monisyiset, Schildt kertoo erääksi syyksi sen, että koki, ettei Villa Skeppetissä saanut olla rauhassa. Schildt vastaa Iris Anderssonin haastattelemana kysymykseen siitä, mikä sai hänet aina palaamaan Lerokselle Villa Kolkikseen:

> ”Se on se, että minä tulen omaan kotiini. Vaikka Tammisaaressa olemme molemmat olleet rakentamassa Skeppetiä ja viettäneet siellä ihania aikoja, ei se rehellisesti sanoen ole koskaan tuntunut omalta kodilta, vaikka olen ollut mukana alusta asti. Se on Alvar Aallon syy. Hänen piirrettyään sen,

> siellä ei saa koskaan omaa rauhaa eikä elämisen jälki saa näkyä. Toimittajien tullessa minulla menee päivä, kun siivoan sisustukseen kuulumattomat tavarat pois ja koristan talon kukkasin. Täällä ei tarvitse tehdä yhtään mitään. Sitä varten olen iloinen, että pääsen Skeppetistä pois, en jaksa enää."[38]

Koti yleensä koetaan paikkana, jolta kaivataan muita tiloja enemmän mahdollisuuksia rentoutua, rauhoittua, ja palautua stressistä, uhkaavista tilanteista ja sosiaalisesta paineesta. Koti, jossa kokee tulevansa jollakin tavalla häirityksi ja jossa ei saa olla rauhassa, ei vastaa sille tavallisesti asetettuihin odotuksiin. Schildt ei kokenut Villa Skeppetissä saavansa nauttia siitä yksityisyydestä, joka hänelle olisi kuulunut, eikä ilmeisesti tuntenut täysin pystyvänsä hallitsemaan kotiaan, kun oma tapa elää kodissa ei ollut linjassa rakennuksen sisustukselle asetettujen odotusten kanssa.

Talon sisäiset sosiaaliset asetelmat

Yleensä territorioita muodostetaan myös rakennuksen sisällä. Rakennuksen jokin huone, nurkkaus tai vaikka huonekalu voidaan kokea kuuluvan vain jollekin tietylle asukkaalle. Merkittävin Villa Skeppetin sisäinen territorio on Göran Schildtin työhuone. Työhuone on rakennuksen ainoa huone, joka on suunnattu pääasiassa vain toiselle asukkaalle. Christine Schildt kertoo, että olisi hyvin voinut viettää huoneessa aikaa, mutta mieluummin oleskeli muualla. Se on ymmärrettävää, sillä työhuone oli Göran Schildtin henkilökohtaista aluetta ja siksi hänen hallinnassaan. Henkilökohtaisen alueen kautta pystymme ympäristölliseen itsesäätelyyn: voimme määritellä, millaista yksityisyyttä milloinkin tarvitsemme ja mitä ärsykkeitä haluamme sulkea pois tietoisuudestamme. Mahdollisuus yksityisyyteen on olennaista esimerkiksi psyykkisestä rasituksesta palautumisessa ja kyvyssä luovaan itseilmaisuun,[39] ja myös luovaa työtä mahdollistavana tilana työhuoneen yksityisyys on erityisen tärkeää. Göran Schildt korosti rakennuksen suunnittelun aikana työhuoneen visuaalista yksityisyyttä: hän pyysi sijoittamaan työhuoneen etelänpuoleisen ikkunan niin, ettei huoneeseen olisi näköyhteyttä hallista ikkunan kautta, ja pohti myös näköestesermin tarpeellisuutta ikkunan yhteydessä.[40]

Yksityisyyttä tarjoavien tilojen huomattavat positiiviset vaikutukset psyykkiselle hyvinvoinnille[41] selittävät sitä, miksi Christine Schildt kertoo kaivanneensa

38. Andersson 2017, 148.

39. Pedersen 1997.

40. "Jag antar -- att fönsterbredden inkluderar en vädringslucka -- vilken hindrar insyn från hallen till sittplatsen vid skrivbordet. Skulle sådan insyn trots allt konstateras när byggnadsarbeten fortskridit hinner vi ju alltid sätta upp en liten skärm[.]" Göran Schildtin kirje Tore Tallqvistille 14.7.1970. Alvar Aalto -museo.

41. Pedersen 1997.





Vasemmalla: Pohjapiirustusote 1/200.

Oikealla: Christine Schildtin työpöytä sijaitsi makuuhuoneen yhteydessä olevassa pukeutumistilassa, josta kulkee myös käytävämäinen yhteys kettiöön.

täysin omaa huonetta, vaikka hänellä oli koko rakennus käytössään. Christine Schildtillä oli kyllä tila omalle työpöydälleen pukeutumistilassa, mutta tila oli hyvin pieni eikä kovin miellyttävä verrattuna esimerkiksi Göran Schildtin työhuoneeseen, jossa työpöydän ääressä istuessaan saa olla selkä seinää kohti ja katsella kohti avaraa huonetta. Tämän lisäksi tila on kulkuväylä kylpyhuoneeseen eikä siksi yksityinen tai hallittavissa. Vapaus liikkua ja oleskella koko talossa ei väistämättä anna asukkaalle mahdollisuutta täysin toteuttaa itseään – Villa Skeppetissä voi kyllä olla yksin, mutta sen sisällä on vaikea sulkeutua omiin oloihinsa jos niin haluaa. Tuntemus tilasta niin sanottuna "henkireikätilana"[42] saattaa vaatia sitä, että siellä kokee tuntevansa ympäristönsä, eikä siellä joudu kokemaan epämiellyttäviä yllätyksiä esimerkiksi jonkun yhtäkkiä pyyhältäessä sisään. Villa Skeppetin kokoiseen taloon olisi varmasti mahtunut täysin oma huone molemmille asukkaille, mutta sen tarvetta ei ilmeisesti ymmärretty suunnitteluvaiheessa. Göran Schildt hoiti suunnitelmista kommunikoimisen Aallon kanssa, eikä mahdollinen tarve toiselle yksityiselle, suljettavalle huoneelle varmaankaan ilmennyt. Schildtit myös toivoivat tilaohjelmaltaan vaatimatonta asuntoa. On kuitenkin kohtuullista voida odottaa arkkitehdilta myös harkintaa sellaisten tarpeiden olemassaolosta, joita ei ilmaista. Villa Skeppetissä mahdollisuuden Christine Schildtin omalle huoneelle olisi voinut luoda jo vierashuoneen

42. "Henkireikätila" mahdollistaa psyykkisen arkielämän ylittämisen, jonka avulla ihminen voi "etsiä itseään" ja toteuttaa persoonaansa kokonaan. Horelli 1993, 176-77.

sijainti saunarakennuksen sijaan talon päämassassa, tai pukeutumistilan sijoittaminen yksityiseksi nurkkaukseen läpikuljettavan tilan sijaan.

Villa Skeppetin mahdollistamat toiminnat ovat eriytyneet omiin tiloihinsa sen sijaan, että ne olisivat ryhmittyneet esimerkiksi olohuoneen ympärille tai avautuisivat toisiinsa liukuvasti. Arkisten käyttötilojen sijoittaminen toisistaan etäälle mahdollistaa vetäytymisen talon sisällä, mutta hankaloittaa tilojen liukuvaa tai yhtäaikaista käyttöä. Talossa saa puuhailla rauhassa omiaan, vaikka sulkeutuminen ja vetäytyminen onkin mahdollista vain työhuoneessa. Erottelu saattaa olla ollut mieluinen esimerkiksi Schildteille, mutta joku voisi kokea yksinäisyyttä talon huoneissa, joista ei näe tai kuule muualle taloon.

Arkkitehtuurin edustamat sosiaaliset asetelmat

Myös arkkitehtuurin esteettinen arvostaminen on osittain sidoksissa kulttuuriin ja sosiaaliseen ympäristöön. Osa esteettisen miellyttävyyden kokemisesta koostuu tunteista, joita herättävät arkkitehtuurin symbolit, assosiaatiot ja merkitykset.[43] Christine Schildt kertoo, etteivät hänen naapurinsa olleet erityisen vaikuttuneita Villa Skeppetistä, tai pitivät sitä jopa rumana. Rakennuksen arkkitehtuuri ei miellyttänyt sen naapureita varmasti osaltaan siksi, että heille sillä ei ollut henkilökohtaista merkitystä samalla tavalla kuin Schildteille. Myös rakennuksen naapuritalojaan korkeampi räystäskorkeus on saattanut vaikuttaa mieltymykseen. Rakennusten suuri koko yhdistetään niiden käsitettyyn korkeampaan asemaan ja valtaan[44], mistä syystä suuri koko koetaan miellyttävänä vain kun se yhdistyy rakennuksen merkittäväksi koettuun sosio-kulttuuriseen asemaan[45]. Villa Skeppetin koko ja korkeus siis välittävät viestiä, joka tarkkailijalle ikään kuin kuvastaa rakennuksen ja siten sen omistajien merkittävyyttä. Rakennuksen kokonaisuudessa olohuoneen nostaminen muita tiloja korkeammalle korostaa huoneen tärkeää asemaa kodissa.

Villa Skeppetin huonejärjestys ja tilojen ominaisuudet mahdollistavat asukkailleen erityisen hyvin sosiaalisen elämän viettämisen ja seurustelun. Yhdessäolon ja seurustelun mahdollistava tila on nostettu rakennuksessa merkittävimpään asemaan, vaikkakin se mahdollistaa pienimuotoisen sosiaalisen kahvittelun paremmin kuin esimerkiksi illalliskutsujen järjestämisen. Rakennus tarjoaa miellyttävät olosuhteet vieraiden kanssa istuskelulle, ja vieraiden kanssa käytettävät tilat ovat myös arkkitehtonisesti kaikkein vaikuttavimpia. Seurustelun

43. Hubbard 1996, 75-78.

44. Tulkitsemme suuria ja korkeita rakennuksia metaforan kautta: odotamme hyvän, voimakkaan ja tärkeän olevan *myös fyysisesti* huonon, heikon ja vähäpätöisen yläpuolella. Schubert 2005, 1-3.

45. Kyttä 2004, 33.





Villa Skeppet ja pohjoisen puoleinen naapuritalo Snäcksundintieltä. Kadun varren talot ovat Skeppetin kaksikerroksista osaa lukuun ottamatta yksikerroksisia.

lisäksi rakennuksen arkkitehtuuri viittaa kodin merkityksiin asukkaansa edustajana. Olohuone edesauttaa asukkaidensa kotielämän puolijulkisen ulottuvuuden, sosiaalisen seurustelun esittelyä. Koska olohuone on tilallisesti ja myös visuaalisesti irrallinen muista huoneista, sen arkkitehtuuri ei ohjaa vierailijaa käyttämään niitä, eikä sieltä käsin tiedä mitä talon muissa huoneissa tapahtuu. Tästä syystä olohuone palvelee edustustilana niin hyvin: kodin yksityisten tilojen koskemattomuus säilyy, kun ne eivät ole nähtävissä, ja asukas pystyy säätelemään sitä, kuinka paljon hän kodistaan haluaa paljastaa.

Talon arkkitehtuuri viittaa kotiin yhdistettävistä merkityksistä eniten juuri kodin tehtävään asukkaansa edustajana, eikä esimerkiksi turvapaikkana. Schildtit ovatkin sisustaneet olohuoneen muista huoneista poikkeavalla tavalla asettamalla sinne suurimman osan Välimeren kulttuureja kuvastavista muistoesineistään ja rakennukseen sisältyvää Alvar Aallon perintöä kuvastavista Artekin kalusteista. Huoneen edustustilanomaisuutta kuvastaa se, että yksin Villa Skeppetissä asuessaan Christine Schildt ei enää tuntenut houkutusta viettää aikaa olohuoneessa, vaan pitäytyi rakennuksen matalammassa siivessä, joka tuntui hänestä kotoisammalta, ja jossa asumiselle tarpeelliset tilat, kuten keittiö ja kylpyhuone, olivat helpommin saavutettavissa.

4.4 HENKILÖKOHTAISET MERKITYKSET

Kiintyminen kotiin kuvastaa kodin kokemista merkityksellisenä paikkana, jonka mieltää jollakin tavalla osaksi itseä. Paikoille, joihin kiinnymme, on tyypillistä niiden syvä henkilökohtainen merkitys, joka voi olla seurausta talossa vietetystä ajasta tai esimerkiksi siihen liittyvistä henkilöistä.[46] Kiintyminen ei kaikissa tapauksissa väistämättä tarkoita sitä, että koti olisi asukkaalleen ihanteellinen. Miellymme asioihin myös vain siksi, että ne ovat meille tuttuja.[47] Arkkitehtuuri voi epäsuorasti edistää asunnon tai asuinpaikan merkityksellisyyttä mahdollistamalla asukkaille merkitysten luomisen ja itsensä ilmaisemisen kodin kautta. Kodin fyysinen ympäristö symboleineen voi myös suoraan luoda merkityksiä: ihanteellisesti koti voidaan kokea osaksi omaa paikkasidonnaista identiteettiä, jolloin se ylläpitää ja kehittää haluttua kuvaa itsestä. Arkkitehtuurilla on mahdollisuus kodin ominaisuudessa tarjota asukkaalle näitä merkityksellisiä symboleja.

46. Asuinpaikkakiintymys on prosessi, johon vaikuttavat paitsi kiintymyksen kohteena oleva paikka ja sen demografia, huomattavan paljon myös yksilökohtaiset ominaisuudet. Lewicka 2011, 209-15.

47. Kahneman 2011, 66.

Kodin personalisointi ja omistajuuden ilmaiseminen

Halu ja tapa personalisoida kotia on yksilökohtainen. Joillekin riittää mahdollisuus järjestellä kodin kalusteita tai maalata seiniä, jotkut haluavat rakentaa taloonsa jopa laajennuksia. Schildtien toinen koti Villa Kolkis Kreikassa tarjoaa mielenkiintoisen vertailukohdan Villa Skeppetiin. Schildtit ovat talon vuonna 1965 ostettuaan remontoineet ja muokanneet taloa runsaasti. He ovat tehneet lisäyksiä arkkitehtuuriin muun muassa upottamalla talon muureihin löytämiään antiikin Kreikan aikaisia koristeaiheita. Talon vehreä puutarha on kokonai-

suudessaan Schildtien itsensä istuttama, ja talon kynnyksellä on koristeellinen kiviupotus, jossa on Schildtien nimikirjaimet kreikkalaisin aakkosin sekä talon ostamisen vuosiluku. Villa Kolkis on vuosikymmenten aikana muokattu taloksi, joka kuvastaa omistajiensa, ja vain omistajiensa, historiaa talossa, eikä rakennus mitä ilmeisimmin voisi olla kenenkään muun. Tällainen kodin personalisointi on tapa ilmaista paikan omistajuutta sekä omistajiensa minuutta.

Kodin personalisointi on prosessi, joka liittää asukkaan kiinteämmin osaksi paikkaa.[48] Psykologinen, fyysinen ja taloudellinen investoiminen paikkaan tekee paikasta tutun ja antaa sille merkityksiä: paikkaan tehdyt muutokset herättävät muistoja, joiden kautta voimistuu kokemus jatkuvuudesta ja kuuluvuuden tunteesta. Koti voi toimia identiteetin rakentamisen välineenä: se muistuttaa siitä, mitä kokee olevansa, ja niistä muistoista, jotka haluaa yhdistää identiteettiinsä.

48. Kopec 2006, 131-33.

Villa Skeppetin arkkitehtuurin tapauksessa toteutuu käytäntö, joka poikkeaa täysin Villa Kolkiksen tapauksesta. Arkkitehtonisen arvonsa vuoksi Villa Skeppet koetaan fyysisesti koskemattomaksi: asukkaat eivät ehkä tiedostamattaan halua edes harkita talon arkkitehtuuria koskevia muutoksia, koska rakennuksella on asema Aallon arkkitehtuurin edustajana ja sen säilyttämiseen liittyy





Vasemmalla: Villa Kolkiksen sisäänkäynnin kiviupotus, jonka kivet Schildit ovat keränneet itse.

Oikealla: Rakenuksen pihan muureihin on upotettu Schildtien löytämiä muistoesineitä.




Villa Skeppetin täyttää erilaiset Schildtien elämäntavasta viestivät esineet. Göran Schildtin ottamia, Välimeren purjehduksista ja Schildtien Kreikan kodista kertovia valokuvia on nähtävissä sisäänkäyntiä vastakkaisessa sisäkaton otsapinnassa. Daphne-purjeveneestä on muistuttamassa päärakennuksen ja saunan välisestä katoksesta ripustettu veneen kello. Kuvat 1990-l.

siksi huomattavia sosiaalisia ja myös rahallisia paineita. Villa Skeppetissä omistajuuden ja minuuden ilmaukset ovat varsinkin Villa Kolkikseen tehtyihin muutoksiin verrattuna väliaikaisia: ne eivät yllä talon fyysiseen arkkitehtuuriin. Sisustuksensa osalta Villa Skeppetiä voi kuitenkin kuvailla runsaasti personalisoiduksi. Vilkaisulla halliin tai olohuoneeseen hahmottaa ne kiinnostuksen kohteet, jotka asukkaille ovat olleet kaikkein rakkaimpia. Rakennuksen sisätilojen pinnat on käytetty huolellisesti erilaisten omistajille merkityksellisten taideteosten ripustamiseen. Ulkoa nähtynä ainoa talon omistajuudesta ja sen asukkaista kertova elementti on nähtävissä pihalla päärakennuksen ja saunan välisessä tilassa, jossa roikkuu pariskunnan Daphne-purjeveneestä peräisin oleva kello.

Personalisointi voi olla myös tarpeesta juontuvaa. Ihminen suhtautuu ympäristöönsä aktiivisena tekijänä, joka pyrkii muuttamaan ympäristönsä olosuhteita, jos ne eivät sovi omiin pyrkimyksiin. Villa Skeppetin tapauksessa tällaista asunnon

säätelemistä edustavat pihalle jälkikäteen asennetut lankkuaidat. Aidat ovat kuitenkin pihan irrallisia elementtejä, eikä rakennuksen varsinaiseen arkkitehtuuriin ole tehty muutoksia.

On aivan ilmeistä, etteivät Schildtit halunneet koskea Aallon alkuperäiseen arkkitehtuuriin, eikä se olisi ollut heidän pyrkimystensä ja toiveidensa kanssa linjassa. He eivät silti olleet siihen täysin tyytyväisiä. Schildtit olisivat esimerkiksi voineet rakennuttaa lisähuoneen, jota Christine Schildt kertoo kaivanneensa, jos olisivat kokeneet talonsa arkkitehtuurin sallivan siihen tehtävän muutoksia. Tapauksissa, joissa kodin arkkitehtuuria ei syystä tai toisesta haluta muuttaa, onkin kodin toiminnallisuus erityisen suuressa roolissa. Jotta se ihanteellisesti edistäisi asukkaansa mielekästä elämää, sen tulisi vastata joustavasti muuttuviin tai tilanteittain vaihteleviin tarpeisiin.

Villa Skeppetin merkitykset asukkailleen

Göran Schildtille Villa Skeppetin merkitykset lienevät olleet suhteellisen sidoksissa rakennuksen arkkitehtuuriin ja siihen liittyneisiin ihmisiin. Villa Skeppetin tapauksessa arkkitehtuuri merkitsi erityisesti suunnittelijaansa. Isänsä kahdeksanvuotiaana menettänyt Schildt kertoo löytäneensä Aallosta paljon kaipaamansa isähahmon, ja pystyneensä Aallon vuonna 1976 kuoltuakin jatkamaan tähän luomaansa suhdetta kirjoitustyön muodossa.[49] Schildt kertoo Villa Skeppetillä olleen hänelle arvoa muutenkin kuin käytännön hyödyn takia: ”Tämän talon ansiosta minä olen pysyvässä yhteydessä rakkaan ystäväni kanssa, elän hänen maailmassaan, hänen hyväntahtoisuutensa ympäröimänä.”[50] Rakennuksen kyky kuvastaa asukkaalleen Aallon henkilöä epäilemättä tarkoitti sitä, että rakennuksen koskemattomuus oli osa sen merkityksiä. Rakennuksen muuttaminen olisi ehkä merkinnyt Aallon muiston loukkaamista – samaan tapaan kuin kieltäydymme menehtyneisiin läheisiimme liittyvien esineiden tuhoamisesta.

Aallon muiston lisäksi talo ilmensi Schildtin monen kymmenen vuoden pituista paneutumista Aallon elämäntyöhön ja henkilöhistoriaan. Talolla oli siis varmaankin myös merkitys sosiaalisesti sen kautta, mitä rakennuksen arkkitehtuuri hänen elämästään viesti ulkomaailmalle. Se toimi ikään kuin todisteena Schildtin ihaillen kuvaamasta arkkitehdin elämänkatsomuksesta. Schildt kirjoittaa, että talon juuri näistä syistä oli oltava Aalto-luomusten keskuudessa uniikki ja rohkea.[51] Villa Skeppet erottuukin näyttävyydellään monista muista Aallon

49. Lahti 1997, 82-83.

50. Schildt 2007, 27.

51. Schildt 2003, 84.

pientalosuunnitelmista, jotka ovat ulkoiselta muodoltaan ja sisätilojensa geometrialta yksinkertaisempia. Sen arkkitehtuuri toistaa useita Aallon tuotannolle omaleimaisia piirteitä ja siitä on löydettävissä vertailukohtia myös Aallon ylistetyimpään pientalosuunnitelmaan, Villa Maireaan. Villa Skeppetissä toteutuu myös Aallon pientaloarkkitehtuurille omaleimainen pihan käsittäminen kuin yhdeksi talon huoneista. Vaikka pihan tarpeellisuus käyttäjilleen oli ainakin toteutuneen käytön näkökulmasta vähäinen, sillä on voinut olla symbolisia merkityksiä, joiden takia sen olemassaolo on kuitenkin ollut Schildteille tärkeä.

Alvar Aalto toimi Villa Skeppetin työmaalla tehden runsaasti muutoksia työpiirustusten mukaan tehtyihin osiin rakennuksesta. Hän saattoi korjata ovien paikkoja tai käytettyjen materiaalien laatua,[52] minkä lisäksi Aalto teki suuren osan olohuoneen arkkitehtuurin lopullisista päätöksistä työmaalla ja jopa osallistui itse takan muuraamiseen. Schildt kuvailee Louna Lahden haastattelemana olohuoneen takan muuraamisen prosessia, ja toteaa: "Kaikki ne rakennukset, missä Alvar oli mukana loppuun asti, on todellisia Aallon rakennuksia."[53] Schildt myös kuvailee, että rakennukset, joiden rakentamista Aalto on itse valvonut, poikkeavat olennaisesti esimerkiksi taloista, jotka on rakennettu hänen poissaollessaan, ja toteaa: "Nyt voin iloita, että omistamme viimeisen päälle hiotun Aalto-talon.[54] Tapa, jolla Villa Skeppetin arkkitehtuuri on muotoutunut, on epäilemättä lisännyt omistajien ylpeyttä kodistaan.

Villa Skeppetin rakennushankkeeseen ryhdyttäessä Christine Schildt kertoo luottaneensa Göran Schildtin näkemykseen rakennuksen arkkitehtuurista, ja ettei hänellä ollut juurikaan toiveita siitä, mitä rakennukselta kaipasi.[55] Christine Schildtille hanke merkitsi erityisesti sitä, että hän saisi rakentaa kodin miehensä kanssa. Villa Skeppetin suunnittelutyön alkaessa Christine Schildt oli 28-vuotias, ja talo tuli olemaan hänelle ensimmäinen oma koti Suomessa lapsuuskodin, sisäoppilaitoksen ja Göran Schildtin omistamassa talossa asumisen jälkeen. Tuolloin kolme vuotta aikaisemmin pariskunnan ostama Villa Kolkis Leroksella taas oli hänen ensimmäinen täysin oma kotinsa[56]. Villa Skeppet sijaitsi hänen synnyinpaikkakuntansa tuntumassa, ja kuten Villa Kolkiksella, silläkin oli Schildtin elämässä epäilemättä suurta symboliarvoa sen merkitessä pariskunnan yhdessä rakentamaa kotia.

Christine Schildtin kohdalla Villa Skeppetin merkitykset liittyivät erityisesti sen psykososiaalisiin ulottuvuuksiin. Talon fyysiset ominaisuudet eivät hänen kokemuksessaan olleet yhtä suuressa roolissa tai ne olivat jopa merkityksettömiä:

52. Keskustelut Christine Schildtin kanssa Tammisaaressa 30.6.2017 ja Leroksella 21.-22.1.2018.

53. Lahti 1997, 75.

54. Schildt 2003, 83-84.

55. Keskustelu Christine Schildtin kanssa Tammisaaressa 30.6.2017.

56. ibid.

esimerkiksi talon arkkitehtuuriin Schildtin sanoin luonnollisesti liittyvillä Aallon suunnittelemilla kalusteilla ei ilmeisesti juuri ollut hänelle henkilökohtaista merkitystä[57]. Ne olivat ikään kuin talon arkkitehtuurin jatke, jonka hän oli valmis muuttaessaan jättämään. Myös rakennuksesta Schildt oli valmis luopumaan jo Göran Schildtin vielä eläessä.

57. Christine Schildt kertoi "saaneensa tarpeeksi Aallosta", ja ettei siksi ota muutossa mukaansa Aallon suunnittelemia kalusteita. ibid.

Talon fyysisten merkitysten sijaan koti säilöi Schildtien ihmissuhteen historiaa ja tarjosi Christine Schildtille kiintokohdan edesmenneen miehensä muistoon. Taloon sisältyi tunne parisuhteesta saadusta turvallisuudesta myös Schildtin asuessa siellä yksin. Ehkä samasta syystä kodin olemus kuitenkin Christine Schildtin silmissä muuttui Göran Schildtin menehdyttyä: erityisesti olohuone tuntui yksin liian suurelta ja epäkodikkaalta, kun taloon voimakkaimmin merkityksiä tuonut ihmissuhde oli poissa. Suuri osa paikoille antamistamme merkityksistä liittyvät juuri niihin yhdistämiimme, jollakin tavalla elämämme kannalta merkityksellisiin ihmisiin, ja ne voivat olla täysin riippumattomia paikan fyysisistä ominaisuuksista.

Taloon liittyvät merkitykset ja tunteet ovat myös eläneet elämän suunnanmuutosten aikana. Göran Schildtille talo hänen viimeisinä vuosinaan edusti varmuutta elämän jatkumisesta vielä oman kuoleman jälkeen, tietona siitä että hänen puolisonsa tulisi ylläpitämään taloa ja vaalimaan siinä vielä kiinni olevia muistoja. Christine Schildtin lopulta muutettua Villa Skeppetistä talo muistutti raskaan muuton kautta menetetystä turvasta: sen seinien tarjoamasta mahdollisuudesta hengähtää ja laskea tarkkaavaisuutensa, kun tietää mikä kodin ympäristössä odottaa.

Kiintyminen paikkaan

Schildtit ovat olleet siinä onnellisessa asemassa, että he ovat saaneet olla mukana talonsa suunnittelussa ja rakentamisessa. Vaikka Schildtit antoivat Aallolle hyvinkin vapaat kädet kotinsa suunnitteluun, he saivat myös esittää muutostoiveita ja siten konkreettisesti vaikuttaa ympäristöönsä. Pelkkä rakennusprosessissa mukana oleminen luo erityisiä tunnesiteitä rakennukseen: arvostamme enemmän asioita, jotka olemme tehneet itse[58]. Paikkoihin siis kiinnytään, kun niiden eteen tekee työtä. Schildteillä on ollut hankkeen kuluessa sekä rakennustyömaalla oleskellessaan ja toimiessaan tunne, että he ovat saaneet vaikuttaa talon ulkomuotoon, ja vähintäänkin Aallon toimintaa työmaalla seuratessaan he ovat saaneet konkreettisesti kokea talon muotoutumisen.

58. Asioiden tekemiseen upotettu vaivannäkö on oleellinen osa sitä, miksi yliarvostamme itse tekemiämme asioita. Mitä suurempi vaivannäkö, sitä arvokkaampana pidämme sen tulosta. Ariely 2010, 83-106.

Ympäristön fyysiset ulottuvuudet voivat tarjota mahdollisia merkityksiä, joiden kautta kiintymissuhde voi kehittyä. Olisiko Christine Schildtille taloon kiintyminen ollut todennäköisempää, jos sen merkitykset eivät olisi olleet vain merkityksellisiin henkilöihin liittyviä? Hänelle talon asema Alvar Aallon suunnittelemana aiheutti rasitteita arkkitehtuuriturismin negatiivisten seuraamusten vuoksi. Aallon kädenjälki talossa on siten liittynyt siihen, kuinka talo on ikään kuin riistänyt Schildtiltä yksityisyyden ja ympäristön hallinnan tunteen. Ihanteellisessa tapauksessa talon pienimmistäkin yksityiskohdista välittyvä muistutus Aallosta olisi voinut aiheuttaa positiivisia mielikuvia, joiden kautta talo olisi pysyvästi muistuttanut merkityksellisistä asioista – kuten se Göran Schildtille luultavasti on välittynyt.

59. Lewicka 2011, 216.

Kotiin kiinnytään yleisimmin, kun siinä asutaan riittävän pitkään.[59] Kotiin kiintyminen on positiivinen kierre: miellyttävässä paikassa vietetty aika ennestään voimistaa halua oleskella tärkeäksi muodostuneessa ympäristössä. Vaikka Villa Skeppet oli Göran Schildtin Tammisaaren koti neljäkymmentä vuotta ja Christine Schildtin lähes viisikymmentä vuotta, heille talosta ei muodostunut paikkaa, joka olisi houkutellut jäämään Suomeen. Villa Skeppetiin kiintymistä on saattanut hidastaa voimakas kiintyminen pariskunnan elämän muihin paikkoihin, joilla ehkä oli heille voimakkaampia henkilökohtaisia merkityksiä. Tapa kiintyä paikkoihin on myös erittäin riippuvainen henkilöstä, eivätkä suinkaan kaikki kiinny yksittäisiin paikkoihin. Meidän on myös vaikea kiintyä paikkoihin, joiden emme koe olevan linjassa identiteettimme kanssa, ja jotka eivät kuvasta arvojamme ja pyrkimyksiämme.[60] Tammisaaren ympäristössä ei ollut saatavilla sellaisia Schildtien elämäntavalle tärkeitä asioita, jotka vetivät heitä Kreikkaan, Tukholmaan tai pariskunnan kesämökille: aurinkoa ja sosio-kulttuurisia tapoja, kulttuurielämää, tai koskematonta luontoa.

60. Twigger-Ross & Uzzell 1996, 218.

Villa Skeppetiin on voinut liittyä myös ominaisuuksia, jotka eivät edistäneet Schildtien mahdollisuuksia ja halua viettää siellä aikaa. Christine Schildtin kertomuksen perusteella ilmenee vertailukohta ainakin Villa Skeppetin ja pariskunnan kesämökin välillä. Christine ja Göran Schildtin säätiön järjestämät näyttelyt houkuttelivat näyttelyvieraita kulkemaan myös Villa Skeppetin pihan ympäristössä, jolloin rakennusta ympäröivästä luonnosta nauttiminen ja toive yksityisyydestä eivät voineet molemmat toteutua. Tilannetta oli helppo paeta kesämökille, joka on vain puolen tunnin ajomatkan päässä Tammisaaresta.

Villa Skeppetiä voimakkaampia henkilökohtaisia merkityksiä Schildteille on voinut ollut esimerkiksi Villa Kolkiksella. Villa Kolkis oli osa Schildtien rakastamaa Välimeren kulttuuria. Se oli lisäksi täysin Schildtien muokattavissa ja personalisoitavissa, ja he kokivat esteetöntä vapautta ilmaista itseään talonsa kautta. Mitä suurempaa kontrollia koemme paikasta, sitä enemmän koemme sen osaksi itseämme.[61]

61. Cooper Marcus 1997, 52.

On ilmeistä, että Schildtien kaksi kotia ovat keskenään hyvin erilaisia, ja niihin siten myös kohdistuu erilaisia tunteita ja aikeita. Kodit täydentävät toisiaan tarjoamalla hyvin erilaiset fyysiset ja henkiset ympäristönsä: toinen koti on ajan myötä muuttuva kohde itseilmaisulle ja toinen kuin koru tai taideteos, jota ihailla ja vaalia. Kotien erilaiset roolit saattavat kuitenkin esittää yhden osasyyn sille, miksi Villa Skeppet ei lopulta ankkuroinut Schildtejä Suomeen. Ehkä Villa Kolkis ja Leros tarjosivat ympäristön, joka oli enemmän Schildteistä itsestään lähtöisin. Se oli heidän omin käsin muovaamansa ja kulumiselta pelastamansa, ja täynnä henkilökohtaisia merkityksiä.

4.5 YHTEENVETO

Villa Skeppetin suunnittelun alkaessa Schildtit toivoivat, että talo olisi pieni ja lapsettomalle pariskunnalle soveltuva, ja että siinä olisi rauhallinen työhuone kirjailijantyötä varten. Sen lisäksi, että nämä toiveet toteutuivat, Schildtit saivat ulkomuodoltaan näyttävän kotitalon, jonka oleskeluun tarkoitetut sisätilat ovat eteishallista lähtien vaikuttavat ja esittävät edullisessa valossa Göran Schildtin kirjailijanammattia sekä hänen työnsä yhteyksiä Alvar Aaltoon.

Villa Skeppetin kokonaisuudessa painottuu olohuoneen aseman arkkitehtoninen merkitys. Olohuone on rakennuksen ehdoton pääelementti ja tila, jossa rakennuksen arkkitehtoninen sanoma tiivistyy: rakennuksen muut tilat jäävät suuressa määrin olohuoneen ja hallin muodostaman kokonaisuuden varjoon. Olohuoneen lisäksi piha nousee merkittävään asemaan: rakennuksen muut tilat ovat suuressa määrin sijoittuneet niin, että ne reunustavat ja rajaavat yksityistä pihaa ihanteellisesti. Rakennuksen toiminnalliset ominaisuudet ovat pääosin seurausta olohuoneen ja pihan suhteen tehdyistä suunnitteluratkaisuista.

Olohuoneen sijainti rakennuksessa korostaa huoneen itsenäisyyttä raken-nuksen arkisemmista tiloista. Huoneesta muihin tiloihin kulkeminen ei tunnu suoraviivaiselta. Tilojen eriytymisen ja pääasiallisen oleskelutilan etäisyys muista tiloista johtaa siihen, ettei osa rakennuksen tiloista palvele käyttötarkoitustaan ihanteellisesti. Myöskään piha ei tarjoudu ihanteellisen vaivattomasti käytettäväksi, koska se on etäällä olohuoneesta. Koska talon keskeisin tila on muista huoneista irrallinen ja kodin muut toiminnot ovat eriytyneet omiin tiloihinsa, talon sisällä on helppo olla yksikseen. Toisaalta työhuonetta lukuun ottamatta talossa on vaikea täysin sulkeutua omiin oloihinsa, koska tilat ovat läpikuljettavia. Olohuoneen muusta

rakennuksesta irrottava huonejärjestys on nykypäivän kontekstissa vanhanaikainen ja rajoittaa olohuoneen mahdollisia käyttötapoja. Tällöin olohuone palvelee erityisen hyvin edustustilan kaltaisena paikkana sosiaalisuudelle ja yhdessäololle, ja kodin merkitys asukkaansa kuvastajana sosiaalisissa maailmoissa korostuu.

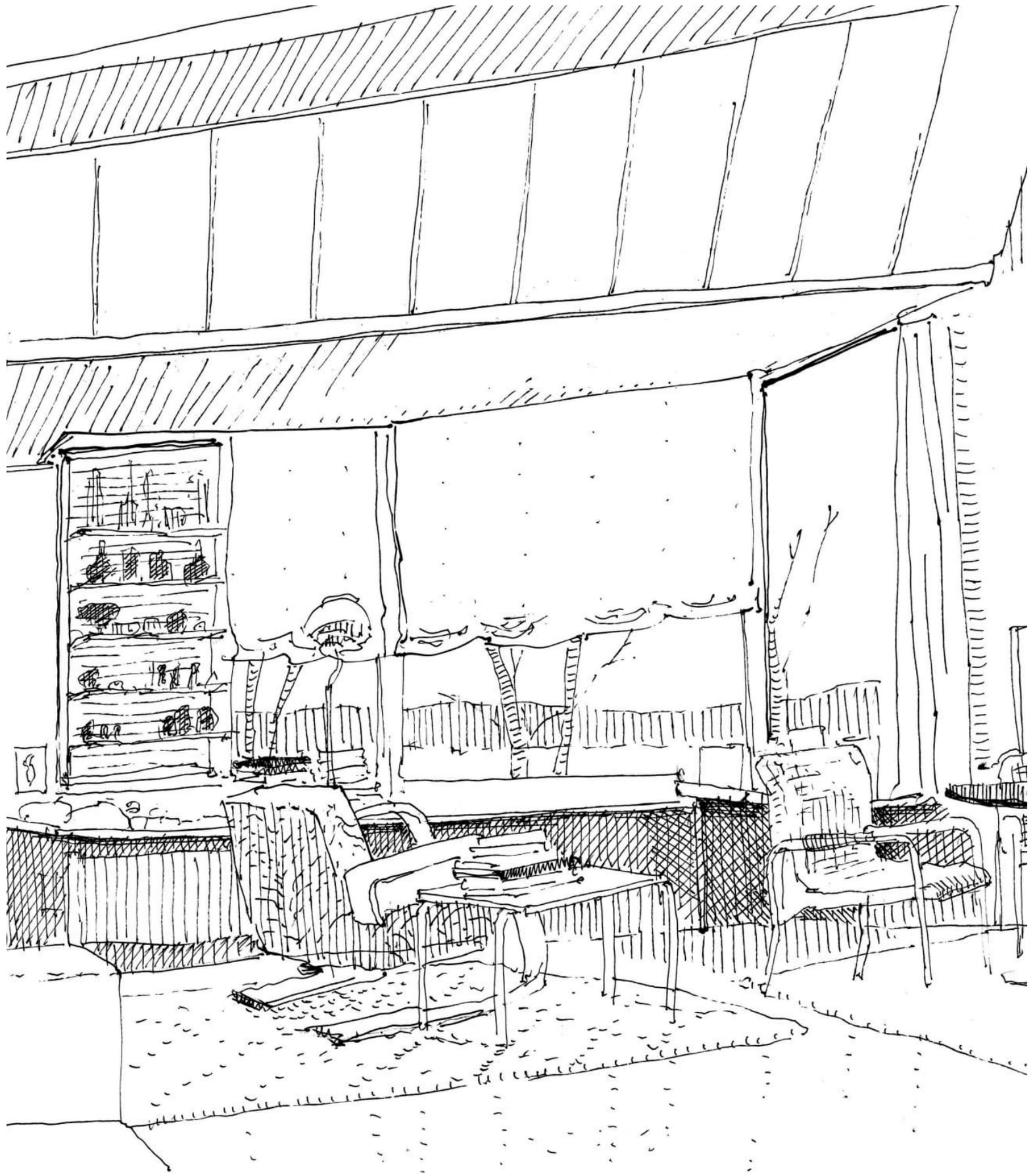
Olohuoneeseen siirtymän korostuminen ja sen eriyttäminen talon arkisemmista tiloista tekee huoneesta toisaalta paikan, jossa voi tuntea irrottautuvansa arjesta, ja sen merkitys elvyttävänä ja rentoutumisen mahdollistavana tilana on siksi merkittävä. Tilan sijoittamisella muita talon huoneita korkeammalle saavutetaan myös esteettömät näkymät talon edustan rantapuistikkoon ja merelle. Korkean sijainnin vuoksi olohuoneen sisätilat ovat paitsi ympäristöön avoimet, myös täysin ihmisten katseilta suojatut ja siksi intuitiivisesti turvallisen tuntuiset. Miellyttävät ja luontosuhteen hyödyntävät tilat tarjoavat kodin kontekstissa keinoja stressistä palautumiseen ja rentoutumiseen. Luontonäkymät ja yhteys luontoon ovat erityisen tärkeitä psyykkisen hyvinvoinnin kannalta.

Rakennuksen sisätilat ovat mielenkiintoisia ja siten miellyttäviä niiden geometrian ja materiaalivalintojen rikkauden vuoksi: ne tarjoavat luontaisesti uteliaalle mielelle katsottavaa ja tutkittavaa. Koska rakennuksessa on runsaasti nurkkauksia ja kulmauksia, se ei kuitenkaan paljastu yhdellä katsauksella. Miellyttävät ja turvallisen tuntuiset sisätilat tarjoavat hyvät olosuhteet myös luovalle työlle, joka vaatii tunnetta siitä, että voimme rentouttaa tarkkaavaisuutemme.

Rakennuksen asemassa asukkaansa hyvinvoinnin mahdollistajana Villa Skeppetin tapauksessa painottuu sisätilojen miellyttävyys ja rakennuksen mahdollisuus tarjota asukkaalleen kotiin sitoutuvia henkilökohtaisia merkityksiä. Arkkitehtuurinsa puolesta Villa Skeppet ei kaikin sille mahdollisin keinoin kannusta hyvinvointia lisäävään toimintaan, ja sen huonejärjestyksen ratkaisut tukevat varsin yksipuolisesti erilaisia käyttötarkoituksia.

Villa Skeppetin tapauksessa merkityksellistä on myös talon asema Alvar Aallon suunnittelemana. Rakennuksen merkitykset asukkailleen ovat monin tavoin sidoksissa Aaltoon, ja tämän vaikutus rakennuksessa vallitsevaan tunnelmaan, sen mahdollisuuksiin ja käyttöön on ilmeinen. Villa Skeppetin arkkitehtuuri houkutteli Aallon tuotannosta kiinnostuneita siinä määrin, että arkkitehtuurista muodostui asukkailleen jopa rasite. Arkkitehtuuriturismin vuoksi rakennuksen sulkeutuminen, yksityiselle pihalle kääntyminen ja talon sisätilojen yksityisyyden vaaliminen on perusteltua. Ratkaisun kääntöpuolena rakennuksen välittömän ympäristön karuus ei kannusta sosiaaliseen toimimiseen talon ympä-

ristössä. Rakennuksessa toistuvasti vierailevien ryhmien ja rakennuksen edessä pysähtyvien turistibussien aiheuttaman taakan ja rasitteen vuoksi on harmillista, että rakennuksen tiivis side Aallon elämäntyöhön on ollut merkityksellinen vain toiselle asukkaalle. Rakennuksen kenties merkittävimmän ominaisuuden positiiviset ja negatiiviset seuraukset ovat vaikuttaneet asukkaisiinsa siten hyvin epätasaisesti.



5 POHDINTA

Tähän diplomityöhön ryhtyessäni halusin selvittää, millä tavoin Villa Skeppet on toiminut Christine ja Göran Schildtin kotina. Onko se ollut hyvä koti, ja mikä siitä sellaisen voisi ylipäätään tehdä? Työn edistyessä tutkimuskysymykset täsmentyivät koskemaan Villa Skeppetin arkkitehtuuria sekä asukkaidensa kokemuksen kautta että hypoteettisen, keskimääräisen asukkaan näkökulmasta: Millainen asunto Villa Skeppet on ollut asukkailleen? Miten Villa Skeppet arkkitehtuurinsa keinoin edistää käyttäjänsä hyvinvointia? Ensimmäiseen kysymykseen etsin vastauksia Christine Schildtin ja Tore Tallqvistin haastattelujen, Villa Skeppetin sisustuksen dokumentoinnin ja Göran Schildtin kirjoitusten kautta. Toiseen kysymykseen vastatakseni perehdyin näiden lisäksi kirjallisuuteen ympäristöpsykologian teorioista ja tutkimustiedosta.

Keskusteltuani Christine Schildtin kanssa Villa Skeppetistä minulle kävi selväksi, että taloon liittyy ristiriitaisia tuntemuksia, eikä suhde siihen ole ainakaan Christinelle ollut helppo. Talossa asumiseen on kytkeytynyt siihen liittyvä

Alvar Aallon muisto niin hyvässä kuin pahassakin. Schildtien liikkuvainen elämä useiden eri kiintopisteiden ympärillä on vaikuttanut siihen, kuinka merkittävä paikka Villa Skeppetistä on heille ylipäätään muotoutunut.

Schildtien tarina on poikkeus kodinomistajien joukossa. Heillä on ollut mahdollisuus hakea kodissa tarvitsemiaan asioita useista paikoista: Tukholman asunto on tarjonnut puitteet kaupunkielämään ja Öbyn kesäasunto luontoelämään. Villa Kolkis on paitsi tarjonnut Schildtien pyrkimyksiin sopivan kulttuuriympäristön, myös lähes tyhjän kankaan identiteetin, muistojen ja ajatusten ilmaisulle. Ehkä tässä kontekstissa Villa Skeppetin roolia kuvastaa erityisen hyvin Christine Schildtin toteamus: ”Se oli minun kaunis kotini, kuin koru.” Myös Tore Tallqvist esittää vertauksen korusta: ”Minulle tulee [Villa Skeppetistä] mieleen Islannissa Reykjavikin Pohjoismainen kulttuuri-instituutti, joka sijaitsee pellolla, kuin yksinäinen pieni koru.” Talo on kaunis kappale, jossa voi käydä ihaillen katselemassa ympärilleen ja rentoutua kauniin arkkitehtuurin ympäröimänä. Kauneus ei kuitenkaan vaadi kokoaikaista läsnäoloa – usein riittää tieto kauniin rakennuksen olemassaolosta ja mahdollisuudesta vierailla siinä niin halutessaan.

Se, että Schildtit oleskelivat suurimman osan ajastaan muualla kuin Villa Skeppetissä, kuvastaa sitä tosiasiaa, että rakennuksen kauneus ja arkkitehtoninen laatu on vain yksi niistä ominaisuuksista, joiden perusteella yleensä valitsemme paikkamme asua. On ilmeistä, ettei Villa Skeppet ole ollut asukkailleen ihanteellinen koti kodin varsinaisessa merkityksessä. Se on kuitenkin mahdollistanut asukkaidensa liikkuvaisen elämäntavan, ja se on ollut merkityksiä täynnä ja sen vuoksi itsessään arvokas. Ehkä Villa Skeppet antoi asukkailleen lopulta pitkälti sitä, mitä he halusivat: mahdollisuuden muistamiselle talon kontekstissa, ja kyvyn lähteä.

Tulosten pohdinta

Villa Skeppetiä tutkiessani minulla oli ainutlaatuinen tilaisuus dokumentoida talon syntytarinaa ja tallentaa niitä kokemuksia, joita hankkeesta Tore Tallqvistilla ja Christine Schildtillä on. Haastattelut kuvastavat Villa Skeppetin ainutlaatuista syntyprosessia ja sitä henkilökohtaista kokemusta, joka Alvar Aallon suunnittelemassa pientalossa asuminen on ollut. Sain dokumentoida myös ne elämän jäljet, joita talon alkuperäiset asukkaat ovat taloonsa sisustuksen muodossa jättäneet, ja jotka olennaisesti kertovat sen käytöstä ja historiasta.

Etsiessäni vastauksia työn alkuvaiheessa esittämiini kysymyksiin minulle kävi selväksi, etteivät välineeni ja käytettävissä oleva aika antaisi minulle mahdollisuutta täysin vastata niihin. Osa kodin ominaisuuksiin liittyvistä kysymyksistä on niin henkilökohtaisia ja niin paljon kokijasta riippuvaisia, ettei niiden käsittely olisi ollut millään tavalla mielekästä diplomityön kontekstissa.

Työn kuluessa aiheesta heräsi paljon kysymyksiä, joihin vastaamisen olen joutunut jättämään aiherajauksen ulkopuolelle. Rakennus tarjoaa mahdollisuuksia jatkotutkimukselle esimerkiksi Aallon tuotannon kontekstissa. Olen verrannut Villa Skeppetiä Aallon muuhun tuotantoon hyvin suppeasti, enkä ole juurikaan käsitellyt Aallon suunnitteluideologiaa Villa Skeppetin tapauksessa tai laajemmin. Myös rakennuksen suhteuttaminen aikansa kontekstiin on pitänyt jättää käsittelyn ulkopuolelle. Arvioidessani asukkaiden kokemuksia Villa Skeppetistä olen painottanut erityisesti haastattelun kautta tallentamaani Christine Schildtin kertomusta, mutta jättänyt esimerkiksi Göran Schildtin arkiston lähteiden ulkopuolelle. Ympäristökokemuksen osa-alueiden käsittely on tämän diplomityön puitteissa vain pintapuolinen, ja kukin osa-alue tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia tarkemmalle jatkotutkimukselle ja empiiriselle testaamiselle. Myös estetiikan näkökulma rakennuksen arkkitehtuurista on esittämättä.

Työssä esittämäni huomiot kuvaavat osittain Villa Skeppetin asukkaiden vuosien aikana muodostuneita kokemuksia talostaan, ja osittain omia havainnointejani. Christine Schildtin kodistaan kertomat asiat ovat olleet erityisen merkittäviä johtopäätöksille. Talossa asumatta on vaikea ymmärtää esimerkiksi sitä, miksei Villa Skeppetin olohuoneessa viettäisi kaikkea käytettävissä olevaa aikaa, kun se tilallisesti on niin hieno. Haastattelu kuitenkin kertoo siitä, kuinka ympäristömme arkkitehtoninen vaikuttavuus lakkaa ajan kuluessa sykähdyttämästä ja tilojen käytännöllisyys saa suuremman merkityksen.

Rakennusta tutkiessani saamani tulokset ovat väistämättä jossain määrin subjektiivisia. Kiinnitän huomiota asioihin, jotka ovat omasta mielestäni merkityksellisiä, ja arvioin rakennuksen ominaisuuksia omista arvoasetelmistani käsin. Myös työhön ryhtymisen olosuhteet ovat väistämättä vaikuttaneet sen tuloksiin: taustatietojen perusteella tiesin, ettei Villa Skeppet ollut Schildtien elämässä niin merkityksellinen kuin itse rakennettu koti voi parhaassa tapauksessa olla. Keskustellessani Christine Schildtin kanssa kävi nopeasti ilmi, etteivät Schildtit viettäneet Villa Skeppetissä pitkiä ajanjaksoja, eikä hän ollut erityisen kiintynyt

taloon. Lähdin siis osin etsimään vastausta siihen, miksei Villa Skeppet pystynyt Aallon toiveiden mukaisesti tuomaan Schildtejä takaisin Suomeen. Tästä lähtökohdasta talon negatiiviset ominaisuudet tuntuivat olevan yliedustettuina, koska ne vastasivat kysymykseen. Rakennusta ilman näitä lähtöasetelmia tutkineelle, tai jonkin toisen asukkaan tapauksessa arvioineelle Villa Skeppet olisi saattanut näyttäytyä täysin eri valossa. Uskon, että löydökseni olisivat olleet hyvin erilaisia, jos olisin voinut keskustella myös Göran Schildtin kanssa, ja varsinkin, jos olisin keskustellut ainoastaan hänen kanssaan.

Ihmisellä on taipumus vaikean kysymyksen kohdatessaan tiedostamattaan korvata kysymys helpommalla kysymyksellä.[1] Etsiessäni vastausta kysymykseen "Oliko Villa Skeppet hyvä koti asukkailleen?" ajauduin tahattomasti usein pohtimaan kysymystä "Olisiko Villa Skeppet ollut hyvä koti minulle?" En uskalla kuitenkaan astua Villa Skeppetissä asuneiden asemaan, koska en voi olla varma siitä, että omat toiveeni, tarkoitusperäni ja taipumukseni ovat samanlaiset kuin heillä. Voin esittää todennäköisiä yhteyksiä Villa Skeppetin ominaisuuksien ja talon käyttäjän toiminnan välillä, mutten voi täysin tietää tekevätkö nuo seuraukset asunnosta väistämättä *kokijalleen* paremman tai huonomman, koska rakennuksen onnistuneisuutta arvioin omien sosio-kulttuuristen tapojen ja arvojen ymmärrykseni näkökulmasta.

1. Kahneman 2011, 97-104.

Katsaus laajempaan kontekstiin

Vaikean kysymyksen sijaan helpompaan kysymykseen vastaaminen hallitsee elämäämme myös tämän diplomityön ulkopuolella. Kysymys "Pitäisivätkö ihmiset tästä ympäristöstä?" on haastava, ja siihen vastaaminen vaatii syväluotaavaa analyysiä ihmisten sanotuista ja sanomattomista mieltymyksistä. Sen sijaan kysymys "Pidänkö minä tästä ympäristöstä?" on vastattavissa välittömästi yhdellä sanalla ilman ajattelutoiminnan suurta vaivaamista. Diplomityön työstämisen aikana minulle kävi selväksi, miten monimutkainen ihmisen suhde kotiinsa voi olla. Tutustuessani kirjallisuuteen ympäristöpsykologiasta sain tietää hetki hetkeltä enemmän kuinka vähän tiedän, kuinka vähän tiedämme ylipäätään, ja kuinka vähän on mahdollista tietää nykyisen tiedon valossa. Emme ole täysin sisäistäneet sen toteamuksen merkitystä, että ihmiset ovat erilaisia ja heillä on erilaiset toiveet ympäristöstään. Miten voisimme tietää satunnaisesta, meille tuntemattomasta ihmisestä niin paljon, että osaisimme suunnitella hänelle kodin?

Tämän tiedon valossa voin yhtyä toteamukseen, ettei arkkitehti voi ongelmitta asettua hypoteettisen asukkaan asemaan arvioidakseen, millainen asunto tälle olisi toimivin. Jotta voisin suunnitella yksityiselle ihmiselle asunnon, minun on ensin tutustuttava hänen ajatuksiinsa, tapoihinsa ja arvoihinsa. Koska mahdollisia suunnitteluratkaisuja on loputon määrä, jokaisen valinnan on oltava tiedostetun tai tiedostamattoman arvopainotuksen tulos, emmekä voi olla täysin varmoja siitä, että rakennuksen käyttäjä toivoo ympäristöltään sitä, mitä uskomme hänen toivovan. Meillä ei aina myöskään ole perustelua käsitystä siitä, millaisilla suunnitteluratkaisuilla pystyisimme optimaalisesti edistämään asukkaan hyvinvointia. Toisaalta silloin kun intuitiivinen käsityksemme on linjassa tutkimustiedon kanssa, hyötyisimme konkreettisista perusteista päätöksillemme. Rakennuksen tilaajan ei voida olettaa olevan vihkiytynyt suunnitteluratkaisujen kauaskantoisiin seurauksiin rakennuksessa tapahtuvalle toiminnalle tai sen yhteydessä koetuille tunnelmille ja niiden psykologisille seurauksille.

Kodin suunnittelulla on merkityksensä pyrkiessämme mahdollistamaan kanssaeläjillemme ihanteelliset olosuhteet, joista käsin tavoitella hyvää elämää. Tutkimustietoon pohjaava käsitys miellyttävien tilojen vaikutuksista niissä koettuihin tunteisiin alleviivaa myös arkkitehtuurin roolia onnellisuuden tavoittelussa: ollessamme hyvän ympäristön ympäröimänä maailma kokonaisuudessaan näyttäytyy positiivisempana. Kun ympäröivä maailma on meille hyvä, mekin olemme hyviä sitä kohtaan. Vaikka psykologisten tutkimusten yksinkertaistetussa asetelmassa ”hyvä ympäristö” yleensä merkitsee esimerkiksi luonnonvaloa tai hyväkuntoisuutta, todellisuudessa hyvän määritelmää on etsitty vuosisatoja ja etsitään edelleen. Tutkimus kuitenkin korostaa näiden arkkitehtonisten pyrkimysten tärkeyttä.

Hyvän asunnon tai kodin ominaisuuksia arvioitaessa useissa yhteyksissä erittäin tärkeänä piirteenä esiin nousee termi ”yhteensopivuus”. Kodin tarjoamien ympäristöjen ja päämäärien on oltava asukkaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaiset. Koti voi olla yhteensopiva asukkaan mieltymysten, tarpeiden ja toiveiden kanssa konkreettisista lähtökohdista, kuten eri tilojen miellyttävyydestä ja toimivuudesta, abstrakteihin kokonaisuuksiin kuten talon fyysisesti tai aineettomasti ilmeneviin merkityksiin. Koti voi olla kyllä ihanteellinen – mutta jollekin toiselle asukkaalle. Jos emme voi olla varmoja siitä, mikä hypoteettisen asukkaan tarpeiden kanssa olisi yhteensopivin ympäristö, varmin ratkaisu on antaa ympäristö asukkaan itsensä hallittavaksi ja säädeltäväksi.

Suuri osa Villa Skeppetiä tarkastellessani esiin nousseista seikoista on intuitiivisesti ymmärrettävissä: on ilmeistä, että osa talon vetoavuudesta muodostuu sen ikkunoista avautuvista luonnonnäkymistä ja arkkitehtuurin monimuotoisuudesta. Ymmärrämme kokemuksesta myös, että mieluusti oleskelemme kotonamme ilman tunnetta toimintaamme seuraavista silmäpareista, ja että henkilökohtaisten esineiden levittelyllä otamme asuntomme haltuun ja koemme sen omaksemme. Kuvaillessani Villa Skeppetiä asumisen kokemuksen muovaajana ja ohjaajana, osa esittämistäni seikoista on kuitenkin aiheuttanut epäilyksiä myös itsessäni. Kokemusperäisesti ei ole ymmärrettävissä, että itsekin toimin suuresti tavoilla, joiden syyt eivät ole minulle tiedossa, ja että suuri osa toiminnastani johtuu rakennetun ympäristöni ominaisuuksista. Kognition tiedostamattomien prosessien tapauksessa epäluulo ei kuitenkaan ole vaihtoehto: tutkimustulokset viittaavat siihen, että toimimme irrationaalisesti, uskoimme sitä tai emme.

Asunnon arkkitehtoniset ominaisuudet vaikuttavat siihen, millaista elämää siinä eletään. Rakennetussa ympäristössä eläessämme tulkitsemme maailmaa sen kautta, mikä meitä ympäröi, ja muodostamme käsityksemme meiltä odotettavasta toiminnasta sen kautta, mitä ympäristömme sallii. Koska emme ole aina itse tietoisia siitä, millainen toiminta meille on pitkällä tähtäimellä hyväksi, kodin arkkitehtuurin tulisi työntää meitä sellaista kohti. Yksilön psyykkiselle ja ruumiilliselle hyvinvoinnille tutkitusti edullisen toiminnan tulisi olla mahdollisimman vaivatonta, jotta sellaiseen alitajuntaisesti tulisi sitoutuneeksi. Rakennusten pitäisi houkutella meitä esimerkiksi nauttimaan luontoyhteydestä ja sosiaalisista maailmoistamme. Kodin tulisi myös viestiä meille, että saamme etsiä itseämme ja kuvastaa sitä, mitä olemme. Koti voi tukea asukkaansa psyykkisiä pyrkimyksiä mahdollistamalla itseilmaisun kodin arkkitehtuurissa esimerkiksi asunnon personalisoinnin keinoin. Asukkaiden arkkitehtuuriin tekemät muutokset ja jättämät elämän jäljet eivät ole niinkään tahroja koskemattomassa ympäristössä, vaan kertovat eletystä ympäristöstä, jonka asukkaat ovat ottaneet omakseen. Muutoksiin sopeutuva asuntorakentaminen myös sallii pitkäaikaisen oleskelun samassa asunnossa tai samalla alueella, jolloin asuntoon on aikaa kiintyä.

Arkkitehtuurin eleettömyyteen, puhtauteen ja ärsykkeiden vähäisyyteen pyrkivät tavoitteet eivät kaikissa tapauksissa aja asiaansa arkkitehtuurin laadun merkkeinä. Sen valossa, että miellyttävinä koettavat ympäristöt ovat yleensä visuaalisesti rikkaita ja monimutkaisia, voidaan arvioida kriittisesti teollistumisen jälkeistä ja modernistisessa arkkitehtuurissa tavallista suuntausta pelkistykseen,

teolliseen esivalmistamiseen ja eri rakennusosien vakioratkaisuihin. Tutkimustulokset puhuvat myös luonnonmateriaalien ja jopa luonnossa esiintyvien muotojen, kuten kaarevien muotojen ja symmetrian, puolesta. Arkkitehtuurin monimuotoisuudesta ja materiaalien luonnollisuudesta seuraavan miellyttävyyden haaste on sen toteuttaminen kustannuksiltaan kestävänä.

Villa Skeppetin kertomus tarjoaa kiinnostavan näkökohdan huippuarkkitehtuurikohteessa asumiseen. Suuren yleisön mielenkiintoa herättävässä talossa asumatta ei voi täysin kokea miltä tuntuu jatkuvasti kohdata kotiinsa suuntautuvia uteliaita katseita, ja millainen taakka on toistuvasti mahduttaa oma koti siihen muottiin, millaista huippuarkkitehtuuria edustavilta kodeilta odotetaan. Missä määrin voidaan odottaa, että arkkitehtuuriturismi ja uteliaisuus saavat haitata ihmisen perimmäistä tarvetta ympäristönsä hallitsemiseen ja yksityisyyteen? Onko väärin olettaa, että huippuarkkitehtuurikohteiden asukkaat ovat valmiita avaamaan kotinsa ovet vierailijoille?

Alvar Aallon suunnittelemassa pientalossa asumisesta seuraa myös tunne kodin tietynlaisesta koskemattomuudesta. Olemme usein niin tottuneita huomioimaan rakennuskannan rakennushistoriallista arvoa, ettemme edes harkitse Villa Skeppetin kaltaisiin rakennuksiin tehtävän muutoksia. Pientalojen tapauksessa kodin koskemattomuus saattaa kuitenkin olla ongelmallista taloon kiintymisen kokemisen kannalta. Kodissa, joka antaa vapauden korjata, muokata, koristella ja yksilöllistää, koemme paitsi vapautta ja hallinnan tunnetta ympäristöstämme, myös hyvinvoinnin kannalta välttämätöntä tunnetta siitä, että saamme toteuttaa itseämme ja ilmaista sitä, mitä olemme. Jos emme voi toteuttaa ja ilmaista itseämme kodissa, meidän on löydettävä sille vaihtoehtoinen paikka. Taipumuksemme kiintyä paikkoihin, jotka kuvastavat meitä personalisointinsa, sisustuksensa ja tehtyjen muutosten kautta, asettavat kyseenalaisiksi esimerkiksi kiinteiden kalusteratkaisujen hyödyllisyyden muissa kuin tilapäisissä asunnoissa, ja puhuvat puolivalmiiden asuntojen puolesta, joissa voimme tehdä ympäristöstämme itsemme näköisen.

Tästä näkökulmasta huippuarkkitehtuuri asuinympäristönä herättää mielenkiintoisia kysymyksiä ihmisen kotiin sidotun psyykkisen hyvinvoinnin ja arkkitehtuurikulttuurin suhteesta. Käsitämme huippuarkkitehtuurin valmiiksi tuotteeksi, jolla on itsessään arvoa sen takia, mitä se edustaa – rakennustaiteellista historiaa, suunnittelijaansa, tai vaikka ideologiaa. Edistäisikö kotona kokemaamme hyvinvointia se, jos kulttuurimme käsittäisi myös huippuarkkitehtien

suunnittelemat asuintalot valmiin tuotteen sijaan alustoina, joille asukas itse luo kotinsa, haluamine muutoksineen? Tällöin päätös rakennuksen koskemattomuudesta olisi asukkaalla itsellään, ilman ulkoista painetta suhtautua kotiin osana rakennushistoriallista tai kulttuurista jatkumoa.

Villa Skeppet on kaunis rakennus ja myös Alvar Aallon tuotannon kontekstissa hyvin mielenkiintoinen. Hallista portaiden nouseminen ylös olohuoneeseen ja avaran tilan paljastuminen kokonaisuudessaan vasta portaiden ylimmällä askelmalla on tilakokemus, josta jaksoin vaikuttua kerran toisensa jälkeen. Kotina Villa Skeppetistä kuitenkin kertoo se tosiasia, ettei olohuone kauneudestaan huolimatta houkutellut asukastaan kylliksi. Kauneinkin talo voi olla kotina riittämätön, jos siitä puuttuu jokin vaistojamme puhutteleva ulottuvuus. Jotta asunnon arkkitehtuuri yltäisi siihen positiiviseen vaikuttavuuteen, johon sillä on mahdollisuus, meidän on ymmärrettävä, mistä tuollaiset intuitiivisesti ymmärtämämme ulottuvuudet muodostuvat.



LÄHTEET

Andersson, Iris. 2017. *Leros ja Villa Kolkis – esseitä merkityksellisyydestä*. Diplomityö. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Arkkitehtiosasto.

Appleton, Jay. 1975. *The experience of landscape*. Lontoo: Wiley.

Ariely, Dan. 2010. *The upside of irrationality*. New York: HarperCollins.

Barry, Joseph A. 1953. "Report on the battle between good and bad modern houses." *House Beautiful* 95: 266.

Barsalou, Lawrence W. 2008. "Grounded cognition." *Annual Review of Psychology* 59: 617-45.

Bell, Paul A., Thomas C. Greene, Jeffrey D. Fisher, & Andrew Baum. 1996. *Environmental psychology*. 4. painos. Orlando, Florida: Harcourt Brace College Publishers.

Bolte, Annette, Thomas Goschke, & Julius Kuhl. 2003. "Emotion and intuition: Effects of positive and negative mood on implicit judgments of semantic coherence." *Psychological Science* 14 (5): 416-21.

Brown, Graham, & Robert Gifford. 2001. "Architects predict lay evaluations of large contemporary buildings: Whose conceptual properties?" *Journal of Environmental Psychology* 21: 93-99.

Brunson, Liesette, Frances E. Kuo, & William C. Sullivan. 2001. "Resident appropriation of defensible space in public housing: Implications for safety and community." *Environment and Behavior* 33 (5): 626-52.

Churchman, Arza. 2002. "Environmental psychology and urban planning: Where can the twain meet?" Teoksessa *Handbook of environmental psychology*, toim. Robert B. Bechtel, Arza Churchman, 191-200. New York: John Wiley & Sons, Inc.

Cinn, Eungee, Jaeyoon Jung, Sangwon Lee, & Jin Yan. 2015. "Using an eye tracker to study three-dimensional environmental aesthetics: The impact of architectural elements and educational training on viewers' visual attention." *Journal of Architectural and Planning Research* 32 (2): 145-67.

Clayhills, Henrietta, ohjaus. 2015. *Dok: Tipu - naisen valinnat*. Långfilm Productions. Yle Fem. Dokumentti, 54 min. https://areena.yle.fi/1-2314178. Viitattu 30.1.2018

Cooper Marcus, Clare. 1997. *House as a mirror of self: Exploring the deeper meaning of home*. 2. painos. Berkeley, California: Conari Press.

Cuff, Dana. 1991. *Architecture: The story of practice*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Cuthbert, Alexander R. 2007. "Urban design: Requiem for an era – review and critique of the last 50 years." *URBAN DESIGN International* 12: 177-223.

Dolan, Ray. 2002. "Emotion, cognition, and behavior." *Science (Washington)* 298 (5596): 1191-94.

Dosen, Annemarie S., & Michael J. Ostwald. 2017. "Lived space and geometric space: Comparing people's perceptions of spatial enclosure and exposure with metric room properties and isovist measures." *Architectural Science Review* 60 (1): 62-77.

Fawcett, William, Ian Ellingham, & Stephen Platt. 2008. "Reconciling the architectural preferences of architects and the public." *Environment and Behavior* 40 (5): 599-618.

Gibson, James J. 1986. *The ecological approach to visual perception.* New York: Lawrence Erlbaum Associates, Psychology Press.

Goldhagen, Sarah Williams. 2017. *Welcome to your world: How the built environment shapes our lives.* New York: HarperCollins Publishers.

Goodwin, Marc. 2016. *Architecture's discursive space: Photography.* Väitöskirja. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Median laitos.

Haidt, Jonathan. 2012. *The righteous mind: Why good people are divided by politics and religion.* New York: Pantheon Books.

Haidt, Jonathan. 2006. *The happiness hypothesis: Putting ancient wisdom and philosophy to the test of modern science.* Croydon: Arrow Books.

Hess, Paul M. 2008. "Fronts and backs: The use of streets, yards, and alleys in Toronto-area New Urbanist neighborhoods." *Journal of Planning Education and Research* 28 (2): 196-212.

Hipeli, Mia, toim. 2009. *Villa Skeppet, Tammisaari.* Alvar Aallon arkkitehtuuria n:o 15. Jyväskylä: Alvar Aalto -säätiö.

Hipeli, Mia, toim. 2003. *Alvar Aalto ja Tammisaari.* Tammisaari: Ekenäs Tryckeri Ab.

Horelli, Liisa. 1993. *Asunto psykologisena ympäristönä: Asujan ja asunnon vuorovaikutusta koskeva tutkimus pientalojen itsesuunnittelukokeilun valossa.* Väitöskirja, Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto.

van Horen, Femke, & Thomas Mussweiler. 2014. "Soft assurance: Coping with uncertainty through haptic sensations." *Journal of Experimental Social Psychology* 54: 73-80.

Hubbard, Phil. 1996. "Conflicting interpretations of architecture: An empirical investigation." *Journal of Environmental Psychology* 16: 75-92.

Jelic, Andrea, Gaetano Tieri, Federico de Matteis, Fabio Babiloni & Giovanni Vecchiato. 2016. "The enactive approach to architectural experience: A neurophysiological perspective on embodiment, motivation, and affordances." *Frontiers in Psychology* 7 (481).

Kahneman, Daniel. 2011. *Thinking, fast and slow.* Lontoo: Penguin Books.

Kaplan, Rachel & Stephen Kaplan. 1989. *The experience of nature : A psychological perspective.* Cambridge: Cambridge University Press.

Kolehmainen, Aila, & Esa Laaksonen, toim. 2002. *Drawn in sand: Unrealised visions by Alvar Aalto.* Helsinki: Alvar Aalto Museo.

Kopec, Dak. 2006. *Environmental psychology for design.* New York: Fairchild Publications Inc.

Korpela, Kalevi M., Terry Hartig, Florian G. Kaiser, & Urs Fuhrer. 2001. "Restorative experience and self-regulation in favorite places." *Environment and Behavior* 33 (4): 572-89.

Kyttä, Marketta. 2004. *Ihmisystävällinen elinympäristö: Tutkimustietoa ja käytännön ideoita rakennetun ympäristön suunnittelua varten*. Helsinki: Rakennuspaino Oy.

Kyttä, Marketta, Anna Broberg, Tuija Tzoulas, & Kristoffer Snabb. 2013. "Towards contextually sensitive urban densification: Location-based softGIS knowledge revealing perceived residential environmental quality." *Landscape and Urban Planning* 113: 30-46.

Laaksonen, Esa, Mia Hipeli, Pekka Korvenmaa, Markku Lahti, & Timo Tuomi, toim. 2003. *The Aalto House 1935-36*. Alvar Aalto Architect. Vol. 6. Helsinki: Alvar Aalto Academy.

Lahti, Louna. 1997. *Alvar Aalto: Ex intimo - aikalaisten silmin.* Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Lang, Jon. 1987. *Creating architectural theory - the role of the behavioral sciences in environmental design.* New York: Van Nostrand Reinhold Company Inc.

Lee, Spike W. S. 2016. "Multimodal priming of abstract constructs." *Current Opinion in Psychology* 12: 37-44.

Lewicka, Maria. 2011. "Place attachment: How far have we come in the last 40 years?" J*ournal of Environmental Psychology* 31: 207-30.

Mallett, Shelley. 2004. "Understanding home: A critical review of the literature." *The Sociological Review* 52 (1): 62-89.

Marshall, Stephen. 2012. "Science, pseudo-science and urban design." *URBAN DESIGN International* 17: 257-71.

Maslow, A. H., & N. L. Mintz. 1956. "Effects of aesthetic surroundings: Initial effects of three aesthetic conditions upon perceicing "energy" and "well-being" in faces." *Journal of Psychology* 41: 247-54.

Meier, Brian P., David J. Hauser, Michael D. Robinson, Chris Kelland Friesen, & Katie Schjeldahl. 2007. "What's "Up" with God? vertical space as a representation of the divine." *Journal of Personality and Social Psychology* 95 (3): 699-710.

Mertins, Detlef. 2014. *Mies.* Lontoo: Phaidon Press Limited.

Nasar, Jack L. 1994. "Urban design aesthetics: The evaluative qualities of building exteriors." *Environment and Behavior* 26 (3): 377-401.

Niedenthal, Paula M. 2007. "Embodying emotion." *Science* 316 (5827): 1002-5.

Nyrud, Anders Q., and Tina Bringslimark. 2010. "Is interior wood use psychologically beneficial? A review of psychological responses toward wood." *Wood and Fiber Science* 42 (2): 202-18.

Pedersen, Darhl M. 1997. "Psychological funtions of privacy." *Journal of Environmental Psychology* 17 (2): 147-56.

Pihlajarinne, Noora. 2018. *Rich and orderly: The role of visual complexity and order in intuitive preference for apartment interiors.* Väitöskirja. Tampereen teknillinen yliopisto.

Proffitt, Dennis R. 2006. "Embodied perception and the economy of action." *Perspectives on Psychological Science* 1 (2): 110-22.

Raymond, Christopher M., Marketta Kyttä, & Richard Stedman. 2017. "Sense of place, fast and slow: The potential contributions of affordance theory to sense of place." *Frontiers in Psychology* 8 (1674).

Reed, Christopher, toim. 1996. *Not at home: The suppression of domesticity in modern art and architecture.* Lontoo: Thames and Hudson Ltd.

Reed, Peter, toim. 1998. *Alvar Aalto: Between humanism and materialism.* New York: The Museum of Modern Art.

Rollero, Chiara, & Norma di Piccoli. 2010. "Place attachment, identification and environment perception: An empirical study." *Journal of Environmental Psychology* 30: 198–205.

Rudd, Melanie, Kathleen D. Vohs, & Jennifer Aaker. 2012. "Awe expands people's perception of time and enhances well-being." *Psychological Science* 23 (10): 1130-36.

Saarikangas, Kirsi. 2002. *Asunnon muodonmuutoksia: Puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Sartti, Seija. 1994. "Mäntyniemen harkittu murha: Tellervo Koivisto ei jää kaipaamaan uutta kotiaan." *Helsingin Sanomat*, 12.1.1994. https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000003298472.html. Viitattu 13.3.2018.

Scannell, Leila, & Robert Gifford. 2017. "The experienced psychological benefits of place attachment." *Journal of Environmental Psychology* 51: 256-69.

Schildt, Göran. 2003. "Villa Skeppet, sen sunnittelu ja rakentaminen." Teoksessa *Alvar Aalto ja Tammisaari*, toim. Mia Hipeli. Tammisaari: Ekenäs Tryckeri Ab.

Schildt, Göran. 2007. *Alvar Aalto: Elämä*. Jyväskylä: Alvar Aalto Museo.

Schildt, Göran. 1997. *Näin puhui Alvar Aalto.* Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Schildt, Göran, toim. 1972. *Alvar Aalto: Luonnoksia*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Schubert, Thomas W. 2005. "Your highness: Vertical positions as perceptual symbols of power." *Journal of Personality and Social Psychology* 89 (1): 1-21.

Till, Jeremy. 2009. *Architecture depends.* Cambridge, Mass.: MIT Press.

Twigger-Ross, Clare L., & David L. Uzzell. 1996. "Place and identity processes." *Journal of Environmental Psychology* 16: 205-20.

Valdez, Patricia, & Albert Mehrabian. 1994. "Effects of color on emotions." *Journal of Experimental Psychology* 123 (4): 394-409.

Williams, Lawrence E., & John A. Bargh. 2008. "Experiencing physical warmth promotes interpersonal warmth." *Science* 322 (5901): 606-07.

Withagen, Rob, Harjo J. de Poel, Duarte Araujo, & Gert-Jan Pepping. 2012. "Affordances can invite behavior: Reconsidering the relationship between affordances and agency." *New Ideas in Psychology* 30: 250-58.

Yang, Tyrone L., Melissa W. Dixon, and Dennis R. Proffitt. 1999. "Seeing big things: Overestimation of heights is greater for real objects than for objects in pictures." *Perception* 28 : 445-67.

Zumthor, Peter. 2006. *Atmospheres: Architectural environments - surrounding objects.* Basel: Birkhäuser.

KUVALÄHTEET

Työssä käytetyt kuvat Villa Skeppetistä tekijän 2018, ellei toisin mainita.
Kannen kuva: Kari Hakli, yksityiskohta kuvasta tekijän luvalla. 1970-luku. Christine ja Göran Schildtin säätiö.
Taitto: Sanna Tegel, Jere Pääkkönen

s. 14 Olohuone, piirustus. Piirustus tekijän. 2018.
s. 16 Villa Skeppet Snäcksundintieltä. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 16 Göran Schildt Villa Skeppetin olohuoneessa. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 20 Villa Skeppetin olohuone ja portaat, piirustus. Piirustus tekijän. 2018.
s. 25 Myyrmannin kirkko. Kuva tekijän. 2013.
s. 29 Farnsworth House. Kuva: Carol M. Highsmith. 2006. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Farnsworth_House_2006.jpg. Viitattu 1.4.2018.
s. 29 House VI. Kuva: Eisenman Architects. http://www.eisenmanarchitects.com/house-vi.html. Viitattu 1.4.2018.
s. 30 Mäntyniemen yksityinen olohuone. Kuva: Seppo Hilpo. Julkaistu: Marttala, Jorma & Seppo Hilpo. 1994. *Mäntyniemi: Pohjoinen timantti*. Porvoo: WSOY. s. 48.
s. 30 Presidentin makuuhuone Mäntyniemessä. Kuva: Seppo Hilpo. Julkaistu: Marttala & Hilpo 1994. s. 50
s. 42 Halli, piirustus. Piirustus tekijän. 2018.
a. 44 Alvar Aalto ja Göran Schildt. Kuva: Roberto Sambonet. 1950-luku. Christine ja Göran Schildtin säätiö.
s. 45 Göran Schildt Villa Kolkiksessa. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1960-luku.
s. 45 Christine Schildt Daphne-purjeveneessä. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1960-70-luku.
s. 47 Villa Skeppet, ilmakuva. Kuva Piero Berengo-Gardin. Julkaistu: Hipeli, Mia, toim. 2009. *Villa Skeppet, Tammisaari*. Alvar Aallon arkkitehtuuria n:o 15. Jyväskylä: Alvar Aalto -säätiö, s. 46.
s. 47 Asemapiirustus. Piirustus tekijän. 2018.
s. 48 Alvar Aallon luonnos Villa Skeppetistä. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1969.
s. 48 Luonnostutkielma. Kuvat: Alvar Aalto -museo. 1969. Kuvankäsittely tekijän.
s. 50 Pohjapiirustus, luonnos. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1969.
s. 50 Pohjapiirustus, luonnos. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1969.
s. 52-53 Pohjapiirustus, Villa Skeppet. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1970.
s. 52-53 Leikkaukset, Villa Skeppet. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1970.
s. 55 Aksonometria. Piirustus tekijän. 2018.
s. 56 Villa Skeppet Snäcksundintieltä. Kuva: Kari Hakli. 1970-luku. Christine ja Göran Schildtin säätiö.
s. 57 Villa Skeppet pihalta. Kuva: Kari Hakli. 1970-luku. Christine ja Göran Schildtin säätiö.
a. 58 Villa Skeppet etelästä naapuritalon katolta. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.

s. 58 Piharakennus nähtynä lammen toiselta puolelta. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 58 Villa Skeppet lammen pohjoispuolelta. Kuva: Kari Hakli. 1970-luku. Alvar Aalto -säätiö. Julkaistu: Hipeli 2009. s. 32.
s. 59 Pihakaavio, viitteellinen. Piirustus tekijän. 2018.
s. 59 Piharakennus, julkisivuprojektio ja pohjapiirustus. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1971.
s. 60-61 Julkisivut, Villa Skeppet. Kuvat: Alvar Aalto -museo. 1970.
s. 62 Halli nähtynä pihan sisäänkäynniltä Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 63 Olohuone. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 64 Olohuone. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 64 Olohuoneen tiiliseinäkkeet ja takka. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1970. Kuvankäsittely tekijän.
s. 65 Portaat hallista olohuoneeseen. Kuva: Kari Hakli. 1970-luku. Julkaistu: Hipeli, toim. 2009. s. 41.
s. 66 Olohuoneen takka ja sohvaryhmä. Kuva: Kari Hakli. 1970-luku. Christine ja Göran Schildtin säätiö.
s. 67 Työhuone. Kuva: Kari Hakli. 1970-luku. Christine ja Göran Schildtin säätiö.
s. 68 Vierashuone. Kuva: Jari Jetsonen. 1990-luku. Julkaistu: Hipeli, Mia, toim. 2009. s. 41.
s. 68 Makuuhuone ja pukeutumishuone. Kuva tekijän. 2018.
s. 69 Kuvat tekijän. 2018.
s. 70 Tupakeittiö. Kuva: Jari Jetsonen. 1990-luku. Julkaistu: Jetsonen, Jari, & Sirkkaliisa Jetsonen. 2011. *Alvar Aalto houses.* New York: Princeton Architectural Press. s. 215.
s. 70 Keittiö. Kuva tekijän. 2018.
s. 71 Piirustus keittiön kiintokalusteista. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1970.
s. 71 Keittiön kiintokalusteiden yksityiskohtia. Kuvat tekijän. 2018.
s. 72 Pihan puoleinen sisäänkäynti hallissa. Kuva: Magnus Lindberg. 2017.
s. 72 Parvekkeen puuverhous. Kuva tekijän. 2018.
s. 72 Olohuoneen ikkunan detalji. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1970.
s. 73 Olohuoneen portaiden puinen käsijohde. Kuva tekijän. 2018.
s. 73 Hallin katon paneeliverhous. Kuva tekijän. 2018.
s. 73 Sisäkaton detaljeja. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1970.
s. 73 Eteisen ja hallin portaat. Kuvat tekijän. 2018.
s. 74 Pääsisäänkäynti. Kuva tekijän. 2018.
s. 74 Pääsisäänkäynti ja autotallin ovi. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 74 Pääsisäänkäynti ja ikkuna, vaakaleikkaus. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1970.
s. 75 Pukeutumishuoneen ja makuuhuoneen ikkunat. Kuva tekijän. 2018.
s. 75 Työhuoneen ikkuna ja ulkovalaisin. Kuva tekijän. 2018.
s. 75 Pukeutumishuoneen ja makuuhuoneen ikkunat, vaakaleikkaus. Kuva: Alvar Aalto -museo. 1970.
s. 79 Villa Kokkonen, pihalta. Kuva: Jari Jetsonen. Julkaistu: Jetsonen, Jari, & Sirkkaliisa Jetsonen. 2005. *Alvar Aalto Houses.* Helsinki: Rakennustieto Oy. s. 141.
s. 79 Villa Kokkonen, pohjapiirustus. Kuva: Alvar Aalto -museo. Julkaistu: Jetsonen & Jetsonen. 2005. s. 140.
s. 80 Villa Aalto, pihalta. Kuva: Maija Holma. Julkaistu: Laaksonen, Esa, Mia Hipeli, Pekka Korvenmaa, Markku Lahti, & Timo Tuomi, toim. 2003. *The Aalto House 1935-36*. Alvar Aalto Architect. Vol. 6. Helsinki: Alvar Aalto Academy. s. 45
s. 80 Villa Aalto, kadulta. Kuva: Maija Holma. Julkaistu: Laaksonen et al., toim. 2003. s. 40.

s. 80 Villa Aalto, pohjapiirustukset. Kuva: Alvar Aalto -museo. Julkaistu: Jetsonen & Jetsonen. 2005. s. 66.

s. 81 Taidemuseosuunnitelma Shiraziin, kuva pienoismallista. Kuva: Alvar Aalto -museo. Julkaistu: Karl Fleig, toim. 1971. *Alvar Aalto II* 1963-1970. Zurich: Verlag für Architectur Artemis Zurich. s. 145.

s. 82 Villa Erica, kuva mallista. Alvar Aalto -museo. Julkaistu: Elissa Aalto & Karl Fleig, toim. 1978. *Alvar Aalto Volume III: Projects and Final Buildings.* Zurich: Verlag für Architectur Artemis Zurich. s. 43.

s. 82 Säynätsalon kunnantalo. Kuva: Simo Rista. Julkaistu: Weston, Richard. 1993. Town hall, Säynätsalo: Alvar Aalto. Lontoo: Phaidon Press Limited.

s. 82 Sunila, asemapiirustus. Kuva: Alvar Aalto -säätiö. Julkaistu: Reed, Peter, toim. 1998. *Alvar Aalto: Between humanism and materialism.* New York: The Museum of Modern Art. s. 114.

s. 82 Asuinrakennus Neue Vahrissa. Kuva: Alvar Aalto -säätiö. Julkaistu: Reed, toim. 1998. s. 269.

s. 84 Villa Mairea, sisäkuva. Kuva: Rauno Träskelin. Julkaistu: Reed, toim. 1998. s. 206.

s. 84 Maison Louis Carré, sisäkuva. Kuva: Jari Jetsonen. Julkaistu: Jetsonen & Jetsonen. 2005. s. 105.

s. 87 Kuvat tekijän. 2018.

s. 88 Työhuone, piirustus. Piirustus tekijän. 2018.

s. 91 Pohjapiirustus, luonnos. Piirustus: Alvar Aalto -museo. 1969.

s. 91 Alvar Aalto ja Tammisaari, kirjan kansi. Hipeli, Mia, toim. 2003. *Alvar Aalto ja Tammisaari.* Tammisaari: Ekenäs Tryckeri Ab.

s. 91 Alvar Aallon luonnos Villa Skeppetistä. Piirustus: Alvar Aalto -museo. 1969. Julkaistu: Fleig, toim. 1971. s. 29.

s. 92 Julkisivut ja leikkaukset, luonnos. Piirustus: Alvar Aalto -museo. 1969.

s. 92 Julkisivu ja leikkaus, luonnos. Piirustus: Alvar Aalto -museo. 1969.

s. 94 Akateeminen Kirjakauppa, sisäkuva. Kuva: Maria Haanpää. 2000. https://www.flickr.com/photos/tietoukka/2425403437/ Viitattu 1.4.2018.

s. 95 Leikkaukset. Piirustus: Alvar Aalto -museo. 1969.

s. 95 Olohuoneen suuret ikkunat, piirustus. Piirustus: Alvar Aalto -museo. 1970.

s. 98 Pohjolan talo Reykjavikissa. Kuva: Christian Bickel. 1988. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Reykjav%C3%ADk_16.jpg Viitattu 1.4.2018.

s. 103 Göran Schildt työhuoneessaan. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.

s. 103 Olohuone näköalaikkunan suuntaan. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.

s. 111 Olohuoneen takka, leikkaukset ja projektio. Piirustus: Alvar Aalto -museo. 1970.

s. 111 Olohuoneen takka ja sohvaryhmä. Kuva tekijän. 2018.

s. 113 Piha hallista nähtynä. Kuva: Kari Hakli. 1970-luku. Julkaistu: Hipeli, toim. 2009. s. 36.

s. 118 Halli, piirustus. Piirustus tekijän. 2018.

s. 120-121 Kalustettu pohjapiirustus. Piirustus tekijän. 2017.

s. 123 Kuvat tekijän. 2018.

s. 125 Hallista olohuoneeseen nousevat portaat. Kuva: Jari Jetsonen. 1990-luku. Julkaistu: Hipeli, toim. 2009. s. 38.

s. 125 Näkymä olohuoneesta hallin suuntaan. Kuva tekijän. 2018.

s. 126-137 Kuvat ja piirustukset tekijän. 2018.

s. 138 Olohuone parvekkeen suuntaan. Kuva: Magnus Lindberg. 2017.

s. 140 Halli työhuoneen suuntaan. Kuva: Magnus Lindberg. 2017.

s. 140 Halli makuuhuoneen suuntaan. Kuva: Magnus Lindberg. 2017.
s. 140 Pohjapiirustusote. Piirustus tekijän. 2018.
s. 143 Villa Skeppet etelästä. Kuva: Kari Hakli. 1970-luku. Julkaistu: Hipeli, toim. 2009. s. 32.
s. 143 Villa Skeppet, näkymä pihalle. Kuva tekijän. 2018.
s. 144 Villa Skeppet etelästä. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 147-151 Kuvat ja piirustukset tekijän. 2018.
s. 152 Halli. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 152 Rakennuksen ja saunarakennuksen välinen tila. Kuva: Christine ja Göran Schildtin säätiö. 1990-luku.
s. 162 Olohuone ikkunan suuntaan, piirustus. Piirustus tekijän. 2018.
s. 171 Olohuone hallin suuntaan. Kuva: Kari Hakli. 1970-luku. Christine ja Göran Schildtin säätiö.

Kiitokset

Christine Schildt, Tore Tallqvist, Jenni Reuter,
Anni Vartola, Marketta Kyttä, Magnus Lindberg, Jennifer Dahlbäck,
Jere Pääkkönen, Tapani Mustonen, Esa Laaksonen,
Satu Tegel, Jukka Tegel